

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Mgr. Jiří Šmigura

Insolvenční správce – předpoklady pro výkon funkce, jeho nejdůležitější
činnosti a odměňování

Rigorózní práce

Olomouc 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Insolvenční správce – předpoklady pro výkon funkce, jeho nejdůležitější činnosti a odměňování vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

Ve Zlíně dne 30. 12. 2022

.....

Mgr. Jiří Šmigura

Obsah

Prohlášení	2
Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1. Insolvenční správce jako klíčový institut insolvenčního řízení.....	9
1.1. Vymezení osoby insolvenčního správce.....	9
1.1. Právní úprava v oblasti insolvenčních správců.....	11
1.2.1 Historický pohled	11
1.2.2 Aktuální právní úprava	12
2. Obecný pohled na zahraniční potenciálně inspirační úpravy	17
2.1. Velká Británie	17
2.2. Německo	18
3. Předpoklady a podmínky pro výkon funkce insolvenčního správce	20
3.1. Podmínky pro vydání „obecného“ povolení k výkonu činnosti	20
3.2. Podmínky pro vydání zvláštního povolení k výkonu činnosti.....	25
3.3. Zkoušky insolvenčních správců.....	26
4. Jmenování, odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce.....	32
4.1. Jmenování do funkce	32
4.2. Odvolání z funkce	34
4.3. Zproštění funkce	35
4.4. Podjatost insolvenčního správce	36
5. Odpovědnost insolvenčního správce	40
5.1. K povinnostem insolvenčního správce	40
5.2. K samotné odpovědnosti insolvenčního správce za škodu	46
5.3. Povinné pojištění odpovědnosti pro případ způsobení škody.....	49
5.4. Dohled nad činností insolvenčního správce.....	50
6. Vybrané činnosti insolvenčního správce	52

6.1.	Majetková podstata a zjištění jejího obsahu	54
6.1.1.	Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě.....	57
6.1.2.	Zpeněžení majetkové podstaty insolvenčním správcem	59
6.2.	Přezkoumání pohledávek	62
6.2.1.	Přezkum přihlášených pohledávek	62
6.2.2.	Popírání přihlášených pohledávek.....	65
6.3.	Neplatnost a neúčinnost právních úkonů	70
7.	Odměňování insolvenčních správců	75
7.1.	Odměna	75
7.2.	Náhrada hotových výdajů	81
7.3.	Vyúčtování.....	82
	Závěr.....	85
	Seznam použité literatury	88
	Monografie	88
	Odborné články	89
	Internetové zdroje	90
	Soudní rozhodnutí	92
	Právní předpisy	94
	Ostatní prameny.....	95
	Abstrakt	96
	Abstract.....	96
	Klíčová slova	96
	Key words.....	96

Seznam použitých zkratek

Ústava ČR	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
LZPS	usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD, ve znění pozdějších předpisů
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
ZoIS	zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1964 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
TrZák	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZKV	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
Ministerstvo	Ministerstvo spravedlnosti České republiky
Vyhláška o odměně	Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů
Vyhláška o zkouškách	Vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců
Vyhláška o pojištění insolvenčních správců	Vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců
Vyhláška o jednacím řádu	Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona

Úvod

Předložená rigorózní práce se zabývá analýzou osoby insolvenčního správce. Cílem práce je zejména podat ucelenou analýzu insolvenčního správce jako důležitého institutu insolvenčního práva s důrazem na předpoklady k výkonu funkce, formát zkoušek správců, jejich nejdůležitější činnosti, povinnosti a s tím i spojenou odpovědnost. Dále je cílem rozebrat odměňování insolvenčních správců právě s ohledem na jejich odpovědnost.

Práce je rozdělena do celkem 7 kapitol, přičemž všechny jsou dále rozčleněny na jednotlivé podkapitoly. Pro úvodní kapitolu bude využito především popisné metody. Analytická metoda společně s poměrně hojně využívanou metodou rozboru empirických údajů a komparativní metodou bude využita pro rozbor příslušných právních norem, soudní judikatury a aktuálního i minulého stavu právní vědy, kdy není opomenuto ani zahraniční právní prostředí.

Velký důraz je kladen především na judikaturu vyšších soudů, neboť ta je právě pro insolvenční správce mimořádně důležitým zdrojem informací, jak mají v rámci své praxe postupovat. Často jsou to pak soudci krajských soudů, kteří vydávají své odborné publikace ohledně různých postupů v insolvenčním řízení nebo se věnují přednáškové činnosti. Na tomto místě lze uvést například místopředsedu Krajského soudu v Ostravě Mgr. Rostislava Krhuta nebo místopředsedkyni Krajského soudu v Hradci Králové JUDr. Jolanu Maršíkovou. Není též výjimkou, že pro některé otázky jsou různými soudy zaujímana různá stanoviska. S postupem času však lze pozorovat, že se tyto rozdíly postupně stírají.

První kapitola je věnována spíše stručnějšímu objasnění institutu insolvenčního správce jako zvláštního procesního subjektu insolvenčního řízení. Je předpokládána přinejmenším určitá teoretická znalost. V rámci této kapitoly je rovněž ve zkratce popsána a analyzována historická stránka a vývoj insolvenčního správce. Rozebrána je taktéž současná právní úprava včetně aktuálního evropského pojetí. Obsah vychází z právní úpravy v době zpracování rigorózní práce a nezohledňuje tak část již schválené dosud poslední novely zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení a zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích provedenou zák. č. 31/2019 Sb., která nabude účinnosti až 1. 6. 2022. Nicméně novela se v předmětné části v podstatných okolnostech nijak nedotýká cílů nebo předmětu této práce.

Druhá kapitola analyzuje vybrané vyspělé zahraniční právní řády. Pro srovnání insolvenčního správce byla vybrána Velká Británie jakožto evropský zástupce právní doktríny Common law. Dále byla vybrána právní úprava Německa, neboť právě Německo může být považováno za jistého hegemonu, když bychom v jeho právní úpravě hledali poměrně obtížně

nějaké významnější nedostatky. Lze také uvést, že německá právní úprava bývá velmi často zdrojem inspirací pro tuzemského zákonodárce. Nejinak je tomu v případě insolvenčního práva.

Ve třetí kapitole je pojednáno o podmínkách, jež musí insolvenční správce, resp. žadatel o výkon této funkce, bezpodmínečně splnit, aby mohl zastávat tuto funkci. Důležitá je pak zejména podkapitola věnující se zkouškám. V této podkapitole bude provedeno srovnání s ostatními nejbližšími povoláními a úspěšností uchazečů u příslušných zkoušek v jednotlivých letech.

Čtvrtá kapitola analyzuje proces jmenování, odvolání a zproštění insolvenčního správce. Důležitý je náleží Ústavního soudu, který jasně definoval použití tzv. rotačního systému při ustanovování do funkce jako zcela zákonný a povinně primárně aplikovaný způsob jmenování správce do funkce. Jsou rovněž vysvětleny rozdíly mezi odvoláním z funkce a zproštěním funkce.

V důležité páté kapitole jsou analyzovány správcovy povinnosti, ke kterým je následně provedena také analýza odpovědnosti insolvenčního správce. Se vším výše uvedeným úzce souvisí povinné pojištění insolvenčních správců pro možný vznik škody v důsledku nesprávného výkonu jejich činnosti. To je především rozebráno v poslední podkapitole této části práce.

Šestá kapitola pojednává o některých vybraných důležitých činnostech správce, které však nebyly popsány či podrobeny analýze v předchozích kapitolách a nelze je opomenout. Je rovněž na několika místech provedena komparace k zahraničním právním řádům a jejich konkrétní právní úpravě analyzovaných institutů. I u této kapitoly je velmi důležitá soudní judikatura. Na tuto část pak navazuje poslední sedmá kapitola, jež je věnována důležité analýze odměňování správců, jakož i její skladbě a způsobu určení v konkrétních případech. Totéž platí pro stanovení náhrady hotových výdajů. Odměňování insolvenčních správců bylo s účinností od 1. 6. 2019 revidováno v části odměny insolvenčního správce u řešení úpadku oddlužením. Rozebráno je také následné vyúčtování odměny a hotových výdajů s možnými důvody pro úvahu o zvýšení odměny.

Hypotézou této práce je s ohledem na její cíle, že teorie právního postavení insolvenčního správce není ani po posledních novelizacích InsZ a ZoIS nijak jasně definována.

Co se týče zdrojů informací, tak rozhodně nejpřínosnější je v daném případě judikatura vyšších soudů, která k jednotlivým povinnostem a činnostem insolvenčních správců existuje v poměrně bohaté míře a ve značné míře je uplatňována ve všech kapitolách této práce. Z monografií autor hodnotí jako nejlepší odborné komentáře. Zejména pak komentáře

k insolvenčnímu zákonu od docentky Hášové a kolektivu a od doktorky Maršíkové a kolektivu jsou výtečně zpracované a lze z nich čerpat kvalitní informace. Samotným insolvenčních správcům se také velice dobře věnuje publikace od ředitele insolvenčního odboru Ministerstva spravedlnosti doktora Martina Richtera. Pro vyhledávání vhodných zdrojů a bádání v nich byla využita Vědecká knihovna v Olomouci, Knihovna Univerzity Palackého v Olomouci Zbrojnice, knihovna právnické fakulty při Univerzitě Palackého v Olomouci a také Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně.

Přímo osobou insolvenčního správce se mnoho prací nezabývá, přičemž se veskrze drtivá většina prací (ať již bakalářské či diplomové práce nebo vědecké monografie) zabývá pouze některým úzkým tématům spojeným s insolvenčním správcem jako například některé jeho činnosti kupříkladu přezkumu pohledávek, soupisu majetkové podstaty aj. Tato práce se snaží podat ucelenou přehlednou analýzu z pohledu jeho ustanovení do funkce, což zahrnuje vymezení, co osoba usilující o výkon této funkce musí splňovat, přes více či méně známé povinnosti insolvenčního správce až po následné odměňování, kterému doposud nebyla věnována přílišná pozornost.

V závěru práce bude obsaženo shrnutí výsledků této práce a za využití syntézy zodpovězení stanovených hypotéz. Budou také uvedeny závěry ze statistického sběru dat u Krajských soudů v Brně, Ostravě a Ostravě, pobočka Olomouc. Tato rigorózní práce je zpracována k právnímu stavu ke dni 31. 12. 2022.

1. Insolvenční správce jako klíčový institut insolvenčního řízení

1.1. Vymezení osoby insolvenčního správce

V současné právní úpravě je institut insolvenčního správce vymezen poměrně vágně a je zakotven v zákoně č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích (dále jen „ZoIS“). Tento předpis výslovně stanovuje, že insolvenčním správcem je fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce, či jím také mohou být určité druhy právnických osob založené podle práva členských států Evropské unie, případně dle práva členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru, které jsou kompetentní k výkonu činnosti insolvenčního správce. Těmito právnickými osobami jsou pak veřejné obchodní společnosti, zahraniční obchodní společnosti nebo zahraniční sdružení. U těchto právnických osob jsou nicméně omezení v podobě poskytnutí stejné záruky ručení jejich společníků jako u veřejné obchodní společnosti. Zahraniční právnické osoby musí být taktéž založeny dle práva některého členského státu Evropské unie či Dohody o evropském hospodářském prostoru.¹ Vedle samotných účastníků řízení a soudu se v civilním právu vyskytují i další osoby a instituce, kterým zákon přiznává určitá práva a povinnosti, které mohou vstupovat (v některých případech přímo obligatorně vstupují) do řízení a mohou mít i zásadní vliv na jeho průběh. Takové osoby bývají z důvodu taxativního výčtu řízení, ve kterých se vyskytují, označovány jako tzv. zvláštní procesní subjekty.² Z pohledu samotného zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „InsZ“) bychom insolvenčního správce řadili právě mezi tzv. zvláštní procesní subjekty, když jako účastníky (insolvenčního) řízení označuje zákon pouze dlužníka a věřitele, jež vůči němu uplatňují svá práva a insolvenční správce do řízení vstupuje obligatorně.³ Jeho zařazení mezi zvláštní procesní subjekty po dlouhou dobu zastává a zastávala i judikatura Nejvyššího soudu ČR před účinností InsZ, viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 1997, R 17/98, sp. zn. 2 Cdon 1566/96, ve kterém Nejvyšší soud ČR jasně řekl, že tehdejší správce konkursní podstaty není účastníkem konkursního řízení a nelze jej současně považovat ani za zástupce věřitelů uplatňujících své pohledávky v řízení, ani za zástupce dlužníka – úpadce, když má své samostatné právní postavení jakožto zvláštní procesní subjekt. To má za důsledek mimo jiné to, že při incidenčních sporech, kdy konkursní správce žaluje ve prospěch konkursní podstaty určitou pohledávku úpadce vůči jeho věřiteli, musí být na

¹ § 2 odst. 1 a odst. 2 ZoIS.

² WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 86.

³ § 9 písm. d) a § 14 odst. 1 InsZ.

straně žalobce uveden správce, který připojí ke svým údajům i funkci, tedy insolvenční správce konkrétního úpadce.⁴ Obdobně též pro případ, kdy přihlášený věřitel žaluje na určení své popřené nevykonatelné pohledávky.

Oproti minulé právní úpravě můžeme pozorovat změnu již v samotném názvu správce, když dřívější zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“) užíval označení konkursní správce, resp. správce konkursní podstaty. Současný InsZ jakož i ZoIS užívá daleko obecnějšího pojmu. To mělo pochopitelně za následek i posílení odpovědnosti insolvenčních správců, ale také znatelný nárůst jejich povinností, což logicky přináší i požadavek na zvýšení kvality a svědomitosti jejich práce. Mimo jiné i právě z důvodu větší odpovědnosti insolvenčních správců se zpřísnily podmínky pro výkon tohoto povolání.⁵

Insolvenční správce lze rovněž charakterizovat jako jakési agenty ve smyslu administrace dlužníkovy majetku. Insolvenční právo již tradičně odebírá dlužníkovi, u kterého byl zjištěn úpadek, právo kontroly nad svým majetkem a svěřuje ho právě do rukou nového „asset manažera“. Bohužel i jako u jiných případů, u kterých dochází k přenosu práva rozhodovat o majetku z jedné osoby na druhou, a zmocnitel nemá možnost lehce a především úsporně řídit činnost zmocněnce, dojde k vytvoření zcela nových nákladů. I proto musí daná právní úprava jednoznačně stanovit práva a povinnosti insolvenčního správce, vyřešit problém finanční motivace úpadců i insolvenčních správců a věřitelů, stanovit určitou úroveň odpovědnosti, či stanovit, jak bude konkrétní insolvenční správce ustanoven do své funkce, a jak z ní bude odvolán, případně zproštěn.⁶

Insolvenční správce nepůsobí v rámci insolvenčního řízení po celou jeho dobu. InsZ stanoví, že nejpozději musí být insolvenční správce ustanoven v rozhodnutí o úpadku, což je také nejčastější okamžik, kdy k ustanovení do funkce dochází. Před tímto okamžikem může být ustanoven předběžný insolvenční správce. Insolvenční soud vymezí v rámci rozhodnutí o jmenování předběžného insolvenčního správce jeho práva a povinnosti, přičemž tato práva a povinnosti nesmí být vymezena širěji, než jak je InsZ přiznává „klasickému“ insolvenčnímu správci v rozhodnutí o úpadku. Samotný výkon funkce insolvenčního správce pak zásadně trvá do dne nabytí právní moci rozhodnutí, jímž se insolvenční řízení končí, nenastane-li například důvod pro zproštění z funkce, viz dále.

⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1566/96, R 17/98.

⁵ PACHL, Lukáš. Průvodce insolvenčního správce insolvenčním řízením. *Právní fórum*, 2008, č. 3, s. 107-108.

⁶ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 152.

1.1. Právní úprava v oblasti insolvenčních správců

1.2.1 Historický pohled

Samotné počátky úpravy insolvenčních správců sahají až římského práva a podobně jako i v jiných odvětvích právního řádu z něho naše společnost vychází i v případě úpravy postavení insolvenčních správců. V římském právu existoval konkurs podobně, jak ho známe dnes, nicméně se překrýval s exekucí, kdy římské právo nedělalo rozdíly mezi těmito instituty. Dle římského práva tak mohl být majetek dlužníka prodán a z něj se pak uspokojovali jeho věřitelé. K provedení prodeje dlužníkovy majetku byl příslušný magister bonorum, kterého ze svého středu společně vybrali dlužníkovi věřitelé.⁷ V průběhu let dlužníkovi věřitelé zjistili, že pro ně není příliš výhodné prodávat dlužníkův majetek jako celek. Za vlády císaře Justiniána I. byla dlužníkům dána možnost rozprodat majetek i po částech různým kupujícím, díky čemuž se dosáhlo lepšího uspokojení věřitelů a snížení dlužníkovy dluhu.⁸ Za císaře Justiniána I. došlo již taky k určitému rozlišení mezi konkursem a exekucí majetku dlužníka. Byl to právě zájem věřitelů, aby dlužník nebyl primárně zlikvidován, ale aby došlo k výhodnému prodeji jeho majetku, a to pod patřičným úředním dohledem.⁹

I ve středověku zůstaly v platnosti římskoprávní principy, avšak v důsledku místní a také stavovské rozmělněnosti společnosti byl větší postup v úpravě úpadků dlužníků omezený. Dnešní hojně užívaný pojem bankrot vychází z německého práva, která v této oblasti čerpala z italských předpisů. Původní termín *banca rotta* pochází právě z italštiny a znamená rozbitou lavici či stůl. Podstata spočívá v tom, že když italská směnárníci nebyli s to dostát svým závazkům, byly jim lavice či stoly, na kterých poskytovali své služby, úředně zničeny a tím jim bylo znemožněno podnikání. Moderní insolvenční právo se podstatně zdokonaluje v 19. století. Ve 20. století došlo pravděpodobně k největšímu posunu v oblasti insolvenčního práva přijetím amerického federálního zákona o úpadku. Právě na jeho podkladě byla přijata později obecně uznávaná myšlenka úpadku, který lze řešit nejen dobře známým likvidačním konkursem, ale také i jinými „ozdravnými“ metodami. I za období socialismu na našem území platila alespoň obecná právní úprava řešení úpadku dlužníka, nicméně byla prakticky neaplikovatelná a nevyhovující. To bylo způsobeno především ekonomickými politickými důvody. Úpadek byl totiž řešen tzv. soudní likvidací majetku dlužníka s principy konkursu.¹⁰

⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2008, s. 25.

⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2008, s. 30 - 31.

⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Vybrané problémy z teorie konkursního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 24-26.

¹⁰ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015, s. 189-191.

ZKV byl přijat v reakci na politickou situaci na našem území, neboť socialistická úprava byla nepoužitelná na tržní hospodářství. Z důvodu diskontinuity si za předlohu tento právní předpis vzal úpravu z doby první republiky. Nicméně nebyly plně zohledněny sociální a ekonomické změny ve společnosti, což mělo za následek poměrně velké množství změn a doplnění. Paradoxní je srovnání s německým konkursním řádem, který je platný již více než 100 let, přičemž tehdejší ZKV dosáhl téměř desetinásobku množství novelizací oproti německému zákonu.¹¹

1.2.2 Aktuální právní úprava

V současné době je právní postavení insolvenčního správce upraveno zejména InsZ. Dle důvodové zprávy byl InsZ přijat také mimo jiné jako reakce na tehdejší nedostatek právní úpravy, a to že dominoval likvidační způsob řešení úpadku nad způsobem sanačním.¹² Tento zákon lze považovat za *lex generalis*, přičemž speciálním zákonem je ZoIS. Činnost insolvenčních správců dále reguluje řada podzákoných předpisů – zejm. vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (dále jen „vyhláška o odměně“), vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců (dále jen „vyhláška o pojištění insolvenčních správců“), vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců (dále jen „vyhláška o zkouškách“), vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen „vyhláška o jednacím řádu“) nebo vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce.

Z pohledu insolvenčních správců se výše uvedené vyhlášky zaměřují spíše na jednotlivé konkrétní detaily. Zásadním právním předpisem je InsZ, který je v České republice účinný již od 1. 1. 2008, byť již byl mnohokrát novelizován. Je rozčleněn do třech částí a obsahuje poměrně komplexní úpravu úpadku a jeho řešení. Zákon v úvodních ustanoveních vymezuje základní pojmy, upravuje průběh insolvenčního řízení, jakož i jeho zásady, stanovuje konkrétní způsoby řešení úpadku dlužníků, které jsou podrobně upraveny zejména v části druhé

¹¹ RABAN, Přemysl. Moderní pojetí konkursu a jeho obraz v některých světových insolvenčních systémech. *Právní rozhledy*, 2002, č. 9, s. 434-436.

¹² Důvodová zpráva k InsZ, s. 4.

a rozděleny do jednotlivých hlav. V jeho poslední části je obsažena úprava důležitého insolvenčního rejstříku.

Pro insolvenční správce je také klíčový ZoIS. Ten v úvodních ustanoveních vymezuje, kdo je insolvenčním správcem, dále je poměrně obsáhle upraveno oprávnění k výkonu činnosti insolvenčního správce a s tím související problematika zkoušek insolvenčních správců a jejich vzdělávání či zápis do seznamu insolvenčních správců. V závěru právní předpis stanovuje přestupky insolvenčních správců.

Neméně důležitým právním předpisem je z pohledu evropského insolvenčního práva také nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení. Nařízení bylo přijato Radou Evropské unie na základě článku 249 Smlouvy o založení Evropského společenství.¹³ Jeho cílem bylo zejména obstarat spolupráci soudních orgánů v civilních věcech, ve kterých se nachází mezinárodní prvek tak, aby bylo zajištěné řádné fungování společného evropského trhu.¹⁴ Nařízení mělo zabránit fyzickým a právnickým osobám, jenž by svým vědomým chováním zamýšlely jakkoli působit na příslušnost soudu, aby si zajistily lepší právní postavení.¹⁵ Z toho důvodu pak byla zakotvena pravidla určující mezinárodní příslušnost ve věcech insolvenčního řízení, jakož i další důležité aspekty jako rozhodné právo, kterým se bude insolvenční řízení řídit nebo pravidla pro uznání rozhodnutí a jejich účinků ve věcech insolvenčního řízení. Nařízení však nemůže být vnímáno jako nějaký kodex evropských insolvencí, neboť spíše dává do souladu jednotlivé národní úpravy.¹⁶ Toto nařízení bylo nahrazeno novým nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848, o insolvenčním řízení. Toto nařízení nabylo účinnosti teprve pět dní před nabytím účinnosti tzv. akreditační novely InsZ, jež byla provedena zákonem č. 64/2017 Sb., s účinností od 1. 7. 2017 (některá ustanovení později). Hlavní změnou, kterou toto nařízení přineslo do našeho právního řádu je skutečnost, že insolvenční soud se musí s mezinárodní příslušností vypořádat v rozhodnutí, kterým se insolvenční řízení zahajuje, resp. přesněji v jeho výroku. Dříve postačovalo vypořádat se s mezinárodní příslušností v odůvodnění rozhodnutí. Zde se jeví vhodné poznamenat, že v tradičním českém insolvenčním právu se zahajuje insolvenční řízení samotným podáním insolvenčního návrhu. Není nutné vyčkávat

¹³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení.

¹⁴ BRODEC, Jan. Vliv mezinárodního insolvenčního řízení na smluvní závazky. *Právní fórum*, 2010, č. 10, s. 506.

¹⁵ Odstavec 3-5 preambule Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení.

¹⁶ KAPITÁN, Zdeněk. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část IX. Základní principy úpravy evropského insolvenčního práva a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkových řízeních. *Právní fórum*, 2005, roč. 2, č. 10, s. 375.

na rozhodnutí soudu, což chrání zejména samotné dlužníky, neboť již k okamžiku zahájení insolvenčního řízení nastávají některé podstatné účinky insolvenčního řízení pro dlužníky. Dle uvedeného nařízení je rozhodnutím o zahájení insolvenčního řízení rozhodnutí, kterým dochází ke jmenování insolvenčního správce. Mezinárodní příslušnost soudu se zaznamená rovněž v insolvenčním rejstříku. Rozhodný mezinárodní prvek pro určení mezinárodní příslušnosti zde není posuzován dle klasických kritérií, jak příslušnost určuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 (Brusel I bis). Pro stanovení mezinárodní příslušnosti je podstatná okolnost, v jakém státu má dlužník tzv. hlavní centrum své existence. Český InsZ s nabytím účinnosti nařízení pouze zpřesnil terminologii, když se v § 426 InsZ uvádí, že evropským mezinárodním prvkem se rozumí zejména skutečnost, že hlavní zájmy dlužníka jsou soustředěny v některém z členských států Evropské unie a současně alespoň jeden z věřitelů dlužníka nebo část majetkové podstaty se nachází v některém z jiných členských států Evropské unie.¹⁷ Toto nařízení je rovněž důležité i pro již zahájená insolvenční řízení s mezinárodním prvkem, neboť podle přechodných ustanovení tohoto nařízení se aplikuje toto nařízení i na insolvenční řízení zahájená před datem jeho účinnosti, avšak s ohledem na určitou právní jistotu všech účastníků řízení a v konečném důsledku i třetích osob, zůstávají právní účinky dosavadních úkonů nijak nedotčeny.¹⁸ Dochází tak k nepravé retroaktivitě.

Dle postoje Soudního dvora Evropské unie se toto nařízení aplikuje na řízení, která musejí splňovat kumulativně čtyři znaky – musí jít o kolektivní řízení úpadkové, které je způsobené v důsledku platební neschopnosti dlužníka, vyžadující alespoň parciální odprodej majetku tohoto dlužníka a současně je toto řízení vede ke jmenování insolvenčního správce, resp. správce podstaty.¹⁹

Dále je nutné k použitelnosti nařízení, aby šlo o insolvenční řízení, kde bude dán mezinárodní cizí prvek. Dané insolvenční řízení se musí týkat některého ze členských států, což znamená, že právě ten cizí prvek se musí dotýkat členského státu. Naproti obligačním vztahům se mezinárodní prvek vykládá široce. Postup pro určení mezinárodního cizího prvku je však obdobný postupu při jeho hledání v kolizním právu. Z pohledu (evropského) insolvenčního řízení budeme především zkoumat, jak významné a hodnotné jsou aktiva daného

¹⁷ § 426 odst. 2 InsZ.

¹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848, o insolvenčním řízení.

¹⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. května 2006, *Eurofood IFSC Ltd.*, C-431/04, Sb. rozh. s. I-3872, bod 46.

dlužníka nacházející se na teritoriu některého jiného členského státu v poměru k zbylému rozsahu jeho majetku.²⁰

Na základě tohoto nařízení se uplatňuje regulace úpadků, resp. insolvenčních řízení s cizím, mezinárodním prvkem. Hned v prvním článku nařízení vymezuje, že se vztahuje na veřejná kolektivní řízení, včetně předběžných řízení, která jsou založena na právu upravujícím úpadek, a ve kterých, za účelem záchrany, úpravy dluhu, reorganizace nebo likvidace,

- je dlužník zcela nebo zčásti zbaven dispozičních oprávnění ke svému majetku a je jmenován insolvenční správce;
- jsou majetek a záležitosti dlužníka pod kontrolou či dohledem soudu;
- je soudem nebo na základě zákona přiznáno dočasné přerušování řízení na vymáhání individuálních nároků s cílem umožnit jednání mezi dlužníkem a jeho věřiteli, za předpokladu, že dané řízení, v jehož rámci bylo přerušeno přiznáno, zajistí vhodná opatření na ochranu věřitelů obecně a je předběžným řízením k některému z řízení uvedených pod body výše, nepodaří-li se dosáhnout dohody.²¹

Co se týče místní působnosti, tak se nařízení aplikuje ve státech Evropské unie, avšak zvláštní postavení má stále Dánsko, pro které nejsou ustanovení tohoto nařízení závazná a tím pádem nejsou ani vynutitelná a z pohledu nařízení se na něj pohlíží jako na třetí zemi.²²

Z důvodu zachování jednoty obsahu této práce je nezbytné zmínit, že nařízení v současnosti obsahuje definici insolvenčního správce, když ve svém článku 2 odst. 5 stanovuje, že insolvenčním správcem je jakákoli osoba nebo subjekt, jejichž funkcí, a to i dočasně, je

- prověřovat a přiznávat pohledávky přihlášené v insolvenčním řízení;
- zastupovat kolektivní zájmy věřitelů;
- spravovat zcela nebo zčásti majetek, ke kterému byl dlužník zbaven dispozičních oprávnění;
- zpeněžovat majetek uvedený v předchozím bodě;
- dohlížet na správu záležitostí dlužníka.

V důsledku toho tak lze do jisté míry říci, že se jedná o subjekt omezující daného dlužníka v jeho vlastních jednáních, a to pak v zásadě ve vztahu k majetkové podstatě. Vzhledem k nutné aplikaci *lex fori* jsou jeho kompetence, resp. jejich rozsah, upraveny vždy příslušným národním

²⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Význam mezinárodního prvku v závazkových vztazích. *Právník*, 2006, roč. 145, č. 5, s. 568 – 579.

²¹ Článek 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848, o insolvenčním řízení.

²² KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM, Alexandr, PACHL Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2008, s. 668.

právním předpisem.²³ Seznam jednotlivých insolvenčních správců, resp. oprávněných osob v každém členském státu tvoří přílohu B nařízení.²⁴

Již na tomto místě si dovoluji na okraj poukázat na poměrně citlivou záležitost společného oddlužení manželů, které český právní řád zná již několik let. V novém nařízení EU totiž nenalezneme úpravu mezinárodního oddlužení manželů (či registrovaných partnerů), neboť nařízení počítá pouze s dlužníkem jako jediným subjektem. Místopředseda Krajského soudu v Praze dr. Grygar v tomto ohledu vidí problém, neboť často to bude pouze jeden z manželů, jenž má středisko svých zájmů v jiném členském státu. Z důvodu eurokonformního výkladu musí být české právní normy vykládány v souladu s evropským právem. Insolvenční soud by měl v takových případech postupovat spíše tak, že řízení pro nedostatek mezinárodní příslušnosti zastaví a poučí účastníky o možnosti podat klasický národní insolvenční návrh, přičemž národní právní řády povětšinou obsahují úpravu společného oddlužení manželů.²⁵

²³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 61 – 62.

²⁴ Viz Příloha B nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848, o insolvenčním řízení.

²⁵ GRYGAR, Jiří. *Evropský mezinárodní prvek a příslušnost českých soudů v insolvenčním řízení*. [online]. epravo.cz, 7. 8. 2017 [cit. 18. 10. 2020]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/evropsky-mezinarodni-prvek-a-prislusnost-ceskych-soudu-v-insolvencnim-řízení-106219.html>>.

2. Obecný pohled na zahraniční potenciálně inspirační úpravy

Pro srovnání nabízí autor dva velké a vyspělé právní řády, které mohou do velké míry sloužit jako kvalitní inspirace pro českého zákonodárce, a sice právní úpravu Velké Británie a Německa. Při bližším zkoumání můžeme dnes vypočítat zřejmou inspiraci, zejména avšak ne výlučně, německým insolvenčním zákonem nejen na poli insolvenčních správců, ale rovněž i na řadě dalších míst v InsZ, jakož i v úpravě insolvenčního práva jako takového.

2.1. Velká Británie

Ve Velké Británii je základním právním předpisem upravujícím právní postavení a činnost insolvenčních správců Insolvency Act z roku 1986. Již samotná okolnost poměrně dlouhodobého trvání platnosti tohoto právního předpisu je ve srovnání s českým právem pozoruhodná. Vedle Insolvency Act stojí za zmínku rovněž Enterprise Act z roku 2002, konkrétně jeho desátá část, jež je věnována několika institutům insolvenčního práva.²⁶ Jednotlivá konkrétní oprávnění insolvenčního správce jsou obsažena v příloze k Insolvency Act z roku 1986. Insolvenčnímu správci prakticky přísluší dispoziční oprávnění nad majetkovou podstatou dlužníka, přičemž cílem je především její prodej a z prodeje následně uspokojení věřitelů, případně dosažení obnovení činnosti dlužníka. Insolvenčnímu správci je také v některých případech umožněno zasahovat do personálního složení řídicích orgánů dlužníka, typicky v řízeních, kde je předmětem řešení úpadek obchodní korporace. Postavení insolvenčního správce se v britském prostředí liší v závislosti na tom, jakou formou je řešen úpadek dlužníka. V případě sanačního způsobu řešení úpadku, kterému je dáváno i pro jeho univerzálnost přednost, je insolvenční správce tzv. administrátorem, přičemž jím může být pouze soudní úředník. Nejpodstatnějším faktem ohledně administrátora je skutečnost, že je na něj pohlíženo jako na úřední osobu a zároveň má svěřeny některé veřejnoprávní kompetence. Tento soudní úředník musí v rámci své činnosti vystupovat nezávisle, nestranně, důstojně a spravedlivě. Pochopitelně podobně jako v českém InsZ vystupuje insolvenční správce – administrátor ve prospěch společného zájmu věřitelů. V rámci výkonu své funkce sleduje administrátor tzv. statutory hierarchy, jenž by se dalo vyložit jako určitá hierarchie nejdůležitějších cílů. Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o sanační způsob řešení úpadku, což je umocněno cíli, které se má administrátor snažit dosáhnout. Cíle směřují k tomu, aby byla,

²⁶ Insolvency Act 1986 i Enterprise Act 2002 dostupné na <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/40/contents> a <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>.

pokud je to možné, zachována činnost dlužníka, pro kterého se vede insolvenční řízení a tuto činnost opět nastartovat. Pokud je insolvenční správce přesvědčen, že není možné naplnit nejdříve stanovené cíle, je oprávněn přikročit k nižším cílům až například k rozprodeji majetkové podstaty dlužníka a uspokojení věřitelů. Takový krok ze strany insolvenčního správce musí být však vždy náležitě odůvodněn.²⁷

Naproti upřednostňovanému sanačnímu způsobu řešení úpadku rozeznává britský právní řád i likvidační způsob, který je reprezentován především nucenou správou. Pochopitelně se ale prvky likvidačního způsobu projevují i ve výše uvedené administraci. V rámci nucené správy si zajištění věřitelé zvolí insolvenčního správce – tzv. agenta. Ten pak následně působí v rámci své funkce podle věřiteli udělených pokynů. V rámci nucené správy má insolvenční správce především za úkol ustálit nepříznivou dluhovou situaci dlužníka, čímž se předpokládá současně zachování či dokonce zvýšení alespoň části majetku dlužníka a následně dojde ke zpeněžení majetkové podstaty a k co nejvyšší míře uspokojení zajištěných věřitelů. V rámci tohoto způsobu řešení úpadku je posíleno postavení věřitelů, přičemž insolvenční správce působí v podstatě jako jejich zmocněnec.²⁸

V rámci Velké Británie mohou být administrátory pouze licencovaní insolvenční správci, kteří složili zvláštní zkoušku.

2.2. Německo

V německém právním řádu bychom za základní právní předpis upravující postavení insolvenčních správců, jakož i insolvenčního řízení (práva) považovali zákon o úpadku – Insolvenzordnung. Tento zákon se věnuje postavení insolvenčního správce především v části třetí, v ustanoveních §§ 56 – 66.²⁹ Odměňování insolvenčních správců je ponecháno obdobně jako v českém právním prostředí prováděcí vyhláše, konkrétně vyhláše Insolvenzrechtliche Vergütungsverordnung, jež by se dala přeložit jako vyhláška o odměňování v insolvenčním právu. Dle ustanovení § 56 německého zákona o úpadku může zastávat funkci insolvenčního správce na věřitelích a dlužníkovi nezávislá fyzická osoba mající znalosti v podnikání (dlužníka – úpadce). V úvahu proto přicházejí spíše absolventi právního či ekonomického studijního oboru. Toto nicméně není na rozdíl od tuzemské právní úpravy stanoveno jako zákonná

²⁷ MOKAL, Rizwaan Jameel. *Corporate insolvency Law: Theory and Application*. Oxford University Press, 2005, s. 225-251; Schedule B1 „Administration“ Insolvency Act 1986.

²⁸ Schedule 1 „Powers of Administrator or Administrative Receiver“ Insolvency Act 1986.

²⁹ Insolvenzordnung vydaný dne 5. 10. 1994 (BGBl. Str. 2866) [online]. Gesetze-im-internet.de, [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné na <<https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG005900000>>.

podmínka. Pozoruhodné a rozdílné oproti české právní úpravě je skutečnost, že insolvenční správce nemusí splňovat nějaké zákonem dané požadavky pro výkon funkce, ale v zásadě každý může požádat o zapsání do seznamu insolvenčních správců. Rozhodnutí o zápisu do takového seznamu je správním rozhodnutím, přičemž na něj není právní nárok. Povinnost skládat zkoušky a prokazovat určitou praxi musí až žadatelé o výkon speciálních insolvenčních správců, přičemž takoví správci mohou být z řad advokátů. Toto vyplývá z profesního kodexu advokátní komory, tzv. FAO.³⁰

Insolvenčního správce pro konkrétní insolvenční řízení vybírá soud, přičemž neexistuje žádný rotační princip podobně jako v České republice, ale soud musí vybrat tu nejvhodnější osobu pro daného dlužníka. Na poli insolvenčního práva došlo v minulosti k zajímavému rozhodnutí sice rakouského Nejvyššího soudu, nicméně je dle názoru autora aplikovatelný i v německém prostředí a konec konců i v českém právu. Rakouský Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 24. 1. 1996, sp. zn. 3 Ob 8/96 vyslovil názor, že insolvenční právo je natolik široká právní disciplína, že není možné zcela přesně definovat práva a povinnosti insolvenčního správce nebo dlužníka. V Německu je nahlíženo na insolvenčního správce z několika teoretických pohledů, přičemž ani jeden výslovně nepřevažuje a pro určité druhy insolvenčního řízení se mohou uplatňovat ten který teoretický směr.³¹ Dle soudce a profesora Georga Kodeka jsou tyto směry konkrétně reprezentovány teorií úřadu, teorií orgánu a teorií zastoupení (reprezentace).³² Zjednodušeně řečeno pak insolvenční správce zpravidla vystupuje dle teorie úřadu z určité pozice soudního úředníka, který je do jisté míry nezávislý na ostatních procesních subjektech a jedná vlastním jménem na účet úpadce. Teorie orgánu by šla označit za určitou sanační teorii – praxi, neboť insolvenční správce vykonává svou funkci především ve vztahu k majetkové podstatě a má za cíl odvrátit či zmírnit úpadek dlužníka, přičemž na majetkovou podstatu je nahlíženo jako na samotnou právnickou osobu svého druhu. V poslední zmíněné teorii zastoupení vystupuje insolvenční správce jako zástupce dlužníka, přičemž pravomoci správce stanoví zákon. Dle této teorie je však insolvenční správce v jistém konfliktu, neboť i přes zastoupení musí vyhovovat širokému spektru ostatních zájmů především věřitelů.³³

³⁰ Fachanwaltsordnung (FAO)

³¹ NUNNER KRAUTGASSER, Bettina, PATETER, Klaus. *Arbeitsverhältnisse in der Insolvenz – Die aktuelle Rechtslage in Österreich*, ZInsO-Aufsätze, s. 1823 [online]. Static.uni-graz.at, [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné na <https://static.uni-graz.at/fileadmin/rewi-institute/Zivilverfahrensrecht/B%C3%BCcher/ZInsO_2013_38_1820.pdf>.

³² KODEK, Georg. *Insolvenzrecht*. Wien: Facultas Verlags und Buchhandels AG, 2018, s. 31-33.

³³ Insolvenzverwalter [online]. Wikipedia.org, [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné na <<https://de.wikipedia.org/wiki/Insolvenzverwalter>>.

3. Předpoklady a podmínky pro výkon funkce insolvenčního správce

Pro analyzování veškerých podmínek, které musejí být splněny, aby mohla osoba zastávat funkci insolvenčního správce v jednotlivých insolvenčních řízeních, je zapotřebí vyjít zejména ze ZoIS. Jednotliví insolvenční správci jsou zapsáni ve veřejně dostupném seznamu insolvenčních správců vedeném Ministerstvem spravedlnost (dále jen „Ministerstvo“).³⁴ Dílčí povinnosti, které musí osoba usilující o získání povolení k vykonávání činnosti „obecného“ insolvenčního správce splnit, jsou stanoveny v § 6 odst. 1 ZoIS. Podmínky pro vydání zvláštního povolení pak upravuje odstavec druhý téhož ustanovení. I s ohledem na komplexnost znalostí, které se po žadateli o vydání povolení vyžadují, budou zájemci o tuto činnost ve většině případů absolventi právního či ekonomického studijního programu vysoké školy.

3.1. Podmínky pro vydání „obecného“ povolení k výkonu činnosti

Žadatel o vydání povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce musí být plně způsobilý k právním úkonům (v souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – dále jen „ObčZ“ plně svéprávný).³⁵ Z pohledu současné právní úpravy nelze nikoho svéprávnosti zbavit, nýbrž pouze omezit na svéprávnosti. Plnou svéprávnost nabude osoba až zletilostí, avšak ObčZ zná i případy, kdy k tomu může dojít dříve. Jedná se o uzavření manželství s limitem, že je osobě alespoň šestnáct let a dále tzv. emancipací, tedy přiznáním svéprávnosti. Soud může za splnění podmínek daných zejména ObčZ a zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, omezit člověka na svéprávnosti. V souvislosti s požadovanou velkou odborností při plnění funkce insolvenčního správce si lze jen stěží představit, že by osoba omezená na svéprávnosti byla s to dále vykonávat funkci insolvenčního správce.

Jako další z podmínek ZoIS stanovuje dosažení magisterského stupně vzdělání na vysoké škole některého ze států Evropské unie, případně jeho uznání takovým státem. Zákon nečiní rozdíl mezi tím, který studijní program osoba vystudovala a nepožaduje žádný konkrétní studijní směr, jako to požaduje např. zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. Samotná činnost

³⁴ *Seznam insolvenčních správců.* [online]. Isir.justice.cz, [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné na <<https://isir.justice.cz/InsSpravci/public/seznamFiltr.do>>.

³⁵ Termín způsobilost k právním úkonům byl již k 1. 1. 2014 nahrazen výrazem svéprávnost. Došlo k tomu v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva a přijetím ObčZ. Důvodová zpráva k ObčZ říká, že nahrazením nejen tohoto pojmu byl vyjádřen socialistický obsah starého občanského zákoníku. Dále dle důvodové zprávy se jedná o tradiční označení schopnosti svým vlastním jednáním pro sebe nabývat subjektivní práva a zavazovat se k povinnostem. Osoba nadána touto schopností je osobou tzv. svého práva (sui generis). ObčZ však nabyt účinnosti až po účinnosti InsZ, který doposud neprošel takovou úpravou, aby se sjednotil rozdílný stav názvosloví.

insolvenčního správce je poměrně vydatně regulována veřejnoprávními předpisy, čímž je po osobě zastávající funkci insolvenčního správce vyžadována vysoká profesionalita a odbornost. Tato podmínka velmi úzce souvisí s následující podmínkou, a to vykonáním příslušné zkoušky. Právě touto zkouškou totiž žadatel o vydání povolení prokazuje svou odbornost.³⁶

Třetí podmínkou je úspěšné složení zkoušky insolvenčních správců. Zkouška je rozdělena na dvě části – písemnou a ústní. Přesný obsah a náležitosti zkoušky upravuje vyhláška o zkouškách. Blíže se touto problematikou tato práce věnuje v její kapitole 3.3.

Dále zákon stanovuje, že osoba insolvenčního správce musí být bezúhonná. Tuto podmínku potom zákon dále rozvádí negativním taxativním výčtem určujícím, ve kterých případech osoba žádající o povolení tuto podmínku nesplňuje a není tak osobou bezúhonnou ve smyslu ZoIS. Bezúhonnost je definována v řadě předpisů a obecně je chápána jako určitá poctivost nebo čestnost ve významu, že osoba nebyla odsouzena pro spáchání trestného činu ve smyslu zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, dále jen „TrZák“. ZoIS však obsahuje v souvislosti s úpravou bezúhonnosti mimo 1) kategorii samotné trestné činnosti i 2) kategorii úpadku osoby žádající o povolení a 3) kategorii, kterou by šlo nejlépe vyjádřit jako předchozí činnost osoby žádající o povolení.³⁷

Zákon č. 185/2013 Sb., novelizoval InsZ mimo jiné v ustanovení o bezúhonnosti. Před změnou InsZ nesplňovala osoba podmínku bezúhonnosti tehdy, pokud byla odsouzena za určité hospodářské trestné činy (díl třetí TrZák – proti proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou) a to navíc v případě jeho úmyslného spáchání. Je tak patrná snaha podmínku bezúhonnosti více rozšířit a zpřísnit. To mělo být způsobeno tehdejší snahou o zvýšení morálního kreditu žadatelů o povolení. Druhá kategorie bezúhonnosti počítá s úvahou, že post insolvenčního správce nemůže zastávat osoba, která není s to hospodařit s vlastním majetkem. Žadatel se nepovažuje za bezúhonného v případě, byla-li žadatelova žádost o prominutí zbytku jeho dluhů, zamítnuta nebo dále, kdy insolvenční soud pravomocně rozhodl o jeho úpadku. Pozoruhodné je, že zákon neurčuje, po jakou dobu od rozhodnutí od úpadku je tato skutečnost právně významná. Na takovou situaci by měl být aplikován § 425 odst. 1 InsZ. Ten stanovuje zneprístupnění údajů o dlužníkovi a jeho vyškrtnutí ze seznamu dlužníků po pěti letech od pravomocného rozhodnutí,

³⁶ RICHTER, Martin, BENÝŠEK, Jan, ČUJAN, Radomír a kol. *Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 61.

³⁷ § 7 odst. 1 – k ad 1) písm. a), ad 2) písm. b) až e), ad 3) písm. f) a g).

kterým bylo skončeno insolvenční řízení. Po uplynutí této doby již nelze dlužníka dohledat v insolvenčním rejstříku a daná osoba by již měla splňovat podmínku bezúhonnosti. Vzhledem k tomu, že statutární orgán obchodní společnosti vykonává obchodní vedení společnosti, má také v souladu s TrZák a zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“), povinnost předcházet úpadku právnické osoby. Pokud byl žadatel statutárním orgánem právnické osoby, u které byl zjištěn úpadek, nebo byl jedním z jeho členů, nespĺňuje podmínku bezúhonnosti. Předmětná sledovaná doba je určena na pět let. Poslední důvod vylučující bezúhonnost v kategorii druhé není na první pohled úplně jednoznačný a bez bližší analýzy hůře srozumitelný. Tím je dosud trvajících překážka výkonu statutárního orgánu, člena statutárního orgánu nebo jiného orgánu právnické osoby, která je současně podnikatelem.³⁸ V tomto důvodu je ukryto jakékoli nesplnění podmínky pro výkon funkce statutárního orgánu, přičemž podmínky určuje hned několik právních předpisů. Těmi jsou zejm. ObčZ, zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích nebo zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.³⁹

Poslední kategorie podmínek bezúhonnosti týkajících se žadatelů fyzických osob jsou formulovány pro případy, kdy bylo osobám zrušeno povolení, případně zvláštní povolení k činnosti v posledních pěti letech.

U veřejné obchodní společnosti a zahraniční obchodní společnosti je dále stanoveno, že taková společnost nesmí být odsouzená za trestný čin, který souvisí s výkonem činnosti insolvenčního správce, případně jiný trestný čin, podryvající důvěru v řádný výkon funkce a dále také společnosti nesmí být Ministerstvem zrušeno povolení, příp. zvláštní povolení, z důvodu závažného porušení či opakovaného porušování povinností uložených insolvenčnímu správci.⁴⁰

Za další podmínku k výkonu činnosti je stanovena odborná praxe v délce trvání alespoň tři roky. Je zapotřebí vykonávat praxi v oblastech, které mají k činnosti insolvenčního správce nejbližší – zpravidla tedy oblast práva⁴¹, účetnictví či ekonomie. Výkon praxe se prokazuje dle vyhlášky o zkouškách příslušnými doklady, které prokáží formu, obsah a dobu konané praxe. Advokát, potažmo advokátní koncipient prokazuje svou praxi skrze Českou advokátní komoru, resp. dokladem vydaným Českou advokátní komorou. Obsah jejich praxe vyplývá

³⁸ Tento bod se neuplatní např. u veřejně prospěšných spolků či nadací.

³⁹ RICHTER, Martin, BENÝŠEK, Jan, ČUJAN, Radomír a kol. *Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 70 – 73.

⁴⁰ § 7 odst. 2 ZoIS.

⁴¹ Nikoliv pouze advokacie, jak je často mylně uváděno. Právní oblast zahrnuje např. i výkon exekutorské, notářské či soudcovské činnosti.

již ze samotného zákona a není tak důvod jej zvlášť prokazovat. Obdobně je tomu i u ostatních profesí, kde působí stavovská organizace. Co se týče zaměstnanců, ti prokazují svou praxi zejména zápočtovým listem, a dále pracovní smlouvou a potvrzením zaměstnavatele o trvání pracovního poměru. Ministerstvo obecně akceptuje i pracovněprávní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.⁴² Praxe musí bezprostředně souviset s výkonem činnosti insolvenčního správce. Nepostačí jen teoretický charakter, ve kterém by bylo možné spatřovat určitou spojitost s prací insolvenčního správce, nýbrž se požaduje explicitně praktická činnost. Může tak nastat i poměrně paradoxní situace, kdy zaměstnanci insolvenčního správce nebude uznána odborná praxe, neboť jeho konkrétní obsah (náplň) práce není dostatečně praktická. Odborná literatura zastává názor, že praxe musí být zásadně vykonána až po získání příslušného vzdělání, viz výše. To má být odůvodněno potřebou velké profesionality a odbornosti insolvenčního správce. Má se však přihlížet na okolnosti každého případu a například zastávání postu statutárního orgánu právnické osoby po dlouhou dobu může být považováno za dostatečné, i když taková osoba získá požadované vzdělání až následně.⁴³

Osoba usilující o vydání povolení musí mít uzavřené profesní pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout činností insolvenčního správce. Nestačí uzavřít pojištění ex post po vydání povolení, neboť doklad o uzavření pojistné smlouvy, typicky pojistka, je již obligatorní příloha k návrhu na vydání povolení, které předkládá sám žadatel.⁴⁴ Blíže se podmínkou pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s činností insolvenčního správce, zabývá tato práce v kapitole 5.3.

V neposlední řadě je na osobu usilující o získání povolení k činnosti kladen nárok spočívající v zajištění dostatečného materiálního a personálního vybavení. Jádrem personálního a materiálního vybavení insolvenčního správce je dáno především ustanovením § 13a ZoIS. Bližší specifikace a obsah tohoto požadavku upravuje vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce.⁴⁵ Vyhláška uvádí, co je nezbytnou náplní činnosti insolvenčního správce při zachování požadavku na svědomitý a odborný postup. Materiálním zabezpečením je především myšleno sídlo a případné

⁴² Ministerstvo však u odborné praxe konané v rámci některého z pracovněprávního vztahu zkoumá též rozsah pracovního poměru a právních vztahů založených dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. To znamená, že v případech tzv. zkráceného pracovního poměru zkoumá i počet pracovních hodin a porovnává je s požadavkem na tří letou dobu výkonu praxe.

⁴³ STANISLAV, Antonín, KOZÁK, Jan. *Zákon o insolvenčních správcích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 55 – 56.

⁴⁴ § 4 odst. 2 písm. b) ZoIS.

⁴⁵ Vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce.

provozovny insolvenčních správců, jakož i jejich řádné označení. Mají být užívány takové prostory, které jsou veřejně přístupné bez nějakých těžkostí. Evidentně tím ale není myšlen například povinný bezbariérový přístup. Vyhláška v souvislosti s personálním zabezpečením hovoří o zaměstnancích, které insolvenční správce užívá v rámci své činnosti a dále o ostatních osobách, které jednájí jménem insolvenční správce. Hlavní úkony mají být potom činěny především zaměstnanci disponujícími odbornými znalostmi a zkušenostmi.⁴⁶ Dalo by se konstatovat, že vyhláška má rysy jakéhosi manuálu pro insolvenční správce, neboť obsahuje postupy insolvenčního správce při některých důležitých stádiích insolvenčního řízení, jakož také i ustanovení dotýkající se velikosti nebo vybavení provozovny či jejího označování nebo například způsob vedení spisů. Vyhláška nabyla účinnosti dnem 1. 6. 2019, tedy ve stejné datum jako poměrně významná novela InsZ, jež se dotkla především oddlužení. Vyhláška vychází z návrhu, který byl dříve předložen Ministerstvem, resp. konkrétněji tehdejšími ministrem spravedlnosti Robertem Pelikánem, který měl ambice prosadit novelu InsZ, jež by umožnila přístup většího počtu osob k oddlužení a současně také měl zájem po větší regulaci činnosti insolvenčních správců. Co se týče zaměstnanců insolvenčního správce, nelze opomenout nový § 13b ZoIS, který stanoví podmínky pro zaměstnance insolvenčního správce. Ti musí být bezúhonní a musí dosáhnout alespoň středního vzdělání s maturitní zkouškou, přičemž musí vykonávat odbornou praxi alespoň po dobu 6 měsíců. Pokud by měl zaměstnanec insolvenčního správce zastupovat rovněž v řízení před soudem, musí mít tento zaměstnanec alespoň magisterské vzdělání právnického či ekonomického směru.⁴⁷

Před přijetím výše uvedeného ustanovení § 13a ZoIS⁴⁸ a vyhlášky č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, byly ze strany Ministerstva shledávány nedostatky v materiálním vybavení provozoven insolvenčních správců, když tehdejší právní úprava neobsahovala povinnost zajistit určitou materiální kvalitu prostor insolvenčního správce. Postačovalo, aby se v určité místnosti označené jako provozovna insolvenčního správce nacházela jedna osoba vybavená počítačem nebo notebookem s připojením k internetu a s přístupem do elektronicky vedených složek a spisů insolvenčního správce. Na to měla reagovat koncepční novela InsZ i ZoIS, která přinesla

⁴⁶ ROSŮLKOVÁ, Jana. *Pelikán vyhláškou upravuje požadavky na materiální a personální vybavení insolvenčních správců* [online]. Česká justice, 26. 2. 2018 [cit. 2. 4. 2019]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2018/02/pelikan-vyhlaskou-upravuje-pozadavky-materialni-personalni-vybaveni-insolvencnich-spravcu/>>.

⁴⁷ § 13b ZoIS.

⁴⁸ Ustanovení bylo do zákona včleněno novelou provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění InsZ a některé další zákony.

požadavek na určité personální a materiální vybavení každého insolvenčního správce, přičemž se poměrně široce stanovilo, že toto vybavení musí být přiměřené povaze, rozsahu a složitosti insolvenčním správcem vykonávaných činností. Rovněž bylo ponecháno, aby bližší podrobnosti upravil podzákoný právní předpis v podobě vyhlášky Ministerstva. Tady se zákonodárce dostal do jistého problému, neboť hrozilo, jak se již v minulosti také stalo⁴⁹, že by podzákoný právní předpis stanovil nad rámec primárního zákona nové povinnosti. V případě užití spojení „přiměřené povaze, rozsahu a složitosti vykonávaných činností“ již pochopitelně nelze například generalizovat určitý povinný počet zaměstnanců či velikost provozovny, když existují insolvenční správci s vysokým nápadem práce a velkou složitostí řešených případů, oproti jiným „menším“ insolvenčním správcům. Dle názoru Antonína Stanislava a Jana Kozáka by byl vhodnější postup takový, kdy by ZoIS obsahoval v ustanovení § 13a pouze první odstavec, přičemž by Ministerstvo posuzovalo v konkrétních případech, zda je personální a materiální vybavení daného insolvenčního správce odpovídající jeho činnostem nebo nikoliv.⁵⁰

3.2. Podmínky pro vydání zvláštního povolení k výkonu činnosti

Pro získání zvláštního povolení k výkonu funkce zvláštního insolvenčního správce je třeba splňovat mimo úspěšné složení zvláštní zkoušky také již před samotným podáním žádostí o vydání zvláštního povolení i po celou dobu výkonu funkce veškeré podmínky uvedené výše pro vydání „obecného“ povolení a dále podmínky stanovené v § 6 odst. 2 ZoIS. Toto ustanovení ve svém písm. c) obsahuje povinnost spočívající ve splňování předpokladů pro vykonávání citlivé činnosti. Právě těmito specifickými podmínkami bude věnována tato podkapitola.

Zákon výslovně stanovuje, že výkon funkce insolvenčního správce je citlivou činností ve smyslu zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní

⁴⁹ Ústavní soud rozhodoval svým nálezelem ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 17/15 případ, kdy v minulosti Ministerstvo přikazovalo insolvenčním správcům osobní přítomnost v jejich provozovně, a to pouze na základě vydané vyhlášky. Ústavní soud konstatoval, že taková povinnost by mohla být insolvenčním správcům uložena výhradně zákonem a v jeho mezích. Pokud se Ministerstvo rozhodlo stanovit nové povinnosti insolvenčním správcům vyhláškou, došlo dle názoru Ústavního soudu, že vyhláška stanovovala podmínky a omezovala podnikání, jakož i bez zákonného zmocnění ukládala nové povinnosti. Z toho důvodu byla předmětná ustanovení vyhlášky v rozporu s č. 79 odst. 3 Ústavy ČR a s čl. 4 odst. 1 a čl. 26 odst. 1 LZPS, přičemž Ústavní soud tato ustanovení vyhlášky zrušil.

⁵⁰ STANISLAV, Antonín, KOZÁK, Jan. *Zákon o insolvenčních správcích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 110 – 114.

způsobilosti (dále jen „zákon o ochraně utajovaných informací“).⁵¹ Pro účely analyzování splnění podmínky spočívající v naplnění předpokladů pro výkon citlivé činnosti ve smyslu zákona o ochraně utajovaných informací je nezbytné si definovat, co vlastně musí žadatel o udělení zvláštního povolení konkrétně splnit. Podle ustanovení § 80 odst. 2 zákona o ochraně utajovaných informací může citlivou činnost vykonávat fyzická osoba, jež je bezpečnostně způsobilá, nebo které bylo uděleno tzv. osvědčení a toto je stále platné. Podle odstavce třetího téhož ustanovení je osoba bezpečnostně způsobilou tehdy, je-li držitelem platného dokladu o bezpečnostní způsobilosti. Národní bezpečnostní úřad tento doklad udělí pouze plně svéprávné osobě, která dosáhla přinejmenším 18 let, je bezúhonná, osobnostně způsobilá a spolehlivá. Tyto předpoklady musejí být naplněny kumulativně. Ke svéprávnosti viz kap. 3.1. Co se týče bezúhonnosti, ta se v tomto případě vyžaduje ve své klasičtější formě, tj. pravomocné (ne)odsouzení pro spáchání úmyslného trestného činu, případně aby se na osobu hledělo jako by nebyla odsouzena. Osobnostní způsobilost prokazuje osoba svým čestným prohlášením. Touto způsobilostí je myšleno, že osoba netrpí žádnou poruchou ani obtížemi, jež by negativně zasahovaly do její spolehlivosti. V případě pochybností o osobnostní způsobilosti ustanovuje Národní bezpečnostní úřad znalce, kterého pověří vypracováním znaleckého posudku, jehož předmětem bude posoudit osobnostní způsobilost. Za spolehlivou osobu se považuje jednoduše ten, u koho není přítomna žádná negativní skutečnost. Zákon rozeznává skutečnosti, kdy je osoba nespolehlivou bez dalšího (např. protistátní činnost), a kdy mohou být určité činnosti v konkrétním případě posouzeny k tíži žadatele (např. styky s osobou, která vyvíjela protistátní činnost).⁵²

K datu zpracování této práce bylo v seznamu insolvenčních správců zapsáno celkem 31 insolvenčních správců se zvláštním povolením.

3.3. Zkoušky insolvenčních správců

Jak již bylo uvedeno výše, úspěšné vykonání zkoušky je jednou z obligatorních podmínek pro udělení povolení k výkonu funkce insolvenčního správce. Insolvenčním správců ZoIS výslovně v § 23 ukládá povinnost se soustavně vzdělávat a prohlubovat si své odborné znalosti, aby byl zabezpečen řádný výkon jeho činnosti. Zkouška insolvenčních správců pak bývá považována za jednu z nejtěžších profesních zkoušek vůbec. Zkouška je zmiňována

⁵¹ Viz ustanovení § 2a ZoIS, které bylo do právního řádu začleněno zákonem č. 185/2013 Sb., a také např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2015, sp. zn. 9 As 152/2015.

⁵² STANISLAV, Antonín, KOZÁK, Jan. *Zákon o insolvenčních správcích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 14 – 16.

jak InsZ, tak samozřejmě ZoIS, nicméně její konkrétní průběh a obsah je upraven ve Vyhlášce o zkouškách. Dřívější ministr spravedlnosti Robert Pelikán se zasazoval o zpřísnění zkoušek insolvenčních správců a podařilo se mu novelizovat Vyhlášku o zkouškách i ZoIS. Tyto novely měly zpřísnit výběr insolvenčních správců tak, aby se okruh insolvenčních správců ještě více profesionalizoval. Další důvod novelizace by se dal vyjádřit jako snaha o zlepšení společenského vnímání insolvenčních správců, neboť se občas objevovaly případy, které vyvolávaly podezření nad správným postupem insolvenčního správce. Zkoušky by nyní měly více reflektovat požadavky kladené samotnou praxí. Zkoušení by tak měli například na určité pohledávce popsat, jak s ní budou pracovat a jak s ní naloží. Taktéž se při zavedení novely počítalo se snížením úspěšnosti jednotlivých adeptů u zkoušek.⁵³ K nelibosti většiny zvláštních insolvenčních správců byl ZoIS v půli roku 2013 novelizován zákonem č. 185/2013 Sb., a to sice ve smyslu, že novela zavedla povinné přezkoušení všech zvláštních insolvenčních správců. Ti, aby mohli i nadále vykonávat činnost zvláštního insolvenčního správce, musí znovu vykonat zvláštní zkoušku. Platnost uděleného povolení je vždy pět let a tito zvláštní správci musejí v posledním roce platnosti povolení opět úspěšně složit zvláštní zkoušku. U obecných insolvenčních správců postačí pouhé uhrazení správního poplatku, přičemž ten je určen ZoIS částkou pěti tisíci korunami českými. V případě neúspěchu u zkoušky je poplatek za možnost opakování zkoušky zvýšen, a to na sedm tisíc Kč. Zákon také pamatuje na situace a do jisté míry žadatele sankcionuje, když se žadatel o vykonání zkoušky nedostaví na řádně přihlášený termín a svou neúčast řádně a nejpozději do pěti dnů ode dne konání zkoušky omluví a zároveň požádá Ministerstvo o možnost konat zkoušku v jiném termínu. Poplatek se pak navyšuje na sedm tisíc Kč a v případě, že se žadatel nedostaví ani na tento termín a svou neúčast opět řádně omluví a zároveň požádá o další možnost konání zkoušky v jiném termínu, poplatek už činí celých deset tisíc Kč. Co se týče poplatku u zkoušek zvláštních insolvenčních správců, ten je nižší a činí tři tisíce Kč. Pro srovnání, zákon č. 85/1996 Sb. o advokacii, určuje, že poplatek za vykonání advokátní zkoušky určí stavovský předpis a může činit nejvýše 10 tisíc Kč. Sdělení představenstva České advokátní komory stanovilo s účinností od 1. 1. 2013 poplatek za vykonání advokátní zkoušky ve výši osm tisíc pět set Kč. Zkušební řád Komory daňových poradců ČR určuje zase poplatek za vykonání kvalifikační zkoušky daňového poradce ve výši sedm tisíc Kč. Je tak patrné, že poplatek za vykonání

⁵³ PRCHAL, Lukáš. *Ministerstvo spravedlnosti chystá těžší zkoušky pro insolvenční správce* [online]. Právní rádce, 16. 2. 2017 [cit. 4. 2. 2019]. Dostupné na <<https://pravniciradce.ihned.cz/c1-65626420-ministerstvo-spravedlnosti-chysta-tezsi-zkousky-pro-insolvencni-spravce>>.

profesní zkoušky je ve srovnání s činností insolvenčního správce nejbližších povolání nejnižší právě u insolvenčních správců.

Organizace zkoušek je plně v kompetenci Ministerstva. Předtím než bude fyzická osoba vůbec připuštěna ke zkoušce, musí Ministerstvu prokázat, že splňuje veškeré povinné podmínky výkonu funkce insolvenčního správce, o kterých bylo pojednáno výše. Samotná zkouška je pak rozdělena do dvou dílčích částí – na písemnou část, na kterou v případě úspěchu navazuje ústní část. Písemná část je tvořena testem a případovou studií. Písemná část má prověřit znalosti uchazeče z občanského, obchodního a pracovního práva, občanského práva procesního, insolvenčního práva, správního práva včetně správního řízení, finančního práva včetně daňového řízení, řízení podniku, účetnictví a financování podniku.⁵⁴ Test byl do konce roku 2018 tvořen souborem předem zveřejněných otázek. Od 1. 1. 2019 Ministerstvo otázky revidovalo a žádný soubor, ze kterých jsou vybírány otázky, není doposud zveřejněn. Zkoušeny jsou čtyři základní okruhy, a sice problematika auditu, daní, obecného práva a exekucí a samozřejmě také insolvenční.⁵⁵ Na test je počítačovým programem náhodně vybráno 70 otázek, ze kterých musí mít zkoušený správně alespoň 80 %. Pakliže žadatel bude v této dílčí části úspěšný, přejde se k hodnocení i druhé dílčí části písemné zkoušky – případové studie. Ta spočívá v zadání a následném řešení nějakého ryze praktického problému, ke kterému může v rámci výkonu činnosti insolvenčního správce dojít.

Při písemné části je povoleno pracovat s právními předpisy a kalkulátorem. Jinak je tomu u ústní části, kdy smí uchazeč pracovat pouze s těmi materiály, které dostane od členů zkušební komise. Podstatným faktem je, že byť je písemná část zkoušky rozdělena do dvou dílčích částí, stále jde formálně o jeden celek. To má praktický důsledek v tom, že v případě, kdy uchazeč úspěšně složí test, ale již nenasbírá potřebný počet bodů u případové studie, znamená takový výsledek neúspěch u písemné části jako celku.

Na písemnou část zkoušky je vyhrazen čas v délce trvání šesti hodin. Není však určeno, kolik minut (hodin) přísluší na test a kolik na případovou studii. Je tedy plně na uvážení každého uchazeče, jak se svým časem naloží. Nicméně je nutno pamatovat na složitost případové studie, která charakterem odpovídá nejbližše klauzurním pracím, jež bývají považovány za nejtěžší zkoušky právnických fakult, a tomu přímo odpovídá i čas potřebný k jejímu řádnému vypracování. V den konání zkoušky je každému jednotlivému uchazeči zvláště náhodně

⁵⁴ § 3 odst. 2 Vyhlášky o zkouškách.

⁵⁵ *Jak zkouška probíhá* [online]. Justice.cz, [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<https://insolvency.justice.cz/zkousky-insolvenčních-spravců/obecná-jak-zkouška-probíhá/>>.

vytvořen test, resp. jeho otázky. Ke každé testové otázce je dáno pět možných odpovědí, přičemž správnou odpověď nemusí být žádné nebo mohou být také naopak všechny. Jedná se tedy o tzv. multiple-choice questions. Z valné většiny otázek je test složen otázkami z oblasti práva insolvenčního. Zbývající část je vyplněna ostatními okruhy uvedenými výše, nicméně se jedná svým rozsahem o spíše doplňkové otázky. Navazující případová studie je pak obdobně jako test vytvořena zásadně pro každý termín písemné části zkoušky. Případová studie obsahuje určitý případ, problém, či pouze nastíněnou situaci, kterou potenciálně může insolvenční správce během své činnosti reálně řešit. Může jít příkladmo o soupis majetkové podstaty nebo přezkum přihlášených pohledávek. Konkrétní řešení případové studie závisí na jejím obsahu a na formulaci jednotlivých otázek, neboť případové studie se mohou a rozumně musí lišit. Základním předpokladem a východiskem pro opravování případové studie je předchozí úspěšné složení testu. Aby byla zaručena objektivita hodnocení, každá práce (test i případová studie) je znemožněna ke změnám a zpřístupněna je pouze Ministerstvu. Případové studie těch uchazečů, kteří splnili dílčí testovou část, jsou v anonymizované podobě předány dvoučlenné komisi pro hodnocení případových studií k vyhodnocení. Hodnotitelé tak neznají autora práce. Stejně tak uchazeči předem neznají členy hodnotící komise. Ta je jmenována ministrem spravedlnosti. Hodnocení případové studie pak probíhá tak, že každý z hodnotitelů vypracuje posudek, ve kterém popíše, jak se autor práce vypořádal se zadaným případem, jak aplikoval příslušné právní předpisy a zásady, jakož i jeho písemný projev. Práci nakonec ohodnotí procentuálním vyjádřením. Pro úspěšné složení případové studie je zapotřebí získat alespoň 80 % aritmetického průměru z obou vypracovaných hodnotících posudků. Dojde-li k tomu, že podle jednoho hodnotitele má být práce hodnocena jako úspěšná a přesto v důsledku aritmetického průměru práce nedosáhne 80 %, je taková práce předložena k rozhodnutí zkušební komisi pro zkoušky. Ta nejpozději do pěti týdnů rozhodne o tom, zda je práce úspěšná či nikoliv.⁵⁶

Případová studie obsahuje vždy určitý konkrétní praktický problém s požadavkem na to, jakým způsobem by uchazeč daný případ vyřešil. V rámci toho uchazeč vypracuje příslušné dokumenty, popíše jednotlivé postupy a řeší zadaný případ dle konkrétního obsahu zadání. Zadání tvoří modelový případ, se kterou se insolvenční správce může v rámci své praxe setkat (kupříkladu posouzení situace a sepis odpůrcí žaloby nebo přezkum a následné popření pohledávky).

⁵⁶ ŠNOBLOVÁ, Zuzana, NĚMČÁK, Vítězslav. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 19 – 24.

Ústní části se pak účastní pouze uchazeči, jež prošli pomyslným sítím písemné části, jak již bylo uvedeno výše. K ústním zkouškám jsou pozvánky zasílány pouze těm uchazečům, kteří splnili písemnou část již dříve v minulosti či se z předchozího termínu ústní zkoušky omluvili a této se neúčastnili. Lhůta k pozvání ke zkoušce musí být dlouhá alespoň tři týdny před jejím konáním. Těm, kteří splnili písemnou část zkoušky se konání ústní části oznamuje pouze prostřednictvím internetových stránek insolvency.justice.cz a uchazeči tak sami musejí být aktivní podle zásady *vigilantibus iura scripta sunt*. Oproti písemné části lze pozorovat zásadní rozdíly spočívající ve veřejnosti ústní části a taktéž ve fungování zkušební komise. Tato komise je pětičlenná a je tvořena předsedou a jednotlivými členy. Je však usnášeníschopná pouze za předpokladu, že alespoň tři její členové jsou přítomní. To má pochopitelně za následek, že se komise ustavuje vždy ad hoc pro daný termín zkoušky. Vzhledem k přítomnosti členů komise je současně také oproti písemné části nyní dána možnost namítnout podjatost některého ze členů komise. Zkoušeným uchazečům jsou dány otázky, případně témata ze zkoušených oblastí a je jim také dán čas na přípravu odpovědí. O tom, jestli uchazeč splnil ústní část, rozhoduje komise v neveřejné poradě, a to nadpoloviční většinou hlasů. Při paritě hlasů převažuje hlas předsedy komise. Výsledek ústní části je také zveřejněn na internetových stránkách insolvency.justice.cz. Jednotlivý uchazeči jsou vedeni pod čísly jednacími. O celé zkoušce, jakož i o jejím průběhu se pořizuje protokol. Jako základní právní předpisy, které by měl uchazeč o složení zkoušky insolvenčního správce ovládat a bez problémů se v nich orientovat, odborná literatura uvádí celou řadu předpisů, čítající přes 40 pramenů. K tomu je naprosto nezbytné připočítat ne vždy zcela sjednocenou judikaturu vyšších soudů.⁵⁷

Ústní část zkoušky je poměrně obsáhlá, když zahrnuje všech 7 oblastí uvedených výše. Oproti uchazečům o složení například advokátní zkoušky může obsahovat ústní část zkoušky také praktické dotazy na krizové řízení podniku a na detaily vedení účetnictví podniku.

Zajímavé je i srovnání úspěšnosti profesních zkoušek u jednotlivých, insolvenčním správcům, nejbližších povolání. Ke srovnání byla s ohledem na téma a cíle této rigorózní práce vybrána povolání advokátů, daňových poradců a zapsaných mediátorů. U prvních dvou jmenovaných působí přímo profesní komora, na poli mediace funguje „pouze“ seznam mediátorů, který je informačním systémem veřejné správy spravovaný Ministerstvem, a do kterého musí být fyzická osoba, jež hodlá vykonávat funkci mediátora, povinně zapsána. Zkoušky u těch povolání, kde působí profesní organizace, zpravidla připravuje a organizuje

⁵⁷ Tamtéž s. 27 – 34.

právě tato organizace. Zkoušky mediátorů, jakož, i jak je uvedeno výše, zkoušky insolvenčních správců, jsou v gesci Ministerstva. Do této práce byla vybrána již zveřejněná a publikovaná data.

Úspěšnost u zkoušek insolvenčních správců je poměrně nízká, když standardně nedosahuje ani 20 % zúčastněných uchazečů. Výrazně vyšší úspěšnosti dosahují uchazeči o složení advokátních zkoušek. U těchto zkoušek dosahuje úspěšnost až 75 %. Poměrně vysoká úspěšnost je dána i u uchazečů o výkon mediátora. Za tytéž roky dosahuje průměrná úspěšnost uchazečů zkoušek z mediace 50 %.⁵⁸ Podobných výsledků u profesních zkoušek jako zájemci o výkon funkce insolvenčního správce dosahují uchazeči o výkon daňového poradenství. Nutno však podotknout, že osoba usilující o výkon činnosti daňového poradce musí na rozdíl od ostatních výše uvedených povolání dosáhnout pouze bakalářského stupně vysokoškolského vzdělání. Za další se u tohoto povolání (spolu s mediátory) nepožaduje vykonávání odborné praxe. Úspěšnost kvalifikačních zkoušek daňových poradců dosazují zhruba úspěšnosti v rozmezí 10 – 30 %.⁵⁹

Z výše uvedeného plyne, že nejmenší úspěšnosti u profesních zkoušek dosahují osoby usilující o výkon funkce insolvenčního správce. Vzhledem ke stanoveným podmínkám, za kterých je osoba vůbec připuštěna ke zkoušce lze spolehlivě tvrdit, že vysoká neúspěšnost uchazečů u zkoušek insolvenčních správců nepramení z nedostatku vzdělání ani praxe. Většina insolvenčních správců jsou současně advokáty a nelze proto tvrdit, že by uchazeči o složení zkoušky insolvenčního správce nebyli dostatečně připraveni nebo neměli dostatečné praktické zkušenosti, byť to jsou do jisté míry subjektivní kategorie. Zkoušky insolvenčních správců lze oprávněně považovat za jedny z nejtěžších profesních zkoušek v České republice.

⁵⁸ LUHAN, Jan. *Zpráva předsedy zkušební komise ČAK* [online]. Bulletin-advokacie.cz, 22. 9. 2017 [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/zprava-predsedy-zkusebni-komise-cak>>.

⁵⁹ ŠEVCOVICOVÁ, Edita. *Rozhovor s Editou Ševcovicovou – Zkoušky daňových poradců* [online]. Fucik.cz, 29. 6. 2017 [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<https://www.fucik.cz/publikace/rozhovor-s-editou-sevcovicovou-zkousky-danovych-poradcu/>>. A také BARTUŠKOVÁ, Zuzana. *Zkoušky na daňového poradce očima účastníka* [online]. Pohoda.cz, 26. 5. 2015 [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ze-zivotadanovych-a-ucetnich-odborniku/zkousky-na-danoveho-poradce-ocima-ucastnika/>>.

4. Jmenování, odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce

4.1. Jmenování do funkce

Insolvenčního správce jmenuje do funkce insolvenční soud, resp. jeho předseda. Vybírá přitom zásadně ze seznamu insolvenčních správců. Způsob výběru určuje tzv. rotační systém, kdy jsou jmenováni správci v řadě po sobě. Pořadí konkrétních správců je dáno datem zápisu jejich sídla, příp. provozovny do seznamu, a to na krajské úrovni v závislosti na tom, který insolvenční soud je obecným soudem dlužníka. Z tohoto důvodu je patrný zájem insolvenčních správců mít větší počet provozoven. Datum zápisu není možno ze seznamu zjistit. Tento systém nahradil dřívější nominační systém, kdy insolvenčního správce vybral vždy předseda insolvenčního soudu. To však působilo značnou nedůvěru ve spravedlivý proces a vzbuzovalo domněnky o klientelismu a korupci. I po zavedení rotačního principu v rámci tzv. velké či revizní novely InsZ se například Krajský soud v Ostravě ubíral stejným směrem a určoval insolvenční správce dle svého uvážení (v souladu s minulým systémem), do čehož zasáhl až Ústavní soud, který jasně definoval jediný řádný a platný způsob ustanovování insolvenčních správců.⁶⁰

Jedná-li se o podaném návrhu na povolení reorganizace či jde o dlužníka uvedeného v § 3 odst. 2 ZoIS (jakýkoliv způsob řešení úpadku), ustanovuje předseda insolvenčního soudu vždy zvláštního insolvenčního správce.

Zůstaly i nadále možnosti, kdy lze insolvenčního správce určit i jinak než za použití rotačního systému. První obsahuje § 25 odst. 1 druhá věta InsZ, druhou pak odst. 4 a třetí odst. 5 téhož ustanovení. Prvá varianta se vztahuje pouze k reorganizaci, a to tak, že insolvenční soud ustanoví tu osobu insolvenčním správcem, která je za něj určena v předloženém reorganizačním plánu. Dle druhé možnosti určuje insolvenčním správcem předseda insolvenčního soudu dlužníků, kteří tvoří koncern, stejnou osobu. To je však problematické zejména z důvodu samotné definice koncernu ve zvláštním zákoně a hlavně pak v nedostatku spočívající v nemožnosti insolvenčního soudu zjistit existenci koncernu.⁶¹ Problematika ustanovení insolvenčního správce koncernu je problematická právě v tom, že předseda insolvenčního soudu nemá reálné možnosti, jak se o koncernu dozvědět. Toto je způsobeno především neúplně kvalitní definicí koncernu v zákoně o obchodních korporacích. V praxi nemusí být koncern na první pohled zjistitelný, a to tím spíše, když dané osoby neplní řádně své povinnosti

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15.

⁶¹ SIGMUND, Adam. Kdo, kdy a proč musí odhalit skutečného majitele korporace. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 40 – 43.

například na úseku zveřejňování zpráv o vztazích. Účastníci insolvenčního řízení by nejlépe měli sami na koncern upozornit. Tuto povinnost se jeví vhodné definovat jako přestupek pro osobu, která tento vztah neoznámí v určité lhůtě. Dle druhé varianty určuje předseda insolvenčního soudu správce tehdy, nelze-li využít rotační systém či je-li to nezbytné se zřetelem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení, k osobě dlužníka a jeho majetkovým poměrům, k odborné způsobilosti insolvenčního správce, jeho dosavadní činnosti a zatížení. Postup je nutno vždy řádně odůvodnit. Toto by mělo být zpravidla aplikováno na vysoce obtížná řízení velkých obchodních společností, které zaměstnávají i stovky a více zaměstnanců, vysokým obratem dosahující částek až miliard korun či tam, kde je celospolečenský dopad.⁶²

Samotné rozhodnutí o určení osoby insolvenčního správce bývá ve většině případů obsaženo v rozhodnutí o úpadku v souladu s § 27 odst. 1 a § 136 odst. 2 písm. b) InsZ. V souvislosti s ustanovením předběžného správce však k rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce může dojít ještě před rozhodnutím o úpadku dlužníka. Proti takovým rozhodnutím je přípustné odvolání. U možností předsedy insolvenčního soudu jmenovat insolvenčního správce mimo rotační systém však odvolání přípustné není. Je tomu tak z důvodu, že předseda určuje insolvenčního správce svým opatřením dle § 4 odst. 1 Vyhlášky o jednacím řádu, které není rozhodnutím. Nejvyšší soud čteně judikoval, že nelze přezkoumávat podkladové opatření předsedy insolvenčního soudu vydané dle ustanovení § 25 odst. 5 InsZ z důvodu, že jde o akt „hybridní“ povahy, jež je na pomyslné hranici mezi výkonem státní správy a rozhodovací činností soudu, a jež není svou povahou rozhodnutím.⁶³

Ustanovení § 25 odst. 5 insolvenčního zákona vymezuje pravomoc předsedy insolvenčního soudu určit insolvenčního správce mimo zákonné pořadí; současně předepisuje, že takový postup je předseda soudu povinen odůvodnit. Na odůvodnění opatření tak lze vztáhnout požadavky konstantní judikatury Ústavního soudu týkající se náležitostí odůvodnění, byť v redukované podobě odpovídající povaze opatření. Musí být odůvodněno alespoň tak, aby nabízelo základní, logické a srozumitelné důvody, proč byl namísto určitého insolvenčního správce dle rotačního principu určen správce jiný. Tyto důvody současně musí reflektovat podmínky zákona, který předpokládá vydání opatření (výhradně) v případech, nelze-li ustanovit správce podle zákonného pořadí nebo je-li to nezbytné vzhledem k dosavadnímu stavu řízení, osobě dlužníka a jeho majetkovým poměrům či vzhledem k odborné způsobilosti insolvenčního

⁶² VESELÝ, Petr. Lze vyměnit insolvenčního správce? Jak a proč?. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 54 – 55.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. 29 NSČR 105/2017.

správce, jeho dosavadní činnosti a zatížení.⁶⁴ Z toho je patrné, že by se tento způsob měl využívat spíše výjimečně.

4.2. Odvolání z funkce

InsZ terminologicky rozlišuje odvolání z funkce a zproštění funkce insolvenčního správce. Zjednodušeně by se odvolání z funkce dalo specifikovat jako zbavení funkce z důvodu, který není spatřován v žádném porušení povinnosti osoby správce a zproštění funkce naopak jako zbavení funkce pro porušení některé povinnosti insolvenčního správce. Odvolání insolvenčního správce se děje skrze dva postupy – věřitelský a soudní. Věřitelé se mohou na první schůzi věřitelů konané po přezkumném jednání usnést na změně insolvenčního správce. Schůzi věřitelů svolává insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku. Pokud je úpadek řešen oddlužením, mohou věřitelé rozhodnout o odvolání (a také o zvolení nového) insolvenčního správce tehdy, vyjádří-li takovou vůli věřitelé potřebné výše pohledávek.⁶⁵ Má tak být odstraněno riziko v podobě věřitele disponujícího více než polovinou pohledávek, který by mohl prosazovat své ekonomické zájmy v rozporu se zásadami insolvenčního řízení, čímž by byla současně reálně ohrožena víra ve vysoce odbornou činnost insolvenčního správce. V českém prostředí oddlužení však panuje vysoká pasivita věřitelů a odvolání insolvenčního správce věřiteli nebude v praxi příliš časté. Samotné rozhodnutí o odvolání z funkce soud nepotvrzuje. Pokud věřitelé zároveň ustanoví nového správce, soud již tuto skutečnost potvrzuje a akt má povahu rozhodnutí. Dojde-li k odvolání insolvenčního správce věřiteli aniž by byl zvolen nový, ustanovuje insolvenčního správce soud postupem výše uvedeným. Odvolání je přípustné pouze proti negativnímu potvrzení insolvenčního soudu. Aktivní legitimace svědčí pouze tomu věřiteli, který hlasoval pro přijetí usnesení. Větší kontrola a transparentnost činnosti insolvenčního správce má zajišťovat rovněž povinné podání zprávy o činnosti odvolaného správce. Je to i určitý servis pro nového správce za situace, kdy odvolaný správce například nevykonával řádně svou činnost v části správy majetku dlužníka.⁶⁶

K odvolání insolvenčního správce z funkce přímo soudem dojde v následujících případech:

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15.

⁶⁵ Dle § 47 odst. 1 InsZ se pro svolání věřitelské schůze v případě oddlužení požaduje iniciativa nadpoloviční většiny věřitelů, kteří přihlásili nadpoloviční většinu pohledávek.

⁶⁶ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 111 – 113.

- z důležitých důvodů nemajících důvod v porušení jeho povinností,
- žádost insolvenčního správce,
- insolvenčnímu správci zaniklo právo výkonu činnosti, příp. bylo pozastaveno.

Insolvenční soud odvolá správce zpravidla po jeho slyšení a vyjádření. Ústavní soud připomíná, že výkon funkce insolvenčního správce není veřejným subjektivním právem a nelze s jistotou tvrdit, že jednou ustanovený správce bude zastávat svou funkci až do úplného skončení daného insolvenčního řízení. K jeho odvolání nicméně nemusí nutně vést pouze porušení jeho zákonem stanovených povinností.⁶⁷

4.3. Zproštění funkce

Ke zproštění funkce dojde v důsledku porušení některé povinnosti insolvenčního správce. InsZ ve svém § 32 stanovuje možnost zprostit insolvenčního správce funkce poměrně extenzivně a neurčitě, když hovoří o řádném neplnění povinností, postupu v rozporu s požadavkem na odbornou péči anebo závažném porušení důležité povinnosti uložené zákonem či soudem. Ke zproštění může dojít i bez návrhu. Skutečnost, že správce dostatečně neinformuje dlužníka o svém postupu v rámci zpeněžování dlužníkovy majetku, jakož ani o účelnosti, případně hospodárnosti jeho úkonů, není samo o sobě důvodem vedoucím ke zproštění osoby insolvenčního správce funkce. Dlužníkovi se naskýtá možnost, jak od insolvenčního správce zjistit určité informace o jeho činnosti a stavu insolvenčního řízení, ze základní zásady insolvenčního práva, podle které musí být konkrétní insolvenční řízení vedeno tak, aby žádný z účastníků řízení nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů.⁶⁸ InsZ nicméně na žádném místě explicitně neukládá žádnou informační povinnost insolvenčnímu správci ve vztahu k dlužníkovi v probíhajícím oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dlužník by se tak měl v případě žádosti na insolvenčního správce ohledně jeho určitého postupu v ideálním případě obrátit na insolvenční soud s žádostí o výkon dohlédací činnosti nad postupem insolvenčního správce.⁶⁹

Jaké vadné jednání či postup je s to způsobit zproštění funkce, může napovědět ust. § 35 InsZ. Nejvyšší soud podává, že důvodem ke zproštění může být zejm. neplnění povinností uložených správci právě v tomto ustanovení, tj. především skutečnost,

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2631/16.

⁶⁸ § 5 písm. a) InsZ.

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 29 NSČR 2/2014.

že správce neuzavřel pojistnou smlouvu o odpovědnosti za škodu (blíže viz kap. 5.3.), bezdůvodně neplní závazný pokyn soudu či zajištěného věřitele nebo že zpeněžuje majetek vyloučený z majetkové podstaty, případně majetek, o kterém se vede řízení o vyloučení z majetkové podstaty. Naopak takovým důvodem nemůže být okolnost, že správce postupuje dle pokynů zajištěného věřitele.⁷⁰ Pochopitelně ke zproštění funkce nedochází pouze pro porušení povinností, ale soud zproští insolvenčního správce funkce také v případech zrušení konkursu, zastavení řízení či v případě splnění oddlužení.⁷¹

Z Nejvyšším soudem uveřejněného usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 6. 2014, č. j. 2 VSOL 358/2014-B-14, se podává, že důvody pro zproštění funkce insolvenčního správce jsou především liknavý způsob provádění soupisu majetkové podstaty, zpeněžování majetku v rozporu s ustanoveními § 225 odst. 4 InsZ nebo § 226 odst. 5 InsZ, nesplnění povinnosti uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, jež by v souvislosti s výkonem funkce mohla vzniknout, nebo že v daném řízení postupuje neprofesionálně (tj. v rozporu s požadavkem na odbornou péči). Neméně významným porušením vedoucím až ke zproštění funkce může být rovněž skutečnost, že insolvenční správce bezdůvodně nesplní závazný pokyn insolvenčního soudu, případně zajištěného věřitele, anebo vykonatelný rozsudek týkající se vyloučení majetku z majetkové podstaty.⁷²

4.4. Podjatost insolvenčního správce

Insolvenční správce zpravidla vystupuje jako jeden z tzv. zvláštních subjektů (k tomu srov. kap. 1.), proto je i na něj třeba aplikovat pravidla o podjatosti. InsZ obsahuje speciální pravidla pro vyloučení insolvenčních správců v § 24.⁷³ Autor považuje za rozumné, že pokud je daný insolvenční správce vyloučen pouze ve vztahu k některému z věřitelů dlužníka, či pouze k některému ze zástupců věřitelů dlužníka, nepůsobí to jeho vyloučení

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 29 NSČR 147/2016 a také Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 29 NSČR 93/2014 uveřejněné pod č. 58/2016 Sbírky soud. rozh. a stanovisek, část občanskoprávní, obchodní a správní.

⁷¹ § 313 odst. 3, § 405 odst. 3 a § 413 InsZ.

⁷² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 6. 2014, č. j. 2 VSOL 358/2014-B-14.

⁷³ Dle § 24 odst. 1 InsZ je insolvenční správce z insolvenčního řízení vyloučen, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci nebo k osobám účastníků je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti; to neplatí v případě uvedeném v § 34. § 34 odst. 1 InsZ stanoví, že „*Je-li insolvenční správce vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému z dlužníkůvých věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů a není-li se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce, může insolvenční soud ustanovit pro tyto úkony odděleného insolvenčního správce.*“

z celého insolvenčního řízení, v rámci kterého byl ustanoven. Nejvyšší soud se zabýval případem, kdy byla dána důvodná pochybnost o nepodjatosti insolvenčního správce ve vztahu k dlužníkovi dlužníka (úpadce), jehož pohledávka činila téměř 50 % hodnoty majetkové podstaty. V tomto řízení byl jmenován oddělený insolvenční správce, jemuž byla současně rozšířena pravomoc i na úkony ve vztahu k dlužníkovi dlužníka. Dle Nejvyššího soudu je nutno posuzovat, zda skutečnosti, že insolvenční správce je vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr k jednomu z věřitelů dlužníka a současně z některých úkonů k dlužníkovi dlužníka, ve svém souhrnu již přesahují rámec daný § 34 InsZ pro ustanovení odděleného správce. Mezi skutečnosti zakládající důvod pochybovat, že vztah insolvenčního správce k některému věřiteli dlužníka neovlivní postup insolvenčního správce, patří především skutečnost, že posuzovaná pohledávka je takového rozsahu, že věřitel má rozhodující vliv na průběh insolvenčního řízení a také skutečnost, že tento věřitel vede i další spory, které se významně týkají majetkové podstaty dlužníka a přitom nemusí jít nutně o spory incidenční. Nejsou-li zde důvody k těmto pochybnostem, je insolvenční správce vyloučen právě ve vztahu k tomu danému věřiteli či zástupci věřitelů pouze z některých úkonů insolvenčního řízení. Rovněž je důležité, že k takovým pochybnostem o nepodjatosti insolvenčního správce může vést i souhrn více okolností, jež by samy o sobě nebyly s to ovlivnit celkový způsob výkonu činnosti insolvenčního správce. Stojí rovněž za zmínění, že InsZ nelimituje rozšiřování působnosti ustanoveného odděleného insolvenčního správce. V zásadě tedy možnost rozšíření pravomoci odděleného insolvenčního správce je možná, pokud opět vyhovuje kritériím daných ustanovením § 34 InsZ. Výše uvedená ustanovení InsZ jsou právními normami s tzv. relativně neurčitou hypotézou. U těchto norem je ponecháno na soudu, aby v individuálních případech stanovil hypotézu právní normy z předem neuzavřeného výčtu okolností.⁷⁴

Co se týče poměrně častého sdružení několika insolvenčních správců do veřejné obchodní společnosti, může dojít ke složité situaci, kdy bude společník veřejné obchodní společnosti – insolvenčního správce zároveň věřitelem dlužníka či spíše zástupcem věřitele dlužníka, kterému byla insolvenčním soudem ustanovena tato veřejná obchodní společnost jako insolvenční správce. Dojde-li k takovému případu, jsou dány důvody pro vyloučení správce z daného insolvenčního řízení a odvolat jej z funkce postupem dle ustanovení § 31 InsZ. To pochopitelně za kumulativního splnění obligatorních podmínek popsanych výše – vzhledem na poměr k věci či osobám účastníků je u insolvenčního správce důvod pochybovat o jeho

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. 29 NSČR 107/2013, uveřejněné pod č. 114/2014 Sbírkou soud. rozh. a stanovisek.

nepodjatosti a není důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce. Dle Nejvyššího soudu je pohledávka o velikosti poměru ke všem ostatním přihlášeným a zjištěným pohledávkám 34,14 % takovou, která v intencích posuzování (ne)podjatosti insolvenčního správce zakládá důvodnou pochybnost o tom, že vztah osoby insolvenčního správce neovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce.⁷⁵ Nejvyšší soud rovněž konstatuje, že podmínky podjatosti insolvenčního správce je možno poměřovat s podmínkami zkoumání vyloučení soudců podle § 14 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“). Dle výše uvedených skutečností není nutné, aby se podjatost insolvenčního správce prokázala, avšak musí být dány pouhé důvody pro pochybování nad jeho nepodjatostí. Věřitelé si mohou na schůzi věřitelů, a to i opakovaně v odlišných insolvenčních řízeních, odvolat insolvenčním soudem ustanoveného insolvenčního správce a ustanovit novým insolvenčním správcem tutéž osobu, kterou zvolili v minulosti. Takový postup bez dalšího nezakládá důvody pro to, aby mohl být takto ustanovovaný insolvenční správce označen za podjatého. Abychom jej za podjatého mohli označit, musel by takový insolvenční správce v rozporu se zásadami ovládajícími insolvenční řízení zvýhodnit v jiných insolvenčních řízeních věřitele, jež jej zvolili a současně se nesmí jednat o omluvitelný omyl insolvenčního správce. Rovněž stojí za zmínku, že pokud bychom takové jednání (majoritních) věřitelů vyloučili, šli bychom proti smyslu ustanovení § 29 InsZ.⁷⁶ Důvody, proč věřitelé volí v různých insolvenčních řízeních insolvenčním správcem tutéž osobu, mohou být rozličné. Rozumně však lze předpokládat, že těmito důvody budou v řadě případů právě jisté osobní vazby a je proto pochopitelné, že věřitelé budou volit do mimořádné důležité funkce insolvenčního správce osobu, ke které mají určitý kladný vztah. Tím spíše, když je tento vztah prověřen předchozími jinými insolvenčními řízeními. Toto je rovněž odraženo v již ustálené rozhodovací praxi Nejvyššího soudu. Ten se ve svých rozhodnutích opakovaně vyjádřil, že skutečnost, kdy většinoví věřitelé (zpravidla jde o různé subjekty poskytující bankovní a nebankovní úvěry) opakovaně v odlišných insolvenčních řízeních ustanovují do funkce insolvenčního správce stále totožnou osobu, není bez dalšího důvodem vedoucím k pochybnostem o nepodjatosti insolvenčního správce.⁷⁷

V praxi jsou také řešeny případy, kdy je na insolvenčního správce z různých důvodů podáno trestní oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu. Nejvyšší soud k tomuto

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. 29 NSČR 4/2015.

⁷⁶ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš, VALENTA, Petr. *Vybrané instituty insolvenčního zákona v rozhodnutích Nejvyššího soudu*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 30 – 32.

⁷⁷ K tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 NSČR 179/2016.

zaujímá stanovisko, že samotné podané trestní oznámení a tedy, že orgány činné v trestním řízení takový podnět prověřují, automaticky nezpůsobuje existenci důvodů pro vyloučení insolvenčního správce z řízení z důvodu podjatosti.⁷⁸

Nejvyšší soud rozhodl o podjatosti insolvenčního správce například v případě, kdy jeden věřitel jmenuje v různých insolvenčních řízeních vždy stejného insolvenčního správce, kdy bylo současně založeno silné personální a majetkové propojení mezi insolvenčním správcem a advokátní kanceláří poskytující právní služby danému věřiteli. Věřitel byl v posuzovaném případě navíc jediným zajištěným věřitelem držící více než 50 % zjištěných pohledávek.⁷⁹

Lze shrnout, že důvody pro vyloučení insolvenčního správce mohou být příbuzenský nebo jiný (přátelský, nepřátelský, obchodní) vztah osoby správce k jinému účastníku řízení nebo také ekonomická závislost insolvenčního správce na jiném účastníku řízení. Vždy však musí jít o skutečnosti vyvolávající důvodné pochybnosti o nepodjatosti insolvenčního správce.

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2020, sp. zn. 29 NSČR 126/2019

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 29 NSČR 103/2015 zveřejněné ve sbírce soud. rozh. a stanovisek pod č. 23/2019.

5. Odpovědnost insolvenčního správce

Zákonodárce nastavil povinnosti insolvenčního správce, jakož tím i jeho odpovědnost poměrně široce a ne zrovna jasně. Ustanovení dotýkající se odpovědnosti insolvenčního správce nalezneme jak v InsZ, tak i ve speciálních zákonech, jakým je např. ZoIS či v podzákoných právních pramenech jako například ve vyhlášce č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce nebo Vyhlášce o jednacím řádu. Není také žádnou výjimkou, že jsou insolvenčnímu správci ukládány povinnosti soudními rozhodnutími jednotlivých insolvenčních soudů a pokyny věřitelských orgánů. Taková disperze staví insolvenční správce do poměrně nesnadné pozice, kdy musí postupovat velmi obezřetně, neboť jsou právními předpisy, případně soudními rozhodnutími stanoveny sankce nikoliv zanedbatelné hodnoty. InsZ jakož i ZoIS předpokládají, že funkce insolvenčního správce bude svěřena k tomu velmi profesně způsobilé osobě. ZoIS mimo v podstatě obligátní svéprávnosti (plné způsobilosti k právním úkonům) a bezúhonnosti požaduje po fyzické osobě, aby dosáhla magisterského vzdělání na vysoké škole ve státě Evropské unie, složila zkoušku insolvenčního správce, vykonávala příslušnou profesní praxi alespoň tři roky, měla uzavřeno pojištění odpovědnosti za škodu, jež by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce a současně by také osoba žádající o povolení vykonávat insolvenčního správce měla disponovat personálním a materiálním kapitálem.⁸⁰

5.1. K povinnostem insolvenčního správce

Mezi nejzákladnější povinnosti insolvenčního správce by šlo řadit zpracovávání a přezkum jednotlivých přihlášených pohledávek věřitelů a s tím spojené případné popěrné úkony, lustrace dlužníkovu majetku, který by mohl náležet do majetkové podstaty a její správa a případné zpeněžení či řádná součinnost a komunikace s insolvenčním soudem, eventuálně věřitelskými orgány. Přesto judikatura soudů vychází a usnází se na skutečnosti, že insolvenční správce je jakýmsi orgánem sui generis a nevystupuje jako orgán veřejné moci. Insolvenční správce nerozhoduje mocensky o právním postavení ostatních subjektů insolvenčního řízení. Jedná svým jménem, ale na účet dlužníka a při výkonu funkce připojuje své označení insolvenčního správce.⁸¹ Insolvenčnímu správci ukládá současný InsZ jeho činnosti konat svědomitě a náležitou odbornou péčí. Toto bylo obdobně obsaženo už za dřívější právní úpravy

⁸⁰ § 6 odst. 1 ZoIS.

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2101/09, Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 508/2016.

v ZKV. Judikatura českých soudů nicméně při svém výkladu šla ještě dále a dovodila, že u insolvenčních správců je přítomen citlivý prvek, a sice že jde při jejich činnosti o správu cizího majetku (ať již jde o majetek dlužníka či majetek třetích osob, na který je nazíráno jako na majetek dlužníka). Z toho důvodu má být v rámci jejich činnosti postupováno s vyšším stupněm péče, než-li s „pouhou“ péčí řádného hospodáře, ale vyžaduje se tzv. odborná péče.⁸² Takto vymezené kritérium může být značně problematické, neboť má správce zároveň dbát společnému zájmu věřitelů. Zejména v případě různých veřejnoprávních povinností hrozí střet zájmů věřitelů se zásadami insolvenčního řízení. Zájmy jednotlivých věřitelů se mohou podstatně rozcházet s ohledem na jejich subjektivitu a právní postavení se zájmy samotného úpadce. Odborná literatura tak říká, že by měl insolvenční správce být profesionálem plně respektujícím cíle a účel insolvenčního řízení.⁸³ To se například projevuje v povinnosti správce zjišťovat při soupisu majetkové podstaty majetek dlužníka i nad rámec dlužníkovy sdělení. Za tímto účelem může spolupracovat s věřiteli dlužníka a také s orgány veřejné správy, zaměstnavatelem dlužníka, exekutory, probíhalo-li před insolvenčním řízením také řízení exekuční či například s různými finančními institucemi jako jsou banky nebo pojišťovny.⁸⁴

Zásada insolvenčního řízení spočívající v jeho vedení způsobem, který vylučuje nespravedlivé poškození nebo naopak zvýhodnění jednoho z účastníků řízení spolu s požadavkem na rychlost, hospodárnost a co největší míru uspokojení věřitelů dlužníka nachází svůj podstatný odraz také v činnosti insolvenčního správce. Tomu je uložena povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, aby byli dlužníkovi věřitelé uspokojeni v co největší míře v souladu s právními předpisy.

K zajištění dostatečné informovanosti dlužníka, věřitelů dlužníka, insolvenčního soudu a v konečném důsledku i všech třetích osob⁸⁵ podává insolvenční správce každé tři měsíce zprávu o stavu řízení (informační povinnost). Lhůta může být insolvenčním soudem upravena jinak. K zajištění této informační povinnosti slouží zejména hrozba uložení pořádkové pokuty či pokuty za spáchání přestupku podle ZoIS. Pokuta je poněkud přísná, neboť ji lze využít i opakovaně a podle InsZ ji lze udělit až do výše 200 tisíc Kč, nicméně může jednání insolvenčního správce rezignujícího na předkládání pravidelných zpráv (spíše v kombinaci

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 ICdo 49/2014.

⁸³ Účelem insolvenčního řízení rozumí důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění InsZ a některé další zákony rychlé, hospodárné a v co největší možné míře poměrné uspokojení přihlášených věřitelů za současného splnění předpokladu, aby žádný z těchto věřitelů nebyl nespravedlivě poškozen.

⁸⁴ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 127-129.

⁸⁵ Insolvenční rejstřík je podle § 419 odst. 1 a 3 InsZ veřejně přístupným informačním systémem veřejné správy.

s porušením i dalších povinností) naplňovat i znaky přestupku podle ZoIS a sankce tak může rázem dosáhnout až výše pěti miliónů Kč. Dá se však předpokládat, že případná pokuta atakující tuto hranici bude uložena spíše jen pro nejzávažnější porušení povinností pro největší obchodní společnosti insolvenčních správců.⁸⁶

Je logické, že zveřejňované informace v insolvenčním rejstříku potřebuje znát i dlužník, jehož se insolvenční řízení týká. To mimo jiné vyplývá z § 5 písm. a) InsZ, kdy nesmí být žádný účastník insolvenčního řízení nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn. Dlužník je za účastníka řízení explicitně označen InsZ. Proto projeví-li dlužník zájem o sdělení informace, jak bude insolvenční správce postupovat v jeho insolvenčním řízení například při zpeněžování majetku náležejícího do majetkové podstaty, mělo by se dlužníkovi dostat potřebných informací, aby se k postupu insolvenčního správce mohl jakkoli vyjádřit. V praxi však mohou nastávat takové případy, kdy je dlužník, u kterého byl zjištěn úpadek, ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody pro spáchání trestného činu dle TrZák. V důsledku toho je dlužník vykonávající tento trest podstatně omezen (oproti jiným dlužníkům, u kterých je vedeno insolvenční řízení) v možnosti zjišťovat informace o průběhu jeho insolvenčního řízení, neboť zpravidla nemá přístup k insolvenčním rejstříku. I přesto jsou jeho práva vztahující se k insolvenčnímu řízení dostatečně chráněna. Například speciálním doručováním listin, právem nahlížet do spisu či právem požádat insolvenční soud o nápravu případného vadného stavu v rámci jeho dohlédací činnosti. Dlužník má i v případě výkonu trestu nepodmíněného odnětí svobody právo komunikovat s insolvenčním soudem i s insolvenčním správcem, byť zpravidla písemnou formou. Dlužník také může využít právních služeb advokáta, skrze kterého může činit právní jednání. Dále také dlužník může požádat ředitele věznice o rozhovor a požadovat, aby mu byl umožněn přístup do insolvenčního rejstříku. Tato práva dlužníka mají pro insolvenčního správce důsledek, že není jeho povinností takového dlužníka informovat o svém postupu širěji či prostřednictvím více prostředků než jiného dlužníka.⁸⁷

I přesto, že je v insolvenčním řízení patrný zájem po co nejvyšší transparentnosti (srov. informace uváděné v insolvenčním rejstříku), je insolvenční správce povinen zachovávat o určitých skutečnostech mlčenlivost. Pod povinnou mlčenlivost jsou zahrnuty ty informace,

⁸⁶ § 81 odst. 2 InsZ a § 36b odst. 4 písm. f) ZoIS; ŠIKEL, Lukáš. *Podle nové metodiky čekají na insolvenční správce pokuty ve výši 5 milionů korun* [online]. Právní rádce.cz, 28. 3. 2017 [cit. 24. 1. 2019]. Dostupné na <<https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-65674760-podle-nove-metodiky-cekaji-na-insolvencni-spravce-pokuty-ve-vysi-5-milionu-korun>>.

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 29 NSČR 93/2014 uveřejněné pod č. 58/2016 Sbirky soud. rozh. a stanovisek, část občanskoprávní, obchodní a správní.

o kterých tak stanoví zvláštní právní předpis a insolvenční správce k nim přišel do styku právě v souvislosti s výkonem své funkce. Typicky tak může jít o obchodní tajemství, informace pro daňové účely nebo utajované informace.⁸⁸ Mlčenlivosti však může být zbaven, a to tou osobou, v jejímž zájmu insolvenční správce zachovává mlčenlivost, případně insolvenčním soudem. Touto povinností je vázán i po skončení výkonu jeho funkce. Jsou jí také vázány i osoby uvedené v předešlé kapitole.⁸⁹ Vrchní soud v Praze vyložil v rámci své rozhodovací praxe povahu rozhodnutí insolvenčního soudu o zbavení mlčenlivosti insolvenčního správce. V praxi byl řešen případ, kdy insolvenční správce uzavřel s advokátní kanceláří smlouvu, jejímž předmětem bylo zpracování právní analýzy, a to výhradně pro potřeby insolvenčního správce v rámci výkonu jeho funkce. Stanoviska, ke kterým dospěla advokátní kancelář, však byla kryta smluvní povinností mlčenlivosti. Prvostupňový soud neshledal důvod ke zproštění insolvenčního správce povinnosti mlčenlivosti. Proti tomuto rozhodnutí následovalo odvolání, které Vrchní soud v Praze odmítnul z důvodu, že není přípustné. Soud totiž dospěl k závěru, že usnesení o (ne)zbavení mlčenlivosti insolvenčního správce je svou povahou rozhodnutím v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu, proti kterému není odvolání přípustné.⁹⁰

Insolvenční správce je zpravidla povinen účastnit se osobně soudních jednání zahrnujících především přezkumné jednání, schůzi věřitelů, incidenční spory či na dalších jednáních důležitých pro dané insolvenční řízení (schůzky s realitními kanceláři, znalci, dražebníky, atd.). Za účelem zjištění stavu movitých i nemovitých věcí koná insolvenční správce místní šetření v místech, kde se nachází majetek tvořící majetkovou podstatu. Je tak zřejmé, že není možné po insolvenčním správci požadovat jeho bezpodmínečnou účast v jeho provozovně či sídle po celou úřední dobu. V souladu se ZoIS může insolvenční správce vykonávat svou činnost ve více provozovnách, pokud k nim má vlastnické nebo užívací právo (např. nájem). Není proto vždy v možnostech insolvenčního správce být přítomen osobně ve své provozovně a může určitými činnostmi pověřit své zaměstnance.⁹¹

Pro insolvenční správce není zákonem zřízena profesní komora v pravém smyslu jako je tomu například u advokátů. Insolvenční správci se tak mohou sdružovat do Asociace

⁸⁸ ŠÍNOVÁ, Renata, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Irena a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 178.

⁸⁹ § 27 odst. 3 a § 35 odst. 2 InsZ.

⁹⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 5. 2016, č. j. 1 VSPH 1168/2015-B-292, sp. zn. KSCB 28 INS 1350/2014.

⁹¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 6. 2014, č. j. 2 VSOL 358/2014-B-17, sp. zn. KSOS 33 INS 26288/2013.

insolvenčních správců, která je nicméně pouze dobrovolným sdruženým. Ta má za cíl mimo jiné zvyšování efektivnosti, rychlosti, důvěryhodnosti a transparentnosti insolvenčních řízení a také se snaží chránit zájmy jejich jednotlivých členů.⁹² I přes neexistenci autonomní profesní organizace existují mechanismy zabezpečující řádný výkon činnosti insolvenčního správce. Dohled nad výkonem činností insolvenčních správců tak vykovává insolvenční soud a Ministerstvo. Ministerstvo je oprávněno v mezích své pravomoci kontrolovat, zda jsou splněny podmínky pro výkon funkce insolvenčního správce u jednotlivých osob nebo prověřovat podněty a skutečnosti, které jsou způsobilými důvody pro pozastavení, anebo zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce při nejzávažnějších skutečnostech. S ohledem na právní jistotu jsou dány taxativní důvody, pro které může být činnost insolvenčního správce pozastavena, případně zrušena. Ministerstvo pozastaví činnost konkrétnímu insolvenčnímu správci v případech, kdy upadne do úpadku, je vzat do vazby ve smyslu TrZák, nastoupí trest odnětí svobody podle TrZák, je mu uložen pravomocný trest zákazu činnosti týkající se výkonu jeho činnosti podle TrZák případně je-li mu pozastaveno právo výkonu činnosti insolvenčního správce ohlášenému společníku veřejné obchodní společnosti či zahraniční obchodní společnosti. Ministerstvo však může insolvenčnímu správci pozastavit činnost též v případě kdy bylo zahájeno řízení o omezení svéprávnosti jeho osoby podle zákona o zvláštních řízeních soudních, nebo v případech, kdy je proti osobě insolvenčního správce vedeno trestní stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem jeho funkce nebo také pro úmyslný trestný a současně je ohrožena důvěra v jeho řádný výkon funkce. Ministerstvo může rozhodnout o pozastavení jeho činnosti, bylo-li s insolvenčním správcem zahájeno insolvenční řízení, kdy předmětem je jeho úpadek (hrozící úpadek). V těchto případech má Ministerstvo právo rozhodnout, zda přikročí k pozastavení činnosti. Ministerstvo zruší povolení insolvenčního správce k výkonu činnosti za předpokladu, že přestal splňovat podmínky k vydání tohoto povolení. Na úvaze Ministerstvo o zrušení povolení jsou případy uložení opakovaných sankcí – pokut a napomenutí, případně pak sankce podle InsZ. Ministerstvo však musí brát na zřetel povahu dotčených povinností a také počet a charakter již uložených sankcí.⁹³

Další řadu povinností obsahuje Vyhláška o jednacím řádu. Ta však obsahuje spíše toliko formální povinnosti při práci s přihláškami pohledávek.

⁹² *Asociace insolvenčních správců* [online]. Asis.cz, [cit. 27. 1. 2019]. Dostupné na <<http://www.asis.cz/asociace/poslani/>>.

⁹³ FRONC CHALUPECKÁ, Kristýna, CZUDEK, Damian. *Odpovědnost v insolvenčním právu*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 84-86.

Nejčastější povinnost, která je ze strany insolvenčních správců porušována, a kvůli které jsou insolvenční správci zproštěni funkce (kap. 4.3.) v insolvenčních řízeních vedených u Krajského soudu v Brně, v Ostravě a v Ostravě, pobočka v Olomouci, je povinnost podávat pravidelné zprávy insolvenčnímu soudu, případně zajištěným věřitelům a dalším osobám, o své činnosti. K této povinnosti náleží rovněž zanedbání předložení zprávy o přezkumu, o plnění oddlužení, o stavu řízení, zprávy pro oddlužení či provedení soupisu majetkové podstaty. Drtivá většina těchto zpráv se podává na předepsaném formuláři. Dalším důvodem porušení povinnosti vedoucí ke zproštění funkce bývá absence provedení přezkumu přihlášek pohledávek. Skrze poměrně široce nastavenou povinnost insolvenčních správců jednat s odbornou péčí by se k této povinnosti dala pravděpodobně podřadit i povinnost podávat pravidelné zprávy. Z praktického hlediska je poněkud zarážející, že právě tato povinnost je insolvenčními správci nejčastěji porušována, neboť ve většině případů jde u podávání zpráv o spíše rutinní činnost, při které není zapotřebí vyvíjet žádnou neúměrnou činnost. Často pomáhá insolvenčním správcům ve splnění této povinnosti počítačový systém, který běžně insolvenční správci při své činnosti využívají. Ministerstvo zveřejnilo své poznatky z dohledové činnosti z let 2017 – 2019, přičemž dle dostupných dat Ministerstva bývají ze strany insolvenčních správců nejčastěji porušovány tyto povinnosti stanovené InsZ:

- postupovat svědomitě a s odbornou péčí (§ 36 odst. 1 InsZ);
- osobní účast na přezkumném jednání s dlužníkem (§ 410 odst. 2 InsZ);
- předkládat pravidelné zprávy o stavu řízení (§ 36 odst. 2 InsZ);
- vyhovět výzvám soudů vydaným v rámci dohlédací činnosti (§ 11 odst. 2 InsZ).

Vedle těchto povinností vyplývá ze statistický dat Ministerstva, že insolvenční správci nejčastěji porušují tyto povinnosti kladené ZoIS:

- informační povinnost o skutečnostech majících vliv na trvání licence (§ 14 odst. 1 ZoIS);
- řádně označit provozovnu (§ 5a odst. 7 ZoIS);
- uvést jako provozovnu místo, ve kterém skutečně vykonává činnost v úředních hodinách (§ 19 odst. 2 a § 5a odst. 4 ZoIS);
- předkládat doklad o trvání profesního pojištění odpovědnosti za předchozí kalendářní rok (§ 14 odst. 3 ZoIS).⁹⁴

⁹⁴ *Poznatky z dohledové činnosti Ministerstva spravedlnosti* [online]. Insolvency.justice.cz [cit. 27. 12. 2022]. Dostupné na < <https://insolvency.justice.cz/poznatky-z-dohledove-cinnosti-ministerstva-spravedlnosti/>>.

5.2. K samotné odpovědnosti insolvenčního správce za škodu

Co se týče srovnání současného InsZ s jeho předchůdcem ZKV, tak dnešní zákon již obsahuje svou vlastní speciální úpravu odpovědnosti insolvenčního správce za způsobenou škodu při výkonu jeho činnosti. ZKV v tomto odkazoval na obecný právní předpis – občanský zákoník.

V prvé řadě je třeba uvést, že odpovědnost insolvenčního správce za škodu je objektivní, tedy vůbec se nezkoumá otázka zavinění. Existuje však liberační důvod, jehož naplněním se insolvenční správce odpovědnosti za škodu může zprostit. A sice musí správce prokázat, že ačkoliv vynaložil veškeré myslitelné úsilí, které na něm lze požadovat, nemohl vzniku škody zabránit.⁹⁵ Právní úprava odpovědnosti insolvenčního správce za škodu, ke které došlo v souvislosti s výkonem jeho funkce, se opírá podobně jako úprava náhrady škody v občanském zákoníku, o nutné naplnění následujících předpokladů: a) výkon funkce insolvenčního správce daného úpadce, b) vznik škody, c) příčinná souvislost mezi výkonem funkce insolvenčního správce a vznikem škody (*conditio sine qua non*). Pokud bychom při zkoumání těchto předpokladů dospěli k závěru, že není dán byt' pouhý jeden z nich, nemůže být úspěšná ani případná žaloba vůči insolvenčnímu správci. Příčinná souvislost mezi výkonem funkce insolvenčního správce a vznikem škody je dána zpravidla pouze tehdy, pokud by se věřitelé domohli vyššího uspokojení svých pohledávek, nebýt posuzovaného pochybení osoby insolvenčního správce. Tak např. insolvenční správce v konkrétním případě postupoval v souladu s pokyny věřitelského výboru, přičemž došlo ke zpeněžení majetku v majetkové podstatě za takovou částku, jež nepostačovala k úhradě pohledávek přihlášených věřitelů. Kupec takového majetku následně prodal tentýž majetek za vyšší cenu. Judikatorní praxe však došla k závěru, že ze samotné volby některého ze způsobu zpeněžení majetkové podstaty vypočtených v ustanovení § 286 odst. 1 InsZ nelze bez dalšího usuzovat na porušení zákonem či soudem stanovených povinností insolvenčního správce či snad povinnosti na postup s odbornou péčí.⁹⁶

Insolvenční správce, jak již bylo uváděno výše, v rámci výkonu své funkce spravuje v některých případech majetkovou podstatu dlužníka. InsZ počítá s tím, že budou v průběhu insolvenčního řízení vznikat nové závazky a tyto označuje jako pohledávky vzniklé za majetkovou podstatou. Věřitelé pohledávek za majetkovou podstatou musí mít jakousi jistotu uspokojení jejich pohledávek a podle InsZ se uspokojují přednostně. To znamená,

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 ICdo 49/2014.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 ICdo 49/2014.

že na ně může být plněno kdykoliv po rozhodnutí o úpadku dlužníka, aniž by se uplatňovaly u insolvenčního soudu, nýbrž přímo u osoby s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě. Tou však není vždy insolvenční správce, ale za určitých okolností jím může být i dlužník. Insolvenční správce však odpovídá věřiteli pohledávky za majetkovou podstatou za škodu, jež mu vznikne v důsledku jednání insolvenčního správce, přičemž v důsledku takového jednání nemohla být tato pohledávka uspokojena. Insolvenční správce se může liberovat odpovědností za škodu za situace, kdy objektivně nemohl poznat, že majetková podstata nepostačí k uspokojení věřitelovi pohledávky za majetkovou podstatou. Toto však musí zároveň prokázat a důkazní břemeno tak leží právě na něm.⁹⁷

Subjektivní promlčecí doba, v rámci které musí být právo poškozeného na náhradu škody vůči insolvenčnímu správci uplatněno, je oproti klasické promlčecí době snížena na dva roky. Rozhodnou skutečností pro počátek běhu lhůty je nabytí vědomosti poškozeného o výši škody a současně též odpovědnosti insolvenčního správce. Objektivní promlčecí doba je pak tři letá. Může však nastat situace, kdy dojde ke vzniku škody v souvislosti se spácháním trestného činu správce podle TrZák, a v takovém případě se promlčecí doba prodlužuje až na dobu deseti let od skončení insolvenčního řízení.⁹⁸

V případě, kdy se věřitel dožaduje uspokojení své pohledávky za majetkovou podstatou, případně pohledávky postavené jí na roveň, a nebude se svým nárokem uspokojen, nejde o incidenční spor, jak by se mohlo *prima facie* zdát. Nejde jen o pouhou teoretickou záležitost, nýbrž má tato skutečnost důležitý praktický dopad. Věřitel bude nucen se s takovým svým nárokem obrátit na obecný soud insolvenčního správce podle ustanovení OSŘ. Naproti tomu, půjde-li o porušení povinností na straně insolvenčního správce při uspokojování této pohledávky, InsZ už explicitně říká, že se jedná o incidenční spor. Tento spor by již řešil insolvenční soud. Aktivní legitimace k podání žaloby však nepřislouží pouze věřiteli, který se cítí dotčen na svých právech, nicméně svědčí všem věřitelům, neboť jde o škodu vzniklou na majetkové podstatě.⁹⁹

Povinnost insolvenčního správce počínat si s odbornou péčí zahrnuje mimo jiné i majetkovou podstatu řádně udržovat a spravovat. Za správu majetkové podstaty se například považuje její ochrana před odstraněním, zničením, poškozením nebo odcizením

⁹⁷ FRONC CHALUPECKÁ, Kristýna, CZUDEK, Damian. *Odpovědnost v insolvenčním právu*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 81-82.

⁹⁸ § 37 odst. 3 InsZ.

⁹⁹ SUCHÁ, Anna. *Za chyby se platí aneb k odpovědnosti insolvenčního správce* [online]. Epravo.cz, 13. 6. 2013 [cit. 25. 1. 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/za-chyby-se-plati-aneb-k-odpovednosti-insolvencniho-spravce-91694.html>>.

majetku, jenž do ní náleží, počínat si tak, aby se rozmnožila, je-li to možné. Zadá-li však insolvenční správce určitou činnost, ke které je sám povinen, jiné osobě, a to bez souhlasu věřitelského výboru, nese takový náklad sám insolvenční správce. I v případě, kdy věřitelský výbor vysloví svůj souhlas s delegací některých činností insolvenčního správce na třetí osoby, se insolvenčnímu soudu vyhrazuje právo rozhodnout o odepření uznání tohoto vynaloženého nákladu. Takové náklady by se pak neuspokojovaly z majetkové podstaty a insolvenční správce by byl povinen náklad nést ze své odměny. Pokud tak insolvenční správce v rozporu s odbornou péčí přenesl část výkonu svých činností na jiné osoby bez souhlasu věřitelského výboru, odpovídá za škodu z toho vzniklou, resp. nese tyto vícenáklady. K opačnému řešení nemůže dojít ani v případě, kdy by takovým jednáním insolvenčního správce došlo k rozšíření majetkové podstaty, neboť byl porušen zákon a šlo tak o protiprávní jednání. Samotné zadání činnosti třetí osobě zůstává v platnosti.¹⁰⁰ V této situaci vyslovil Nejvyšší soud pozoruhodný postup. Porušení povinností insolvenčním správcem je jeho osobní majetkovou odpovědností. Nenahradí-li insolvenční správce dobrovolně majetkovou škodu, kterou svým jednáním způsobil porušením právních povinností a která vznikla majetkové podstatě, insolvenční soud tohoto insolvenčního správce zproští funkce a k vymáhání částky, jež představuje způsobenou škodu, přistoupí nový insolvenční správce.¹⁰¹

Pokud osoba insolvenčního správce způsobila v rámci svého výkonu funkce škodu či jinou újmu porušením některé z povinností uložené zákonem či pravomocným rozhodnutím soudu, případně tím, že jako insolvenční správce při výkonu funkce nepostupovala s odbornou péčí, musí být tato osoba žalována jako fyzická, případně právnická osoba, označená jako jakákoliv jiná fyzická nebo právnická osoba. To znamená, že v žalobě o náhradu škody či újmy bude osoba insolvenčního správce, jež způsobila škodu, označena bez přívlastku „insolvenční správce“. Pokud by v žalobě byla osoba insolvenčního správce – škůdce označena právě jako insolvenční správce daného dlužníka s připojeným údajem o sídle insolvenčního správce, je takto podaná žaloba vadná. Tím by byl dán rozpor mezi tím, čeho se žalobce domáhá a tím, že žalovaný je označen jako představitel majetkové podstaty dlužníka. Na jedné straně totiž žalobce požaduje uspokojení z osobního majetku daného insolvenčního správce a na straně druhé by na základě označení požadoval uspokojení z majetkové podstaty dlužníka. Autor je názoru, že tento nedostatek žaloby není odstranitelný z důvodu nedostatku pasivní věcné

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1141/2011.

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1043/2012.

legitimace a není tudíž možné aplikovat ustanovení § 43 OSŘ, přičemž by mě soud takovou žalobu zamítnout.¹⁰²

5.3. Povinné pojištění odpovědnosti pro případ způsobení škody

V § 23 InsZ je zakotvena povinnost insolvenčního správce mít uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, jež by mohla jeho činností, případně činností jeho zaměstnanců vzniknout. Toto pojištění musí trvat po celou dobu jeho funkce.¹⁰³ Minimální výše limitu pojištění pro insolvenční správce je upravena Vyhláškou o pojištění insolvenčních správců. Tento prováděcí předpis formuluje výši minimálního pojistného limitu vždy zvlášť pro obecného insolvenčního správce, insolvenčního správce se zvláštním povolením a pro veřejné obchodní společnosti a zahraniční společnosti. Pro obecného insolvenčního správce fyzickou osobu je minimální pojistný limit stanoven na výši jeden milion Kč, pro insolvenčního správce se zvláštním povolením pak částkou deseti miliónů Kč a konečně pro právnické osoby, tj. veřejnou obchodní a zahraniční společnost se tento limit stanoví součtem částek, které by byly stanoveny jejich ohlášeným společníkům. Důležitou okolností je, že limit platí vždy pouze pro každou jednu pojistnou událost.¹⁰⁴ Insolvenční správci předkládají ke zveřejnění v insolvenčním rejstříku doklad o svém pojištění – tzv. pojistku nebo pojistnou smlouvu zpravidla neprodleně po ustanovení do funkce. Insolvenční soud může požadovat prokázání pojištění, jakož i splnění dalších povinností kladených na insolvenční správce zejména InsZ a ZoIS v rámci své dohlédací činnosti. Zajímavé je srovnání minimálních pojistných limitů povinného pojištění advokátů a insolvenčních správců v České republice. Povinné pojištění advokátů stanoví zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, konkrétně jeho § 24a. Pozoruhodným faktem je požadavek nižšího pojistného limitu u insolvenčních správců, nežli u samostatných advokátů. Ti ať už využijí hromadného pojištění advokátů či nikoliv a rozhodnout se uzavřít individuální smlouvu o pojištění odpovědnosti, musí mít pro svou činnost sjednaný pojistný limit minimálně sedm miliónů Kč. Zpravidla je to dáno rizikem vzniku větší škody, neboť advokát nezřídka poskytuje svému klientovi právní pomoc v souvislosti s majetkem značné hodnoty. Pomyslná mince se však zase otáčí „ve prospěch“ insolvenčního správce se zvláštním povolením. Dá se však předpokládat, že u tohoto typu insolvenčního správce bude limit pojištění u jednotlivých správců se zvláštním povolením

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2772/2016.

¹⁰³ DEUTSCH, Erich. Úloha, postavení a pojetí insolvenčního správce v kontextu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). *Daně a finance*, 2007, č. 5, s. 3 – 5.

¹⁰⁴ § 2 Vyhlášky o pojištění insolvenčních správců.

násobně vyšší než zákonné minimum s ohledem na mimořádnou citlivost, náročnost a odbornost jejich činnosti. Tak například zvláštní insolvenční správce Mgr. Monika Cihelková měla pro řízení vedeném pod sp.zn. MSPH 90 INS 20878 / 2016 sjednáno pojištění na 50 milionů Kč, další insolvenční správce se zvláštním povolením JUDr. Ing. Pavel Fabian na svých oficiálních internetových stránkách¹⁰⁵ uvádí pojištění v minimální zákonné výši nebo renomovaná veřejná obchodní společnost AS Žižlavský má dle svých oficiálních internetových stránek¹⁰⁶ sjednáno základní profesní pojištění na částku 300 milionů Kč.

Pojistné není pohledávkou za majetkovou podstatou a jedná se tak vyloženě o nutný náklad insolvenčního správce, jenž je insolvenční správce hradit ze svého výdělku.

5.4 Dohled nad činností insolvenčního správce

Dohled nad výkonem činnosti insolvenčního správce bychom mohli rozdělit do dvou rovin, dle subjektu provádějícího dohled. Dozorujícím orgánem nad správným výkonem funkce insolvenčního správce je v první řadě insolvenční soud. Dále je jím též Ministerstvo. InsZ stanovuje již v úvodním ustanovení § 10, že insolvenční soud v insolvenčním řízení průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících. Insolvenční správce je jedním z tzv. zvláštních procesních subjektů a jako takový podléhá doзору ze strany insolvenčního soudu. Insolvenční soud zpravidla dohlíží na to, aby insolvenční správce vykonával svou funkci a postupoval v konkrétních případech v mezích práv a povinností, které mu určuje zákon, jakož i aby se řídil příslušnými pokyny insolvenčního soudu, případně též pokyny věřitelského výboru či zajištěných věřitelů. Aby byla minimalizována pochybení ze strany insolvenčních správců, jsou tito povinni pravidelně předkládat insolvenčnímu soudu zprávy nejen o své činnosti. Mimo již výše uvedené možné zproštění funkce, pokud se insolvenční správce dopustí určitého pochybení, může být insolvenčnímu správci rovněž uložena pořádková pokuta, přičemž tato pokuta může být uložena i opakovaně až do souhrnné výše 200 tisíc Kč. Insolvenční soud rovněž přezkoumává zprávy předložené insolvenčním správcem, přičemž bylo v praxi Nejvyšším soudem rozhodnuto, že soud může schválit konečnou zprávu i v jiném znění, než v jakém ji předložil insolvenční správce, a to pokud jde o změny či doplnění, jež nemění základní obsah konečné zprávy. Měřítkem přezkoumatelnosti rozhodnutí je zájem účastníků

¹⁰⁵ Advokátní kancelář FABIAN & PARTNERS, insolvenční správce. [online]. Fabianpartners.cz, [cit. 27. 1. 2019]. Dostupné na <<http://www.fabianpartners.cz/cz/advokatni-kancelar/>>.

¹⁰⁶ Žižlavský, advokátní kancelář, Specialisté na insolvenční právo. [online]. Zizlavsky.cz, [cit. 27. 1. 2019]. Dostupné na <<http://www.zizlavsky.cz/o-nas>>.

řízení na náležitém použití odvolacích důvodů v jejich odvolání. Schválení konečné zprávy v jiném znění, avšak podstatně neměnicí obsah tak nezakládá vadu při rozhodování.¹⁰⁷

Na rozdíl od insolvenčního soudu nemůže Ministerstvo zasahovat do probíhajícího insolvenčního řízení tak, že insolvenčního správce nemůže pro jeho pochybení zprostit jeho funkce. Úloha Ministerstva je spíše organizační a koncepční. Ministerstvu je svěřeno především dohlížení nad tím, zda insolvenční správci splňují podmínky pro výkon činnosti a zda plní povinnosti stanovené ZoIS. Od 1. 6. 2019 nabyla účinnosti vedle významné novely InsZ provedenou zákonem č. 31/2019 Sb. taktéž vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, která mimo jiné stanovuje například minimální dobu, po kterou musí být sídlo nebo provozovna insolvenčního správce otevřena veřejnosti nebo, jak má být veden spis pro insolvenční řízení. Ze strany Ministerstva je tak zkoumáno zejména dodržování této vyhlášky, jakož i pochopitelně ZoIS a některých podmínek na insolvenční správce uvedené v InsZ. V minulosti byl například sporný výklad InsZ, kdy Ministerstvo trvalo dle svého výkladu na osobní přítomnosti osoby insolvenčního správce v jeho provozovně. InsZ dříve obsahoval povinnost uvést adresu provozovny a úřední hodiny, kdy bude insolvenční správce vykonávat svou činnost. Žádný právní předpis však neukládal povinnost insolvenčním správcům, aby byli v tuto dobu osobně přítomni ve své provozovně a vykonávali svou činnost. Ministerstvo dle svého výkladu uložilo několika insolvenčním správcům pokuty, přičemž věc se dostala až k Nejvyššímu správnímu soudu, který jasně vyložil, že insolvenční správci byli dle tehdejší platné právní úpravy uvést pouze údaje o provozovně a úředních hodinách, avšak již nebyla dána jejich povinnost vykonávat v danou dobu svou činnost. Nynější vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce obsahuje výslovně, že je insolvenční správce povinen zajistit ve svých prostorách přítomnost způsobilých zaměstnanců pro všechny oblasti své činnosti, a to po dobu úředních hodin.

Ministerstvo při kontrolní činnosti insolvenčních správců postupuje dle pravidel daných zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Ministerstvo může insolvenčnímu správcovi ve výjimečných případech uložit pokutu až do pěti miliónů Kč, případně též uložit sankci zákazu činnosti až do pěti let nebo mu zrušit jeho povolení k výkonu činnosti.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sp. zn. 29 NSČR 103/2020.

¹⁰⁸ *Stížnost na insolvenčního správce* [online]. insolvency.justice.cz, [cit. 23. 11. 2020]. Dostupné na <<https://insolvency.justice.cz/casto-podavane-stiznosti/stiznost-na-insolvencniho-spravce/>>.

6. Vybrané činnosti insolvenčního správce

Insolvenční správce provádí soupis majetkové podstaty prakticky okamžitě od rozhodnutí o úpadku dlužníka a ustanovení do funkce. Vychází přitom hlavně ze seznamu majetku, který předkládá dlužník a dále provedenou lustrací majetku. Na základě § 43 a § 43 InsZ zjišťuje správce zejména od státních orgánů, exekutorů, bankovních a spořitelních institucí, jakož i od dalších povinných orgánů majetek dlužníka. Do majetkové podstaty zapíše především věci movité a nemovité, finanční prostředky, obchodní podíly a dlužníkovy pohledávky, ale také například dlužníkovu mzdu či plat. Nežádá kdy insolvenční správce zapisuje do majetkové podstaty také věci, jež jsou ve vlastnictví třetích osob, a to z důvodu plnění z neúčinného právního úkonu. Sepsaný majetek se pak zpravidla zpeněžuje. Zpeněžení může probíhat formou dražby, soudního prodeje podle OSŘ či prodejem mimo dražbu. Insolvenční soud také zpravidla vymezuje podmínky, za jakých je správce povinen majetek zpeněžit.¹⁰⁹

Insolvenční správce zjišťuje majetek dlužníka především skrze povinnost ostatních osob poskytnout k tomuto součinnost dle § 43 InsZ. Insolvenční správce dále mimo dotazování exekutorů provádí zejména lustraci majetku v katastru nemovitostí a v registru motorových vozidel. Insolvenční správce však nemá z veřejných seznamů jak zjistit, zda dlužník nevlastní například družstevní podíl. Za účelem tohoto zjištění by správce měl prolustrovat všechny současné i bývalé adresy a následně se dotazovat konkrétních družstev. Toto může být pro insolvenční správce poměrně neefektivní a stojí za úvahu položit otázku, zda by družstevní podíly alespoň v bytových družstvech neměly být vedeny ve veřejném rejstříku, byť to pochopitelně může nést různé obtíže.

V rámci lustrace v katastru nemovitosti se insolvenční správce nemůže spokojit pouze vyhledáním informací pomocí internetové aplikace cuzk.cz, ale měl by si rovněž zajistit kopie nabývacích titulů nemovitého majetku, a to za 5 let zpětně od prohlášení úpadku dlužníka. V této souvislosti insolvenční správce provede také obhlídku nejčastěji nemovitého majetku, a to především za účelem zjištěním reálného stavu majetku, případně za účelem zajištění dokumentů a pořízení fotodokumentace majetku. Tomuto oprávnění odpovídá povinnost dlužníka umožnit přístup do všech prostor, kde se nachází majetek náležející do majetkové podstaty.¹¹⁰

¹⁰⁹ ŠEVČÍK, Daniel, ŠEBESTA, Jiří. Majetková podstata a její zpeněžení. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 9, s. 33 – 35.

¹¹⁰ § 212 odst. 1 InsZ.

Insolvenční správce sepíše i majetek, ke kterému může nárokovat práva třetí osoba. Do soupisu správce uvede poznámku proč je zařazení tohoto majetku sporné a pokud zná totožnost této třetí osoby, zašle jí vyrozumění, aby do 30 dnů od doručení výzvy uvedla důvody a předložila důkazy, které vyloučení majetku odůvodňují. Insolvenční správce může na základě těchto důkazů rozhodnout sám o vyloučení majetku z podstaty. V případě, že tomu bude vyhověno, nechá si insolvenční správce toto rozhodnutí odsouhlasit věřitelským výborem, případně soudem. V případě, že insolvenční správce této žádosti nevyhoví, podá návrh na soud, aby uložil třetí osobě podat excindační žalobu, a určí ji lhůtu k podání této žaloby, která nesmí být kratší než 30 dnů. Soud dále poučí i o důsledcích zmeškání lhůty (tj. především právní fikce, že zahrnutí věci do soupisu je nesporné). Zajímavé je v tomto směru také ujednání o výhradě vlastnického práva, když neúčinnost výhrady vlastnického práva dle § 2134 ObčZ působí vůči majetkové podstatě ze zákona a plnění náleží do majetkové podstaty dlužníka. Pokud dospěje insolvenční správce při soupisu majetkové podstaty k závěru, že dlužník drží určitý majetek, pro který byla ujednána výhrada vlastnického práva tak, že nepůsobí vůči věřitelům dlužníka, je oprávněn sepsat tento majetek do majetkové podstaty a případně též uplatnit tuto námitku v řízení o vylučovací žalobě.¹¹¹

Za další významnou činnost insolvenčního správce lze spolehlivě označit přezkum přihlášek pohledávek a následné sestavení seznamu přihlášek. Správce zkoumá, zda přihláška byla přihlášena včas a zda splňuje veškeré náležitosti, tj. zejm. zda je podána předepsaným způsobem na formuláři, právní důvod pohledávky, výši, pravost, vykonatelnost a zda případně nezanikla či nedošlo k promlčení. V případě, že přihláška obsahuje vady nebo je neúplná, vyzve správce daného věřitele k doplnění přihlášky, příp. k její opravě. Výsledek provedeného přezkumu najde svůj odraz v seznamu přihlášených pohledávek, který obsahuje stanoviska insolvenčního správce ke každé pohledávce. Tento seznam se dá označit za zásadní, neboť jsou na jeho základě uspokojováni jednotliví věřitelé. Slouží také jako podklad pro následné přezkumné jednání, na kterém může dojít k popření některé z přihlášených pohledávek.¹¹²

Insolvenční správce je také, jak již bylo uvedeno výše, povinen podávat insolvenčnímu soudu průběžné zprávy (př. o plnění reorganizačního plánu, o přezkumu, o plnění oddlužení, o jednání s dlužníkem, o splnění oddlužení). Veškeré tyto zprávy se podávají na stanoveném

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2021, sp. zn. 29 ICdo 21/2019.

¹¹² RICHTER, Ondřej. *Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení. Komentář*. C. H. Beck, 2014, s. 158 – 169.

formuláři. Povinnost jednat se soudem výhradně skrze formuláře soud dostává více do role úřadu (moc výkonná).

6.1. Majetková podstata a zjištění jejího obsahu

InsZ uvádí již v úvodních ustanoveních, že majetkovou podstatou se rozumí majetek určený k uspokojení dlužnickových věřitelů. Zákon dále pojímá majetkovou podstatu demonstrativním výčtem v ustanovení § 206, když stanovuje, že majetkovou podstatu tvoří zejména peněžní prostředky, věci movité a nemovité, podnik, soubor věcí a věci hromadné, vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů, akcie, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva, obchodní podíl, dlužnickovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné, dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžité pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci, další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu. Součástí majetkové hodnoty je rovněž příslušenství k těmto aktivům jako například úroky.

Naopak ustanovení následující vymezují majetkovou podstatu negativním výčtem, když určují výjimky z majetku dlužníka patřícího do majetkové podstaty. Do majetkové podstaty dlužníka tak nepatří majetek, jenž nelze postihnout v rámci exekuce či výkonu rozhodnutí. Příjmy dlužníka jsou omezeny do té výše, v jakém mohou být postihnuty při výkonu rozhodnutí nebo exekuci pro úhradu tzv. přednostních pohledávek. Lze proto uvést, že dlužníkovu postavení by mělo být na rozdíl od postavení v exekučním řízení zlepšeno, a to minimálně na úrovni příjmů, jež mu zůstanou k dispozici a potažmo též na úrovni majetku, neboť dispoziční oprávnění k majetku v majetkové podstatě vždy nepřechází na insolvenčního správce. V rámci exekučního řízení se však dlužníkovi zpravidla zakáže nakládat s jeho majetkem.

Do majetkové podstaty již nepatří majetek třetích osob, jenž tvoří zajištění pohledávek věřitelů úpadce.¹¹³ Dle autora je tak posílena právní jistota. Přitom tyto zajištění věřitelé nejsou nijak zvlášť znevýhodněni oproti předchozí právní úpravě, když je těmto věřitelům ponechána možnost, aby zajištění uskutečnili jinak než v rámci insolvenčního řízení.

¹¹³ Viz § 27 odst. 5 ZKV.

V souvislosti s oddlužením je zvláštní význam přikládán dlužníkovu tzv. chráněnému obydlí. V rámci plnění oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty není dlužník povinen vydat ke zpeněžení své obydlí, pokud jeho hodnota nepřesahuje částku určenou prováděcím předpisem jako částka k zajištění obydlí v jeho bydlišti. Prováděcím předpisem je nařízení vlády č. 189/2019 Sb. Tento předpis stanoví metodu výpočtu, kdy se zohledňuje i počet osob, jež s dlužníkem žije ve společné domácnosti v daném obydlí a které je současně dlužník povinen poskytovat výživné.

Pro srovnání českému právu blízký německý zákon o úpadku uvádí, že se insolvenční řízení vztahuje na veškerý majetek, jenž dlužníkovi náleží v době zahájení řízení a který získá v průběhu insolvenčního řízení. Výjimky z majetku, který nenáleží do majetkové podstaty, jsou pak uvedeny v negativním výčtu majetkové podstaty uvedeném v následujícím § 36 Insolvenzordnung. Majetkovou podstatu tedy tvoří v zásadě všechnen majetek, proti němuž lze vést výkon rozhodnutí, přičemž takový majetek musí dlužník vlastnit již v době zahájení insolvenčního řízení nebo jej později nabýt do svého vlastnictví. Pochopitelně, především pro účely plnění oddlužení, náleží do majetkové podstaty jak z pohledu německé, tak i české úpravy, příjem dlužníka.¹¹⁴

I přes výše uvedené „definice“ nelze na majetkovou podstatu nahlížet vždy jako na ucelený soubor majetku. V insolvenčním řízení se tradičně přihlašují i věřitelé s pohledávkami, které mají zajištěné některým ze zajišťovacích institutů, jenž poskytuje právní řád. Typicky se jedná o zajištění zástavním právem. Přestože je zásada *par conditio creditorum pari passu* označována některými odborníky za srdce insolvenčního práva¹¹⁵, platí z této zásady určité výjimky. Zajištění věřitelé mají nepochybně výhodnější právní postavení, neboť jsou z výtěžku prodeje zajištěného majetku náležejícího do majetkové podstaty uspokojováni přednostně. Pokud by tímto způsobem došlo k úplnému uspokojení pohledávky zajištěného věřitele, pak se již tento věřitel nepodílí s ostatními věřiteli na poměrném uspokojování (byl by nepřípustně zvýhodněn).

Byť bychom dnes mohli InsZ již označit za poměrně kvalitní a komplexní právní předpis, nevyhýbají se ani mu určité jazykové nepřesnosti, které pochopitelně přinášejí dílčí problémy. Ve vztahu k majetkové podstatě je nutno uvést, že na ni dnes nepohlížíme jako na nějaký

¹¹⁴ § 35 Insolvenzordnung.

¹¹⁵ JEREMIAS, Christoph. *Internationale Insolvenzaufrechnung*. Mohr Siebeck: Tübingen, 2005, s. 142.; Základní zásada insolvenčního práva *par conditio creditorum pari passu* znamená poměrné uspokojování nároků věřitelů rovným způsobem podle velikosti jejich přihlášených pohledávek, přičemž může být uzpůsobena konkrétními nároky některých věřitelů.

subjekt právních vztahů¹¹⁶, jako tak činí některé jiné zahraniční právní řády. Přesto může opačnou úvahu vzbuzovat například ustanovení § 178 odst. 1 InsZ. Ten uvádí, že „...*Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, ...*“.

Pozoruhodné je ve vztahu k majetkové podstatě časové hledisko z pohledu toho, kdo podal návrh na zahájení insolvenčního řízení. Pokud insolvenční návrh podává dlužník, náleží do majetkové podstaty ten majetek, jež měl dlužník ve svém vlastnictví k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení plus dále majetek, který dlužník nabude v průběhu insolvenčního řízení. Pokud však podává návrh na zahájení insolvenčního řízení některý z dlužníkových věřitelů, zahrnuje majetková podstata ten majetek, který vlastnil dlužník v okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka s tímto jeho majetkem disponovat, dále majetek ve vlastnictví dlužníka k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka a rovněž majetek, který dlužník nabude v průběhu insolvenčního řízení.

Zjišťovat a zajišťovat majetek náležející do majetkové podstaty je mimořádně důležitou činností insolvenčního správce. Smyslem majetkové podstaty je především zajištění uspokojení přihlášených věřitelů dlužníka, ale též i zajištění úhrady zejména hotových výdajů insolvenčního správce. Právě při této činnosti se obzvláště projevuje požadavek na odbornou péči insolvenčního správce, neboť v případě jeho teoretické liknavosti při sepisování majetku do soupisu majetkové podstaty by následně nemuseli být věřitelé dlužníka uspokojeni v takovém rozsahu, v jakém by jinak byli, případně by v řadě případů nemuseli být uspokojeni vůbec. Pochopitelně samotný insolvenční správce by měl být motivován k řádnému a důslednému zjišťování majetku dlužníka náležejícího do majetkové podstaty nejen sankčně, ale rovněž i finančně (odměnou). I z tohoto důvodu má insolvenční správce posíleny pravomoci, díky čemuž bychom jej v některých případech mohli stavět na roveň orgánům vrchnostenské veřejné správy. Podle § 43 InsZ jsou orgány veřejné správy, zejména pak katastrální úřady, orgány evidující motorová vozidla a jiné správní úřady, jakož i notáři, soudní exekutoři, osoby vedoucí evidenci cenných papírů, finanční instituce, provozovatelé telekomunikačních služeb, provozovatelé poštovních služeb a jiné osoby, které se zabývají přepravou zásilek, vydavatelé tisku a dopravci povinni poskytovat insolvenčnímu správci součinnost, a to bez možnosti účtovat si odměnu nebo nějakou formu

zisku. Tato součinnost je poskytována ze strany výše uvedených subjektů insolvenčnímu správci přímo, tj. že insolvenční správce nemusí požadovat poskytnutí určitých informací prostřednictvím insolvenčního soudu.

Insolvenční správce zjišťuje majetek, jenž může náležet do majetkové podstaty i od samotných dlužníků, neboť ti mají InsZ uloženou povinnost poskytovat insolvenčnímu správci při zjišťování majetkové podstaty všestrannou součinnost a řídit se jeho pokyny. Dlužník je povinen již při podání insolvenčního návrhu předložit seznam svého majetku. V souvislosti se zmírňováním podmínek pro oddlužení byly u tohoto způsobu řešení úpadku vypuštěny některé dokumenty, jež museli dlužníci insolvenčnímu soudu povinně předkládat, nicméně seznam majetku zůstal v InsZ i nadále. Dle názoru autora je to správný postoj zákonodárce, neboť v opačném případě by dlužníci mohli bez sankce snáze ukrývat svůj majetek. Pokud povinnost předložit seznam majetku není splněna již k okamžiku podání insolvenčního návrhu, uloží tuto povinnost dlužníkovi insolvenční soud nejpozději v rozhodnutí o úpadku. Z tohoto seznamu následně vychází i insolvenční správce při zjišťování majetkové podstaty a seznam majetku dlužníka lze označit za určité základní východisko při určování majetku náležejícího do majetkové podstaty. Přestože dlužník splní svou povinnost předložit insolvenčnímu správci seznam majetku, nezbavuje to nijak insolvenčního správce jeho povinnosti zjišťovat majetek, jenž by mohl náležet do majetkové podstaty i vlastní činností. Insolvenční správce se nemůže spokojit s předloženými tvrzeními dlužníka. Tím spíše, když insolvenční správce zkoumá pro účely odporovatelnosti právního jednání i ten majetek, kterého se dlužník zbavil i několik let před samotným zahájením insolvenčního řízení.

6.1.1. Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě

Dispoziční oprávnění bychom mohli charakterizovat jako právo a nakládat s majetkem náležejícím do majetkové podstaty. V praxi se poměrně často objevují nejasnosti o tom, jaké osobě přísluší v určitý okamžik dispoziční oprávnění k majetku patřícího do majetkové podstaty. A to přestože InsZ určuje dispoziční oprávnění k majetkové podstatě na první pohled poměrně jasně, když jsou výslovně v ustanovení § 229 odst. 3 InsZ vypočtena období, po která přísluší dispoziční oprávnění insolvenčnímu správci nebo dlužníkovi. Autor se domnívá, že je to způsobeno především tím, že napříč InsZ nalezneme několik ustanovení věnující se dispozičnímu oprávnění. V zásadě je však nutno zkoumat všechna konkrétní

specifika daného insolvenčního řízení včetně doby, kdy je dispoziční oprávnění posuzováno, jakož především i samotný způsob řešení úpadku dlužníka.

Osobou s dispozičním oprávněním může být buďto insolvenční správce, anebo dlužník. Z pohledu účastníků insolvenčního řízení tak nemůže dispoziční oprávnění náležet věřitelům (např. věřitelskému výboru) nebo insolvenčnímu soudu.

Dlužníkovi přísluší oprávnění nakládat s majetkem v majetkové podstatě v zásadě vždy vyjma způsobu řešení úpadku konkursem, kdy pak přechází dispoziční oprávnění na insolvenčního správce. Od samotného zahájení insolvenčního řízení náleží správa majetku v majetkové podstatě vždy dlužníku, avšak s podstatnými omezeními v podobě povinnosti zdržet se nakládání s majetkovou podstatou i s majetkem, jenž do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku a o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Z toho nicméně vyplývá, že dlužník není limitován ohledně jednání, které znamená zvýšení aktiv. Co se týče zmenšování pasiv, tj. především úhrada peněžitých závazků, je nutno pamatovat na rizika neúčinnosti právního jednání a rovněž i trestněprávní roviny. Po zahájení insolvenčního řízení náleží dispoziční oprávnění dlužníkovi až do doby rozhodnutí o úpadku a dále až do okamžiku rozhodnutí o konkrétním způsobu řešení úpadku. To má pochopitelně souvislost s celkovou převažující sanační politikou při řešení insolvent, která začala být patrná zejména od přijetí InsZ a více se prohlubuje s jednotlivými novelami. Zajímavé je také srovnání s německou právní úpravou, kdy přechází rozhodnutím o úpadku dispoziční oprávnění k majetkové podstatě na insolvenčního správce.¹¹⁷ Vedle oddlužení přísluší dispoziční oprávnění dlužníkovi rovněž u reorganizace. V případě reorganizace je podstatné, že se od právní moci rozhodnutí o povolení reorganizace ruší omezení dispozičního oprávnění, jež byla do té doby přijata. Insolvenční soud však může omezit i v rámci rozhodnutí o povolení reorganizace určitou dispozici s majetkem patřícím do majetkové podstaty. V této části náleží dispoziční oprávnění právě insolvenčnímu správci. Co se týče oddlužení, přechází dispoziční oprávnění k majetkové podstatě v případě zpeněžení majetkové podstaty na insolvenčního správce. Je-li zvolena forma oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, přechází dispoziční oprávnění na insolvenčního správce rovněž v části zpeněžení. Obdobně též v případech zajištěného majetku. Pokud je na majetek dlužníka prohlášen konkurs, je situace s dispozičním oprávněním jednodušší, když oprávněnou osobou je pouze insolvenční správce. Pokud by dlužník nakládal

¹¹⁷ § 80 Insolvenzordnung.

s majetkem náležejícím do majetkové podstaty, jednalo by se o absolutně neúčinné úkony. Na druhou stranu však případné jednání, jež vede k přírůstkům k majetkové podstatě, zůstává platné a účinné.¹¹⁸

6.1.2. Zpeněžení majetkové podstaty insolvenčním správcem

Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, jenž náleží do majetkové podstaty, viz výše, na peníze, aby mohli být uspokojeni věřitelé úpadce. Za zpeněžení se však nepovažuje získání finančních prostředků, které dlužník nabyl například v dědickém řízení, ani se za zpeněžení nepovažuje vymáhání pohledávky za dlužníkem úpadce, k tomu srov. kap. 5.1. Majetkovou podstatu lze zásadně zpeněžit čtyřmi způsoby. Konkrétně jde o veřejnou dražbu podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, prodej movitých věcí a nemovitostí podle příslušných ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí, prodej majetku mimo dražbu (zpravidla nejvýhodnější nabídce) a dražbu provedenou soudním exekutorem dle exekutorského řádu. První tři jmenované způsoby by se již daly označit za poměrně tradiční, avšak čtvrtá možnost v podobě dražby prováděné soudním exekutorem je stále určitou novotou. Do InsZ byl tento způsob včleněn tzv. velkou novelou – zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění InsZ a některé další zákony. Autor je názoru, že novela vnesla do právního prostředí jistotu, když se odstranily dřívější výkladové potíže spočívající v otázce, zda může insolvenční správce využít v rámci zpeněžování majetkové podstaty dlužníka soudního exekutora. Dřívější právní nejistota vyplynula až v rozhodnutí Ústavního soudu, který se v rámci obiter dictum vyjádřil v tom smyslu, že pokud insolvenční správce zpeněžil majetek náležející do majetkové podstaty ve formě dobrovolné dražby prostřednictvím soudního exekutora dle exekučního řádu, nebyl tento postup v souladu se zákonem.¹¹⁹ Ústavní soud rovněž zmínil závěry Vrchního soudu v Olomouci, který dospěl k závěru, že tehdejší znění ustanovení § 286 InsZ připouštělo dražbu podle zvláštního zákona, přičemž tímto zvláštním zákonem byl však s jistotou myšlen zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, a nikoliv zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád. Vrchní soud v Olomouci argumentoval jak jazykovým výkladem, tak i úmyslem zákonodárce. Lze tak uvést, že soud užil *argumentum e ratione legis*, tj. argumentaci smyslem a účelem zákona. Soud uváděl, že pojem veřejná dražba je užíván výhradně v názvu zákona o veřejných dražbách, kdežto OSŘ, podle kterého postupuje soudní

¹¹⁸ ZELENKA, Jaroslav. *Insolvenční zákon: (zákon č. 182/2006 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*. Praha: Linde, 2007, s. 377 – 378.

¹¹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 2450/16.

exekutor při zpeněžování majetku, přídavné jméno „veřejná“ neužívá. Dále soud argumentoval, že v dalších ustanoveních InsZ je výslovně upraven postup při zpeněžování majetkové podstaty dle OSŘ, přičemž je explicitně stanovena pouze příslušnost okresního soudu, z čehož dle názoru soudu plyne, že zákonodárce nepředpokládal, že zpeněžení majetkové podstaty bude provádět dle právní úpravy OSŘ i soudní exekutor.¹²⁰ Poněkud paradoxně k této argumentaci pak byl ani necelý kalendářní rok po vydání tohoto rozhodnutí InsZ novelizován výše uvedenou novelou, která přinesla a jasně zakotvila možnost insolvenčního správce využít při veřejné dražbě i soudního exekutora.

Se zpeněžením majetkové podstaty je pochopitelně spjata otázka nutných nákladů na zpeněžení konkrétního majetku. To pak platí zejména v případě prováděných dražeb, kdy je nutné využít za tímto účelem třetí subjekt, ale rovněž v případech přímého prodeje mimo dražbu. Náklady jsou totiž hrazeny z majetkové podstaty, resp. z výtěžku zpeněžení. Pro určení výše odměny dražebníka i v případě, kdy je insolvenčním správcem využít pro dražbu soudní exekutor, se užije zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách. Platí, že se sjednává odměna dražebníka dohodou, avšak v případě, kdy je navrhovatelem insolvenční správce, nesmí odměna dražebníka překročit 10 % z ceny dosažené vydražením a nejvýše smí činit vždy maximálně 1 milion Kč zvýšených o 1 % z ceny dosažené vydražením přesahující deset miliónů Kč. Toto představuje poměrně vysoké vícenáklady pro majetkovou podstatu. Nicméně je v praxi běžné, že insolvenční správci pro přímé prodeje nemovitých věcí dlužníka mimo dražbu využívají realitní kanceláře, které si taktéž účtují své provize. I tyto provize jsou následně hrazeny z majetkové podstaty dlužníka.

Při zpeněžování majetkové podstaty platí obecné východisko, že insolvenční správce je vázán předchozími souhlasy insolvenčního soudu a věřitelského výboru. Z tohoto pravidla dovodil Nejvyšší soud výjimku pro případy zpeněžování zajištěného majetku úpadce. InsZ totiž obsahuje jak výše naznačený obecný postup, tak i úpravu postupu při zpeněžování zajištěného majetku. V minulosti se objevovaly případy, kdy soudy trvaly na tom, aby si insolvenční správce obstaral souhlas insolvenčního soudu a věřitelského výboru i v případě zpeněžování zajištěného majetku, přestože k určitému způsobu zpeněžení již obdržel pokyn zajištěného věřitele. Nejvyšší soud konstatoval, že speciální ustanovení § 293 InsZ je zvláštní úpravou, která rovněž obsahuje tzv. druhý kontrolní mechanismus nad dodržováním povinnosti odborné péče insolvenčního správce. Insolvenční správce se může dokonce i od pokynu zajištěného

¹²⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 4. 2016, č. j. 3 VSOL 1227/2015-B-192, sp. zn. KSBR 29 INS 33609/2013.

věřitele v souladu se zásadou hájení společného zájmu věřitelů odchýlit, má-li za to, že předmět zajištění lze v daném případě zpeněžit výhodněji. V takovém případě je však povinen se obrátit na insolvenční soud, aby toto přezkoumal a udělil případné jiné pokyny. Tento kontrolní mechanismus již však nepočítá s žádným zásahem věřitelského orgánu.¹²¹ Tento postup je rovněž i v souladu s úmyslem zákonodárce, když důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění InsZ a ZoIS, uvádí, že i samotný záměr zákonodárce před touto novelou směřoval k tomu, aby byl § 293 InsZ uplatňován jako zvláštní právní norma a insolvenční správce postupoval výhradně dle pokynů zajištěného věřitele. Výše uvedená novela tak nepřinesla výslovně nová pravidla, avšak postavila najisto smysl daného ustanovení, jenž v praxi činil výkladové potíže.¹²²

Není pochyb, že insolvenční správce má v souladu se zásadami insolvenčního řízení usilovat o dosažení maximálního uspokojení oprávněných věřitelů. I dle zásady hospodárnosti je insolvenčním správcům přiznáno právo v rámci výše uváděné součinnosti dle § 43 InsZ požadovat po soudním exekutorovi předložení znaleckého posudku, který byl již v exekučním řízení vypracován pro majetek úpadce. Z toho by se dalo odvodit, že pokud je již jeden znalecký posudek pro určitý majetek úpadce vypracován, neměl by insolvenční správce zvyšovat náklady insolvenčního řízení tím, že nechá vypracovat další znalecký posudek. V praxi se ovšem vyskytují i takové případy, kdy je majetek dlužníka oceněn v rámci exekučního řízení na částku i několikanásobně nižší, než je tomu tak v insolvenčním řízení. Autor je názoru, že v případě zřejmého mimořádně nízkého ocenění majetku dlužníka, by měl insolvenční správce v rámci své povinnosti postupovat při výkonu své funkce s odbornou péčí a provést určitou ekonomickou analýzu daného majetku. Pokud by na základě takové analýzy dospěl k přesvědčení, že lze majetek zpeněžit za vyšší cenu, je na místě uvažovat i o zadání vypracování nového znaleckého posudku, byť to bude mít za následek navýšení nákladů insolvenčního řízení. Tyto náklady na nový znalecký posudek však mohou být zejména v případech hodnotného majetku jako kupříkladu nemovitostí či celých závodů, marginální. Na základě takového nového znaleckého posudku může insolvenční správce dospět k závěru, že je v daném případě výhodnější zcela jiný způsob zpeněžení majetkové podstaty, nežli by byl v případě postupu dle zřejmě nesprávného ocenění majetku. Na tomto místě stojí vznést otázku odpovědnosti jednak soudního exekutora, ale s ohledem na zaměření této práce

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 29 NSČR 47/2015 nebo též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 NSČR 179/2016.

¹²² Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění InsZ a ZoIS, s. 64.

především otázku odpovědnosti insolvenčního správce, pokud by tento ve výše popsaném případě zpeněžil majetek náležející do majetkové podstaty za zjevně a významně nižší cenu než je tržní hodnota daného majetku. Tento do jisté míry zjednodušující postup insolvenčního správce by zpravidla po prokázání všech podstatných okolností vedl s největší pravděpodobností ke vzniku odpovědnosti za újmu, jež vznikla. Přitom však není vyloučena ani trestní odpovědnost při naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku dle § 220 TrZák.¹²³

6.2. Přezkoumání pohledávek

Nejen práce s majetkovou podstatou, ale rovněž proces přezkumu a případného popírání pohledávek tvoří mimořádně významnou část činnosti insolvenčních správců. Právě v této fázi insolvenčního řízení se zjistí, zda a v jakém poměru budou přihlášení věřitelé uspokojováni. Již na tomto místě stojí za zmínku uvést, že InsZ pracuje s pojmem zjištěná pohledávka, kterou se rozumí taková pohledávka, která již byla ze strany insolvenčního správce přezkoumána z pohledu její pravosti (právního důvodu vzniku), výše a pořadí.

6.2.1. Přezkum přihlášených pohledávek

Až do roku 2017 probíhala přezkumná jednání přímo u insolvenčního soudu. Toto bylo od 1. července 2017 změněno velkou novelou¹²⁴ InsZ, kdy byly patrné zejména snahy Ministerstva o co největší přenesení úkonů a pravomocí soudu na insolvenčního správce. Od velké novely se tak značná část přezkumných jednání přesunula do sídel insolvenčních správců, když tato novela zavedla, že se v případě oddlužení nekoná přezkumné jednání u insolvenčního soudu. Insolvenční správce je v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením povinen nejméně sedm dní před konáním přezkumného jednání informovat dlužníka o místě a čase konání přezkumného jednání. Není tak explicitně zavedena povinnost konat přezkumné jednání v sídle insolvenčního správce, nicméně zpravidla tomu tak bude, a to i s ohledem na vyhlášku č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce. V některých případech, například u osob dlužníků s omezenou pohyblivostí může po předchozí dohodě proběhnout přezkumné jednání i v místě bydliště takového dlužníka nebo na jiném vhodném místě. V rámci schváleného oddlužení zasílá insolvenční správce všechny zákonem

¹²³ SOKOL, Tomáš, JANČOVÁ, Iveta. K možné odpovědnosti za chybné provedení exekuce nebo insolvenčního řízení. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 10, s. 26 – 30.

¹²⁴ Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění InsZ, nabyt účinnosti 1. 7. 2017.

vyžadované formuláře až po skončení přezkumného jednání soudu. Formuláře, jež insolvenční správce připravuje pro přezkumné jednání s dlužníkem, jsou přezkumné listy k jednotlivým přihlášeným pohledávkám s rozlišením zajištěných a nezajištěných věřitelů, zpráva o přezkumu, záznam o jednání s dlužníkem¹²⁵, přehledový list s vyjádřenými popěrnými úkony insolvenčního správce, přehled přihlášených pohledávek s vyjádřenými popěrnými úkony samotného dlužníka. Když uvážíme, že není žádnou výjimkou, že v současné době mívají dlužníci běžně i třicet přihlášených věřitelů, dosahuje už počet formulářů, které je nutno podepsat insolvenčním správcem i dlužníkem poměrně velkého množství. V praxi se objevovaly i takové případy, kdy insolvenční správci ve snaze zjednodušit si administrativní zátěž, provedli klasické zákonem předepsané přezkumné jednání s dlužníkem, kdy rovněž s dlužníkem do příslušných kolonek jednotlivých formulářů vepsali své vlastnoruční podpisy a následně však insolvenčnímu soudu zaslali formuláře v elektronické formě již bez těchto podpisů, tj. zasílali „neofocené“ formuláře. Ze strany insolvenčních soudů nebyla tato praxe akceptována, přičemž některé soudy trvaly dokonce na autorizované konverzi těchto formulářů. Drtivá většina formulářů pro insolvenční řízení byla průběhu roku 2021 aktualizována.

Naproti tomu v případě řešení úpadku dlužníka formou konkursu se stále koná klasické přezkumné jednání o soudu, kdy předvolání k tomuto jednání doručuje účastníkům řízení insolvenční soud. Poměrně významný časový rozdíl má mimo jiné v případě konkursu pro insolvenčního správce okamžik, do kdy je insolvenční správce povinen předložit soudu příslušné dokumenty. Přezkumné listy jsou soudu zasílány nejpozději 15 dní před konáním přezkumného jednání, přičemž tyto přezkumné listy se zveřejní v insolvenčním rejstříku, aby se s nimi mohli seznámit a případně se k nim též i vyjádřit přihlášení věřitelé. Výstupem z přezkumného jednání je upravený seznam přihlášených pohledávek sestavený insolvenčním správcem, neboť na přezkumném jednání mohlo dojít například k popření některých (částí) pohledávek. Tento upravený seznam přihlášených pohledávek pak insolvenční soud opět zveřejní v insolvenčním rejstříku.

Jednotlivé přihlášené pohledávky přezkoumává insolvenční správce dle pořadí tak, jak byly časově přihlášeny a takto je rovněž zařazuje do seznamu přihlášených pohledávek. InsZ stanoví, že jsou pohledávky přezkoumávány podle k ní přiložených dokladů a účetnictví dlužníka. Nelze logicky stanovit zcela přesné obsahové podklady přihlášky pohledávky, neboť jednotlivé pohledávky mohou být zcela různé. Dojde-li v rámci zkoumání přihlášky pohledávky

¹²⁵ Záznam o jednání s dlužníkem zachycuje samotný průběh „schůzky“ insolvenčního správce a dlužníka a dal by se nejlépe připodobnit k protokolu o soudním jednání.

insolvenční správce k závěru, že přihláška pohledávky obsahuje určité nedostatky, ale současně není na místě přihlášenou pohledávku popřít, vyzve v takových případech věřitele k doplnění či opravě přihlášky pohledávky a k tomu mu stanoví lhůtu alespoň 15 dní. V rámci výzvy k odstranění vad přihlášky pohledávky je nutné věřitele rovněž poučit o tom, jak je nutné opravu provést. Tento postup by se dal označit za obdobný tomu, kdy soud zkoumá v civilním soudním řízení náležitosti návrhu na zahájení řízení a výzvou vyzývá účastníka k opravě vad či doplnění podání dle ustanovení § 43 OSŘ. Pokud však lze obsahově chybějící dokumenty přihlášky pohledávky bez obtíží zjistit z předloženého účetnictví dlužníka, insolvenční správce by neměl zbytečně věřitele vyzývat k odstranění vad přihlášky pohledávky.¹²⁶ Pokud nebude přihláška pohledávky ani v dodatečné lhůtě opravena tak, aby mohla být řádně přezkoumána, předloží ji insolvenční správce insolvenčnímu soudu, jenž o takové přihlášce pohledávky rozhodne tak, že k ní nebude v daném insolvenčním řízení vůbec přihlíženo. Dle názoru autora by měl insolvenční správce primárně využívat výzev k opravě či doplnění podání, pokud je to samozřejmě v konkrétních případech možné a *a priori* přihlášky pohledávek zbytečně nepopírat.

Po samotném přezkumu pohledávek sestavuje insolvenční správce seznam přihlášených pohledávek, který se zveřejňuje v insolvenčním rejstříku. Do tohoto seznamu jsou zahrnuty veškeré zjištěné pohledávky mimo těch, ke kterým se nepřihlíží (např. proto, že věřitel ve lhůtě stanovené insolvenčním správcem neodstranil vady přihlášky pohledávky) a dále pohledávky, jež jsou vyloučené z uspokojení a takové pohledávky, o kterých tak stanoví InsZ. Pohledávky vyloučené z uspokojení nalezneme ve výčtu § 170 InsZ. Pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené jim na roveň se do seznamu přihlášených pohledávek nezařazují, neboť tyto pohledávky se ani přihláškou neuplatňují. Nelze ani odhlédnout od speciálního ustanovení na ochranu manžela dlužníka, když § 275 InsZ uvádí, že se za přihlášenou pohledávku považuje i taková pohledávka manžela dlužníka, která vznikla až v době po prohlášení konkursu vypořádáním společného jmění manželů, přičemž se taková pohledávka uspokojí stejně jako přihláškou přihlášené pohledávky ostatních věřitelů. Taková pohledávka manžela není v okamžiku sestavování seznamu přihlášených pohledávek vůbec známa a insolvenční správce ji pochopitelně ani nemůže zapsat do tohoto seznamu. Mezi další pohledávky, které bychom marně hledali v seznamu přihlášených pohledávek, patří přihlášky

¹²⁶ KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM, Alexandr, PACHL Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 456.

osob učiněné postupem dle § 183 za podmínek daných § 191 odst. 1 InsZ, tj. podmíněně přihlášené pohledávky třetích osob. Dále insolvenční správce v seznamu neuvede ty přihlášky pohledávek, jež byly z jakéhokoliv důvodu věřitelem vzaty zpět. V tomto seznamu se zvláště uvádějí pohledávky zajištěných věřitelů, vykonatelné pohledávky a podmíněně přihlášené pohledávky třetích osob, jsou-li splněny podmínky § 191 odst. 1 InsZ, aby se do seznamu mohli zařadit. To, že insolvenční správce pohledávky zjistil a nic proti nim nenamítá, se v seznamu nijak neprojevuje. Pokud insolvenční správce popírá pravost, výši nebo pořadí, musí být takové stanovisko insolvenčního správce vždy u konkrétní pohledávky uvedeno. Toto stanovisko může být později i vzato zpět. V souladu s vyhláškou č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně Vyhlášky o jednacím řádu, je seznam přihlášených pohledávek předkládán na unifikovaném elektronickém formuláři. Jednotlivé přílohy přihlášených pohledávek se v insolvenčním rejstříku v souladu s ustanovením § 9 Vyhlášky o jednacím řádu nezveřejňují, a proto nejsou přiloženy ani k seznamu přihlášených pohledávek.

6.2.2. Popírání přihlášených pohledávek

Popěrné úkony přísluší jak dlužníkovi, tak i přihlášeným věřitelům a insolvenčnímu správci. Popěrný úkon znamená určitou možnost obrany oprávněných osob proti pohledávkám, jež byly přihlášeny z nějakého důvodu v rozporu s právem. Suverénně nejčastěji popírají jednotlivé pohledávky právě insolvenční správci. Důvodem, proč tomu tak je, může být samozřejmě skutečnost, že insolvenční správci vykonávají svou funkci odborně, jak jim ukládá zákon a věřitelé přihlašují své pohledávky, ať už úmyslně či nedbale, v rozporu se zákonem. Daleko pravděpodobnější je však významná výhoda insolvenčního správce před dlužníkem a přihlášenými věřiteli, neboť přímo InsZ zákon stanoví, že ve sporu o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek nemá žádný z účastníků nárok požadovat náhradu nákladů řízení ve vztahu proti insolvenčnímu správci. Rovněž zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích uvádí v rámci kategorie tzv. osobních osvobození od placení soudních poplatků, že od této povinnosti se osvobozuje insolvenční správce v řízení o nárocích, jež se dotýkají majetku v majetkové podstatě, nebo které mají být z tohoto majetku uspokojeny a dále insolvenční správce v samotném insolvenčním řízení. Zákon o soudních poplatcích je v jedné části ve vztahu k osvobození insolvenčního správce od povinnosti hradit soudní poplatek ne zcela jazykově určitý, když stanovuje, že se od (soudního) poplatku osvobozuje „*dlužník a insolvenční správce v insolvenčním řízení a navrhovatel v insolvenčním*

řízení, je-li orgánem příslušným k řešení krize podle zákona upravujícího ozdravné postupy a řešení krize na finančním trhu“.¹²⁷ Konec věty by mohl naznačovat, že požadavek na existenci orgánu příslušného k řešení krize dle speciálního zákona o ozdravných postupech a řešení krizí na finančním trhu se vztahuje i k insolvenčnímu správci nebo dokonce i dlužníkovi. Takový výklad by byl pochopitelně nesprávný, když speciální zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu určuje subjekt příslušný k řešení krize, přičemž tím je pouze orgán, jenž byl pověřen k výkonu pravomocí k řešení krize na finančním trhu. Tímto subjektem je však pouze Česká národní banka. Insolvenční správce i dlužník je dle výše uvedeného ustanovení zákona o soudních poplatcích osvobozen v celém insolvenčním řízení. To však znamená, že osvobození od poplatku platí jak pro řízení před českými soudy, ale také od poplatků za jednotlivé úkony prováděné soudy a správou soudů, tj. například rovněž i za návrh na přikázání věci jinému soudu z důvodu vhodnosti, za který je jinak nutno uhradit 1.000,- Kč. Dlužníkovi, případně insolvenčnímu správci, proto nemůže být uložena povinnost k úhradě soudního poplatku a nelze ani vyhovět jejich návrhu na osvobození od soudních poplatků, neboť jsou již ze zákona osvobozeni.¹²⁸ S ohledem na výše uvedené je i pochopitelné, kdy bude přihlášenou pohledávku spíše popírat insolvenční správce, nežli dlužník, neboť insolvenční správce nebude povinen v případném budoucím sporu o pravost, výši či pořadí pohledávky zahájeném věřitelem, nést náklady řízení v případě neúspěchu ve sporu. Pokud by obdobným postupem postupoval přihlášený věřitel proti dlužníkovi popírajícím jeho pohledávku, mohl by tento věřitel po právní moci rozsudku soudu, kterým bylo jeho žalobě vyhověno, přihlásit náklady řízení jako pohledávku do insolvenčního řízení vůči popírajícímu dlužníku, resp. se náklady považují za pohledávku přihlášenou a uspokojí se ve stejném pořadí jako sporná pohledávka. V případech nevykonatelných pohledávek, jež byly ze strany insolvenčního správce částečně popřeny, kdy toto popření současně nepřesahuje 50 % výše přihlášené pohledávky, proto věřitelé takových pohledávek berou raději své pohledávky v popřené části zpět, namísto toho aby riskovali nezanedbatelné náklady vzniklé v soudním řízení, které by jim insolvenční správce nenahradil, ani pokud by byli věřitelé úspěšní. Naproti tomu stojí za to uvést, že je-li věřiteli popřena přihlášená pohledávka z více než 1/2, nepřihlíží se pak k takové pohledávce ani v jejím zbývajícím rozsahu, přestože tento zbývajícím rozsah není sporný a byl zjištěn. InsZ obsahuje

¹²⁷ § 11 odst. 2 písm. o) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 9. 2019, č. j. 4 VSPH 1218/2019-A-131, sp. zn. KSPH 71 INS 18101/2015.

pro případy nečestných věřitelů, kteří by záměrně své pohledávky v rozporu s právním stavem uměle navyšovali, sankci sui generis, kdy může být takovému věřiteli uložena ze strany insolvenčního soudu po předchozím návrhu insolvenčního správce povinnost uhradit ve prospěch majetkové podstaty finanční částku až do výše, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah zjištěné části pohledávky. Za splnění této povinnosti věřitelem současně ručí osoby, jež za tohoto věřitele podepsaly danou přihlášku pohledávky.¹²⁹

Nejvyšší soud konstatoval, že popěrným úkonem je už pouhé prohlášení, že daná osoba popírá určitou pohledávku bez bližšího odůvodnění popření. Insolvenční správce, který popřel vykonatelnou pohledávku, je povinen do 30 dní ode dne konání přezkumného jednání, případně od právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu podat u insolvenčního soudu žalobu proti přihlášenému věřiteli, jehož pohledávku popírá. Lhůta je hmotněprávní, tzn., že žaloba musí být nejpozději poslední den lhůty doručena soudu. Insolvenční správce však může odůvodňovat svůj popěrný úkon pouze těmi skutečnostmi, které nebyly uplatněny již dlužníkem v předchozím řízení. Argumentace odlišným právním posouzením věci je však insolvenčnímu správci zapovězena. Je-li popírána ze strany insolvenčního správce vykonatelná pohledávka, musí být současně v popěrném úkonu uvedeno, proč je pohledávka popírána, a to mimo podstatných náležitostí popěrného úkonu. Pokud by v popěrném úkonu nebyly uvedeny žádné skutečnosti – důvody popření, nebude mít insolvenční správce pro účely následného uplatnění úkonu u soudu žádné skutečnosti, kterými by mohl neexistenci přihlášené pohledávky před soudem odůvodnit. Popěrný úkon insolvenčního správce je procesním úkonem, přičemž se přiměřeně aplikuje ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ. Insolvenční správce je v mezích svého popěrného úkonu vázán důvody, které uvedl v rámci popření vykonatelné pohledávky, a to i v následné žalobě. U popření nevykonatelných pohledávek může insolvenční správce doplňovat nebo měnit důvody popření v rámci obrany v incidenčním sporu s omezeními danými koncentrací v řízení.¹³⁰ To znamená, že insolvenční správce může měnit nejen konkrétní důvody prokazující jeho tvrzení, že pohledávka není po právu, ale může změnit svůj popěrný úkon i tak, že bude tvrdit, že bude později popírat pouze její výši. Insolvenční správce může rovněž popření provést jako tzv. eventuální úkon, kdy se stále jedná o platný úkon (za splnění i ostatních podmínek). Insolvenční správce v takovém případě uvádí, že popírá například

¹²⁹ MARŠÍKOVÁ Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 401 – 402.

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 29 ICdo 39/2016 nebo rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 29 Cdo 716/2012.

nejčastěji pravost přihlášené pohledávky, ale pro případ, kdy by toto popření nebylo insolvenčním soudem shledáno jako důvodné, popírá rovněž i výši pohledávky nebo její pořadí.

Insolvenční správce nemůže popírat přihlášenou vykonatelnou pohledávku pouze z důvodu, že dle jeho názoru rozhodl v předcházejícím řízení k tomu příslušný orgán věc právně nesprávně (jiné právní posouzení). Takovým předcházejícím řízením nemusí být nutně řízení soudní a příslušným orgánem nemusí být rovněž ani nutně soud. Co se týče jiných řízení, jejichž výsledkem může být vykonatelná pohledávka, pak to jsou v oblasti insolvenčního práva řízení rozhodčí či daňová, kdy příslušným rozhodujícím orgánem je rozhodce, potažmo rozhodčí soud, nebo orgán daňové správy, nejčastěji finanční úřad. Nejvyšším soudem byl v rozhodovací praxi nicméně vysloven poměrně zásadní názor, podle kterého je v určitých speciálních případech možno popírat vykonatelnou pohledávku i pro odlišný právní názor. V rámci insolvenčního řízení insolvenční soud při incidenčním sporu neposuzuje a ani nemá dle zákona posuzovat souladnost rozhodnutí (správního či soudního) orgánu s hmotným, ani procesním právem. Důvodem pro úspěšné popření přihlášené vykonatelné pohledávky však mohou být takové procesní námitky, které zakládají závěr, že rozhodnutí daného orgánu je rozhodnutím nulitním, tj. nicotným. Na takové rozhodnutí se hledí jako by neexistovalo. Tvrzení, že akt je nicotným, jest pochopitelně odlišným právním názorem oproti tomu názoru, jež zaujal daný orgán. Vada je zde nicméně tak vážná a zásadní, že musí být i insolvenčním soudem poskytnuta dlužníkovi ochrana.¹³¹

Pokud se insolvenční správce rozhodne učinit popěrný úkon ve vztahu k některé přihlášené pohledávce, je mimo jiné povinen daného věřitele popřené pohledávky o tomto popření řádně vyrozumět. Konkrétní náležitosti vyrozumění o popření pohledávky insolvenčním správcem upravuje ustanovení § 13 Vyhlášky o jednacím řádu. Přestože dané ustanovení se na první pohled nejeví interpretačně jako nijak problematické, v praxi se objevují případy, kdy insolvenční správce některý bod z výše uvedeného ustanovení opomene ve vyrozumění o popření pohledávky uvést. Pro věřitele – osoby dokonale neznalé práva je pochopitelně vyrozumění, resp. přesněji poučení o možnostech obrany proti popření pohledávky, mimořádně důležité. Nejvyšší soud již v roce 2013¹³² dospěl k závěru, že náležitosti vyrozumění o popření pohledávky jsou dány právě ustanovením § 13 Vyhlášky o jednacím řádu, přičemž toto vyrozumění musí obsahovat rovněž i poučení o tom, že lhůta pro daného věřitele k podání žaloby činí 30 dní ode dne konání přezkumného jednání

¹³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 29 ICdo 4/2017.

¹³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 340/2012.

a současně že tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dní ode dne doručení vyrozumění. Prodloužení 30 denní lhůty k podání žaloby o 15 dní se použije pouze na takové případy, kdy bylo vyrozumění o popření pohledávky doručeno věřiteli (dostalo se do jeho výlučné sféry vlivu) až v době, kdy již od přezkumného jednání uplynulo přinejmenším 16 dní. Účelem poučení je obdobně jako v občanskoprávním soudním řízení sdělit věřiteli, jak má postupovat, pokud s daným úkonem nesouhlasí. Optikou účelu je pak nutno nahlížet i na případné nedostatky v poučení vyrozumění. Pokud insolvenční správce opomene v tomto poučení uvést datum, kdy se konalo přezkumné jednání, což je rozhodné pro počátek běhu lhůty pro podání žaloby ze strany věřitele, nepůsobí takový nedostatek neúplnost, ani zmatečnost poučení. Samotný údaj o dni konání přezkumného jednání je pro každého, tedy nejen snad pro přihlášené věřitele, bez obtíží snadno dohledatelný z veřejně přístupného insolvenčního rejstříku, kde se datum konání přezkumného jednání, jakož i jeho obsah, povinně zveřejňuje. Není rovněž ani výjimkou, že insolvenční soud nařídí v případech uvedených v této práci výše přezkumné jednání už v rozhodnutí o úpadku dlužníka.¹³³

Je-li popřena přihlášená pohledávka pouze co do její pravosti, přičemž insolvenční soud zjistí, že popření je důvodné pouze v části pohledávky, nebrání takové zjištění insolvenčnímu soudu, aby rozhodl o podané žalobě tak, že žalobě vyhoví pouze z části a ve zbývající části žalobu jako nedůvodnou zamítl. Takové závěry se uplatní především v případech námitek promlčení pohledávky, kdy následně věřitel v incidenčním sporu prokáže, že pohledávka minimálně z části promlčena není. Typicky se může jednat o plnění dluhu ve splátkách, kdy budou promlčeny pouze některé zpravidla nejdříve splatné splátky dluhu. Pokud insolvenční soud zjistí, že pohledávka, resp. nárok, vznikla přihlášenému věřiteli pouze za určité období, nicméně přihlášeno bylo i plnění za období, které nárok věřitele nezakládá, pak soud posuzuje stále pravost pohledávky a nikoliv její výši. Zde je pro konečné rozhodnutí o incidenčním sporu důležité, že byl důvod, pro který insolvenční správce popřel přihlášenou pohledávku, prokázán alespoň částečně.¹³⁴

Jak již bylo výše uvedeno, spory o pravost, ale též výši či pořadí přihlášeného pohledávky jsou tzv. incidenčními spory. Právě tyto spory bývají nejčastějšími incidenčními spory, nicméně nejsou jedinými. Demonstrativní výčet incidenčních sporů obsahuje ustanovení § 159 odst. 1 InsZ, které stanovuje vedle sporů o pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek, že incidenčními spory jsou dále:

¹³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 29 ICdo 37/2017.

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4268/2010.

- spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5 InsZ,
- spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela,
- spory na základě odpůrcí žaloby,
- spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem,
- spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu,
- spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem,
- další spory, které zákon označí jako spory incidenční.

Incidenční spory jsou projednávány soudem, který je příslušný k vedení daného insolvenčního řízení, přičemž prohlášením některých druhů řízení za incidenční spory má primárně za cíl urychlit určité sporné otázky, neboť vznikají v přímé souvislosti s insolvenčním řízením. Také účastníky těchto řízení jsou povětšinou účastníci daného insolvenčního řízení. Insolvenční správce nemusí být vždy nutně účastníkem incidenčního sporu. Rozhodnutí o incidenčním sporu je také zásadně uplatitelné právě v insolvenčním řízení.¹³⁵ V incidenčních sporech má rozhodnutí formu rozsudku, vyjma těch rozhodnutí, kde je výsledkem uzavřený soudní smír, přičemž smír je ve formě usnesení.

6.3. Neplatnost a neúčinnost právních úkonů

V předcházející podkapitole byla věnována pozornost popírání přihlášených pohledávek věřitelů, tedy zjednodušeně řečeno skutečnosti, která jde ku prospěchu dlužníka – úpadce. V řadě případů, kdy se dlužník ocitne ve finančních problémech, je patrná snaha dlužníka převést majetek do vlastnictví třetí osoby, nejčastěji pak do vlastnictví některé z osob dlužníku blízkých, aby tak zajistil ochranu svého majetku. InsZ obsahuje výčet skutkových podstat zakázaného jednání dlužníka, jež má chránit jednotlivé věřitele. Tyto skutkové podstaty jsou obsaženy v hlavě VII. první části InsZ, jež nese označení neplatnost a neúčinnost právních úkonů. Již ze samotného názvu této části zákona je patrná podobnost s příslušnými ustanoveními ObčZ, avšak je zde dán podstatný rozdíl, a to sice zejména v aktivně legitimované osobě, kterou je v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce. Pasivně legitimovanou je pak

¹³⁵ MARŠÍKOVÁ Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 320 – 321.

osoba, která má povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty, tj. není jí dlužník. Neplatnost, jakož i (relativní) neúčinnost upravuje ObčZ jako *lex generalis*. ObčZ vychází co do úpravy neplatnosti z předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, když je však výrazně upřednostněna neplatnost relativní. To je i jistým odrazem ze záměru zákonodárce, jenž je vyjádřen v právním principu, kdy je třeba na právní jednání hledět spíše jako na platné. InsZ zákon užívá svou vlastní speciální úpravu neplatnosti právního jednání. Oproti ZKV lze pozorovat v tomto směru posun, neboť ZKV žádnou speciální úpravu neplatnosti právního jednání neobsahoval a bylo tak nutno vycházet z tehdy platného zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Nutno podotknout, že přestože byl InsZ od své účinnosti již mnohokrát novelizován¹³⁶, nedošlo dosud ke sjednocení terminologie. InsZ tak i nadále obsahuje navzdory nové právní úpravě názvosloví obsažené v ObčZ pojem právní úkon namísto právního jednání. InsZ však nemá za cíl přinášet zcela novou právní úpravu neplatnosti právního jednání (úkonů) nebo ji oproti ObčZ nějak měnit. V zásadě jediným skutečně významným rozdílem úpravy neplatnosti dle InsZ oproti ObčZ je ten, že o neplatnosti důležité pro insolvenční řízení bude rozhodovat insolvenční soud. Pro výklad neplatného právního jednání i na úseku insolvenčního práva tak je aplikovatelná judikatura soudů, případně též odborné literatury vztahující se k právní úpravě obsažené v ObčZ.¹³⁷ Úprava neplatnosti v InsZ však není ze systematického pohledu konzistentní, neboť v zákoně nalezneme ustanovení věnující se neplatnosti u některých specifických otázek na různých místech. To je však zcela pochopitelné s ohledem na rozsah situací, který musí InsZ obsáhnout. Vedle obecné úpravy neplatnosti právního jednání (úkonů) tak můžeme v InsZ nalézt také speciální úpravu u smluv mezi manžely nebo osob tvořících koncern ve smyslu zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstev (obchodních korporacích).

Prohlášení neplatnosti právního jednání má za následek vznik bezdůvodného obohacení, resp. povinnost toto bezdůvodné obohacení vydat insolvenčnímu správci ve prospěch majetkové podstaty. Rovněž se zde uplatní obecná úprava obsažená v ObčZ, když vydání předmětu bezdůvodného obohacení již není dobře možné, např. z důvodu že zanikl nebo byl dále převeden na jiné osoby, může insolvenční správce požadovat namísto vydání takového předmětu peněžitou náhradu ve výši obvyklé ceny.

¹³⁶ Od 1. 1. 2008 dostal InsZ již celkem 42 novelizací.

¹³⁷ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 861 – 862.

V případě insolvenčního práva jsou především významná ustanovení věnující se neúčinnosti právních úkonů, neboť pomocí takových úkonů se mohou dlužníci snažit zkrátit uspokojení svých věřitelů, případně se mohou snažit zvýhodnit pouze některého věřitele na úkor ostatních věřitelů, typicky osobu blízkou. Za rozdíl tzv. relativní neúčinnosti ve smyslu InsZ oproti ObčZ lze označit dopady na majetek, jenž byl neúčinným úkonem dlužníka vyveden z jeho vlastnictví. Dle InsZ totiž náleží plnění z neúčinného úkonu do majetkové podstaty, což je pochopitelně posilněná ochrana oproti obecné úpravě v ObčZ, kde může být majetek, který dlužník převedl na třetí osobu, předmětem exekuce. Relativní neúčinnost v InsZ do určité míry vychází z úpravy ZKV, když však ZKV pochopitelně vztahoval možnost odporovat neúčinnému právnímu jednání na způsob řešení úpadku konkursem. Oproti ZKV InsZ jednoznačně upřednostňuje prosazení neúčinnosti právního jednání až na základě aktivního jednání k tomu oprávněné osoby. ZKV zastával spíše model neúčinnosti vyplývající již ze zákona. Tato skutečnost spíše posiluje postavení dlužníků na úkor věřitelů.

Účelem „odpůrcího práva“ je v podstatě maximální ochrana nezajištěných věřitelů dlužníka – úpadce před neospravedlnitelným úbytkem dlužníkovy majetku. Jako určité východisko proč obsahují právní řády napříč státy úpravu odporovatelnosti lze označit i skutečnost, že díky této úpravě se nemusí jednotliví věřitelé tak podrobně soustředit na jednání svých dlužníků jako by to museli činit bez takové právní úpravy. Tato hospodárnost může být pak využita ke zvýšení produktivity podnikání.¹³⁸

Skutkové podstaty (relativní) neúčinnosti právních úkonů na základě odporovatelnosti insolvenčního správce rozlišujeme dle InsZ tři. Jsou to 1) neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění, 2) neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů a 3) neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů. V současné podobě InsZ nalezneme klasickou neúčinnost vyplývající přímo ze zákona již pouze v ustanovení § 246 odst. 2 InsZ.¹³⁹ V minulosti bylo rovněž z pohledu neúčinnosti poměrně významné ustanovení § 111 InsZ, které taktéž obsahovalo úpravu neúčinnosti danou již přímo zákonem. Přestože se může na první pohled zdát, že na tomto nebylo v průběhu času nic změněno, opak je pravdou a odpověď je nutno hledat v dalších ustanoveních. Novelou InsZ provedenou zákonem

¹³⁸ EPSTEIN, David, Gustav, NICKLES, Steve, WHITE, James, Justesen. *Hornbook on Bankruptcy*. St. Paul: West Publishing, 1993, s. 366.

¹³⁹ § 246 odst. 2 InsZ: „Právní úkony podle odstavce 1, které dlužník učinil poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce, jsou proti jeho věřitelům neúčinné ze zákona; § 235 odst. 2 se nepoužije.“

č. 294/2013 Sb., kterou se mění InsZ a ZoIS, bylo znění § 111 InsZ sice změněno poměrně nepatrně, ale mimořádně významnou změnu přinesla tato novela v ustanovení § 235 odst. 2 InsZ. Podle tohoto ustanovení se *„neúčinnost dlužnickových právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužnickovým právním úkonům, není-li dále stanoveno jinak“*. Tím byla z InsZ prakticky odstraněna neúčinnost zkracujících úkonů vyplývající přímo ze zákona.

Typickým neúčinným právním úkonem je převod nemovité věci dlužníka do vlastnictví třetí osoby, zejm. osoby blízké, ve snaze zmenšit svůj majetek a uchránit jej tak před případným zpeněžením. Nemusí se přitom jednat nutně o úkon bezplatný. Následně je za splnění i ostatních zákonných podmínek insolvenční správce povinen v rámci požadavku na odborný výkon jeho činnosti konat a podat tzv. odpůrčí žalobu. Jak již bylo naznačeno výše, aktivní legitimace k podání této žaloby svědčí výhradně insolvenčnímu správci. Věřitelé, kteří by se mohli za běžných okolností, kdy neprobíhá insolvenční řízení, domáhat vůči dlužníku relativní neúčinnosti ve smyslu ObčZ, právo podat odpůrčí žalobu v insolvenčním řízení nemají. Aby byla zajištěna jejich ochrana, mohou však v rámci věřitelského výboru rozhodnout o podání této žaloby. Insolvenční správce je pak povinen tomuto rozhodnutí vyhovět a žalobu podat, byť nemusí být vnitřně přesvědčen o důvodech žaloby a její úspěšnosti. Toto může pro věřitele představovat určitý bonus, neboť by jinak byli nuceni vynaložit pro podání žaloby a rovněž v rámci vedení incidenčního sporu určité náklady. Na druhou stranu je také zajištěno, aby věřitelé nerozhodovali o podání odpůrčí žaloby prostřednictvím insolvenčního správce ve všech případech i tehdy, když nemají například s jistotou řádně podloženy všechny důvody neúčinnosti jednání dlužníka tím, že věřitelé mohou být ze strany insolvenčního správce požádáni o složení přiměřené zálohy. Složením zálohy je pak podmíněno podání žaloby a vedení incidenčního sporu.

Dovolávat se neúčinnosti právního jednání dlužníka se lze současně pouze u takových jednání, jež byla dlužníkem učiněna již v době, kdy se nacházel v úpadku, anebo takové jednání vedlo právě k úpadku. InsZ pak obsahuje pro konkrétní skutkové podstaty různá časová období, po které může být jednání dlužníka zkoumáno a prohlášeno za neúčinné, a to v některých případech až 5 let zpětně.

Co se týče zahraniční právní úpravy neplatnosti a neúčinnosti právního jednání dlužníků v rámci insolvenčního řízení, stojí s ohledem na podobnost a inspiraci tuzemské úpravy zmínit

právě příslušnou úpravu právních řádů Německa či též Rakouska. U obou z těchto států je vycházeno ze stejné stěžejní zásady jako v případě českého insolvenčního práva, a sice ze zásady poměrného uspokojení věřitelů (tzv. parita). Německá právní úprava postihuje jak neúčinné jednání v podobě aktivního konání, tak i v podobě opomenutí.¹⁴⁰ Na rozdíl od české právní úpravy jsou aktivní legitimací k podání příslušného prostředku obrany vybaveni mimo insolvenčního správce rovněž i dotčení věřitelé. Pozoruhodný je také i okamžik, od kterého počíná běžet lhůta pro podání odpůrcí žaloby, když německý Insolvenzordnung staví počátek již od okamžiku podání insolvenčního návrhu, kdežto český InsZ stanoví počátek plynutí lhůty až na pozdější okamžik, a sice od nabytí účinků rozhodnutí o úpadku dlužníka. InsZ v rámci jednotlivých skutkových podstat relativní neúčinnosti určuje i jiné další lhůty, nicméně se již nejedná o lhůtu pro podání žaloby k soudu, ale jde o doby, po které může být (protiprávní) jednání dlužníka zkoumáno a napadáno. Německý insolvenční správce, potažmo věřitelé, však není ve srovnání s českým insolvenčním správcem nijak zvlášť znevýhodněn, co se týče lhůty pro podání odpůrcí žaloby, když německá právní úprava sice počítá s dřívějším počátkem běhu lhůty, avšak lhůta samotná je oproti českému InsZ podstatně delší, a činí 3 roky. InsZ počítá se lhůtou pro podání odpůrcí žaloby pouze v délce trvání jednoho roku. S ohledem na tuto relativně krátkou lhůtu není vyloučeno, že budou insolvenční správci podávat odpůrcí žaloby z důvodu určité procení jistoty. Tím spíše, když, jak je uvedeno výše, nenesou v případě neúspěchu ve sporu riziko v podobě povinnosti k náhradě nákladů řízení.

Pokud bychom se podívali do dalšího ze sousedních právních řádů, a to rakouského, našli bychom v rakouském Insolvenzordnung (platný již od roku 1994 bez výraznějších změn) rovněž celou řadu podobností minimálně, co se týče neplatnosti právních jednání dlužníka a odporovatelnosti. I v Rakousku platí některé případy, které jsou neúčinnosti postiženy přímo ze zákona. Neúčinnosti dlužnickových úkonů se dovolává stejně jako v českém InsZ výhradně insolvenční správce, a to žalobou nebo námitkami. I z tohoto pravidla však rakouský Insolvenzordnung připouští výjimku, a to například v případě zajištěných věřitelů ve vztahu k předmětu zajištění. Rakouský insolvenční zákon umožňuje v některých speciálních případech posuzovat neúčinné jednání dlužníka až v době deseti let od učinění takového úkonu. Takové případy musí být kryty úmyslným jednáním.

¹⁴⁰ Úkon, kdy dlužník odmítne přijmout dědictví v dědickém řízení, bychom podřazovali z hlediska právní teorie pod konání, neboť se vyžaduje, aby se dlužník (aktivně) výslovně vzdal práva na dědictví.

7. Odměňování insolvenčních správců

7.1. Odměna

Primárně za účelem řádného plnění povinností insolvenčního správce není tato funkce čestnou, bezplatnou, ale náleží za její výkon zákonem daná odměna. Celá řada povinností spolu s velkou odpovědností, se kterými úzce souvisí požadavek na velkou odbornost insolvenčních správců přímo vyžaduje poskytnutí odměny za výkon takové činnosti. Odměna insolvenčních správců jakož i náhrada jejich hotových výdajů vzniklých při výkonu jejich činnosti je zakotvena v § 38 InsZ. Způsob určení výše odměny a náhrady hotových výdajů je pak upraven prováděcí Vyhláškou o odměně. Insolvenční soud zpravidla jmenuje insolvenčního správce do určitého řízení současně s rozhodnutím o úpadku dlužníka. Mezi rozhodnutím o úpadku a schválením konkrétního způsobu řešení tohoto úpadku však insolvenční správce již je jmenován do funkce a vykonává povinnosti uložené mu zejména InsZ. To lze pozorovat zpravidla u oddlužení plněním splátkového kalendáře zpeněžením majetkové podstaty. Takové období může trvat jeden měsíc, avšak jsou i případy, kdy trvá celou řadu měsíců. Bylo by nanejvýš nespravedlivé, kdyby insolvenčním správcům za tuto dobu nenáležela žádná odměna. Vytvořila se ustálená rozhodovací praxe soudů, podle které přísluší insolvenčnímu správci odměna za toto období stejně jako by už bylo rozhodnuto o způsobu řešení úpadku. V případě, kdy insolvenční správce vykonává činnost ještě před schválením oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, soud o jeho odměně rozhoduje na základě § 5 Vyhlášky o odměně a určuje ji zejména s přihlédnutím k délce doby, rozsahu a náročnosti činnosti.¹⁴¹ Výše odměny spolu s náhradou hotových výdajů, jež insolvenčnímu správci vznikly v souvislosti s výkonem funkce a jejich způsob výpočtu závisí na konkrétním způsobu řešení dlužníkovy úpadku. Insolvenční soud může také za určitých podmínek odměnu insolvenčního správce snížit nebo zvýšit. Ke snížení může dojít zejména v případě porušení některé z povinností insolvenčního správce.¹⁴²

V zásadě existují tři plátcí odměny insolvenčního správce. Nejméně častým je jím samotný navrhovatel, jenž podal insolvenční návrh.¹⁴³ Dále to může být stát

¹⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 6. 2014, č. j. 2 VSOL 292/2014-B-60, sp. zn. KSOL 16 INS 7593/2009.

¹⁴² § 38 odst. 3 InsZ.

¹⁴³ V současné době jsou však nejčastěji insolvenční navrhovatelé přímo dlužníci žádající o povolení oddlužení. Před revizní novelou InsZ však mohli téměř neomezeně podávat insolvenční návrhy i věřitelé jiné osoby (dlužníka) a docházelo tak k šikanózním návrhům a zjevnému zneužití práva.

a pak nejčastěji dlužník, kterému byl insolvenční správce jmenován. Navrhovatel, který podává insolvenční návrh hradí odměnu insolvenčního správce zpravidla pouze tehdy, není-li majetek osoby, ohledně níž se insolvenční návrh podává, dostačující. V takových případech insolvenční soud uloží navrhovateli, je-li současně i věřitelem, povinnost složit zálohu na náklady insolvenčního řízení. Z té se následně hradí odměna spolu s hotovými výdaji insolvenčního správce. Záloha činí 50 tisíc Kč v případě podání insolvenčního návrhu proti právnické osobě a 10 tisíc Kč proti fyzické osobě. Naopak nejčastěji bude odměnu insolvenčního správce hradit sám dlužník. Na tuto skutečnost lze nahlížet jak pozitivně, tak negativně. Insolvenční správce fakticky působí, jak již bylo uvedeno výše, jako manažer dlužníkovy majetku a za takovou službu lze pochopitelně očekávat odměnu. Na druhé straně lze uvažovat názor, že pokud musí hradit odměnu insolvenčního správce sám dlužník, děje se tak na úkor věřitelů, kteří o tuto sumu dostanou na své pohledávky méně, než by tomu bylo v případě, kdy by odměnu insolvenčního správce hradil například stát. České právo však upřednostňuje právě způsob hrazení odměny insolvenčního správce samotným dlužníkem. Právní povaha odměny je vyjádřena jako pohledávka za majetkovou podstatou. To má za následek, že se tato pohledávka uspokojuje jako první v pořadí spolu s dalšími pohledávkami za majetkovou podstatou, tj. ještě před pohledávkami přihlášených věřitelů dlužníka. Není-li možný ani jeden ze dvou výše popsaných způsobů hrazení odměny, nastupuje na místa jejího plátce stát. To však pouze do části, která nemůže být uhrazena způsobem výše uvedenými a vždy maximálně do částky 50 tisíc Kč.¹⁴⁴

Přesný způsob stanovení odměny se liší v závislosti na tom, jakým konkrétním způsobem je řešen dlužníkuv úpadek. V případě řešení úpadku konkursem jsou určující faktory pro výpočet odměny následující skutečnosti: počet přezkoumaných přihlášek pohledávek věřitelů za dlužníkem a výtěžek získaný zpeněžením majetku určený k rozdělení jednotlivým věřitelům. U druhého jmenovaného bodu pak Vyhláška o odměně ještě rozlišuje, zda se rozděluje výtěžek zpeněžení zajištěného či nezajištěného majetku. Vyhláška o odměně pak výslovně stanovuje, že v případě konkursu činí odměna insolvenčního správce nejméně 45 tisíc Kč. Výše uvedené však vychází z premisy, že bude v řízení zpeněžen alespoň nějaký majetek dlužníka. Nedojde-li však ke zpeněžení žádného majetku, je vyloučeno, aby byla insolvenčnímu správci účtována odměna stejně jako by byl majetek zpeněžen. V takovém případě je nutné aplikovat speciální ustanovení § 5 Vyhlášky o odměně a odměnu insolvenčního

¹⁴⁴ KOVÁŘOVÁ, DANIELA a kol. *Odměna advokáta. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 69.

správce určí insolvenční soud na základě doby, rozsahu a náročnosti činnosti insolvenčního správce v daném insolvenčním řízení. To znamená, že dojde-li k situaci, že byť je úpadek řešen konkursem a nedojde ke zpeněžení majetku dlužníka, nenáleží insolvenčnímu správci odměna ve výši 45 tisíc Kč, ale určí ji insolvenční soud s přihlédnutím k výše uvedeným kritériím. Opačný postup by insolvenční správce jmenované do insolvenčních řízení, ve kterých se nezpeněžoval majetek dlužníka, a díky čemuž tak byla i činnost tohoto insolvenčního správce vykonávána v nižším rozsahu, oproti obsahově rozsáhlejší řízením, nepřiměřeně zvýhodňoval.¹⁴⁵

V případě prvního uváděného bodu při řešení úpadku konkursem je odměna počítána za každou přezkoumanou přihlášku pohledávky, která však musí být zařazena do seznamu přihlášených přihlášek. Za každou takto přezkoumanou přihlášku pohledávky náleží insolvenčnímu správci jeden tisíc Kč. Je určena maximální hranice, která se uplatní především u řízení s velkým počtem věřitelů, a to na částku jednoho milionu Kč.¹⁴⁶

Odměna určená na základě výtěžku zpeněžení podněcuje insolvenčního správce, aby si počínal jako řádný hospodář ve smyslu, aby měl záměr majetek zpeněžit za co nejvyšší částku. Odměna je určena procentním podílem z výtěžku zpeněžení a případně též i pevnou částkou. Procentuální podíl se vždy snižuje s vyšším výtěžkem zpeněžení, avšak vždy se zvětšuje pevná částka odměny. To platí jak u zpeněžení zajištěného majetku, tak i u toho nezajištěného. Výnosy ze zpeněžení majetku v rámci konkursů tvoří zpravidla největší část odměny insolvenčních správců.

Za výtěžek zpeněžení majetku se však považují pouze ty finanční prostředky, jež byly získány reálným zpeněžením (prodejem) majetkových hodnot. Tím však nejsou finanční prostředky získané do majetkové podstaty jako mimořádný příjem dlužníka např. z dědického řízení. Insolvenční správce v takovém případě nevyvíjí žádnou činnost, kterou by zpeněžoval majetek ve smyslu InsZ a nejedná se tak o výtěžek ze zpeněžení majetku. V důsledku toho si nemůže nárokovat odměnu z finančních prostředků získaných tímto způsobem.¹⁴⁷ Opačně je tomu v případě, kdy dlužník nabyde od třetí osoby hmotný dar. Dlužník je v povinen tento dar za trvání schváleného způsobu řešení úpadku (zejm. oddlužení) použít na mimořádnou úhradu věřitelům. Způsob, jak tak učiní, je, že takový hmotný dar předá

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 NSČR 27/2010, Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2013, č. j. 2 VSPH 999/2012-B-23, sp. zn. KSUL 43 INS 14227/2011.

¹⁴⁶ § 2a Vyhlášky o odměně.

¹⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2017, č. j. 4 VSPH 808/2017-B-23, sp. zn. KSPA 60 INS 12065/2014.

insolvenčnímu správci ke zpeněžení. V tomto případě již jde o klasické zpeněžování, kde insolvenční správce vyvíjí účelnou činnost k získání finančních prostředků pro věřitele dlužníka a za tuto činnost mu přísluší odměna spolu s případnou náhradou hotových výdajů.¹⁴⁸

V případě reorganizace je hlavní náplní činnosti insolvenčního správce dohlížení nad činnostmi dlužníka, tj. zda dochází k řádnému plnění reorganizačního plánu. Obdobně jako u konkursu Vyhláška o odměně přiznává insolvenčnímu správci odměnu za přezkum přihlášek pohledávek. K tomu dále insolvenčnímu správci přísluší odměna za každý započatý měsíc následující po rozhodnutí o povolení reorganizace. Pro první rok reorganizace je odměna určena z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu za poslední účetní období, jež předchází podanému insolvenčnímu návrhu. V dalších letech se odměna určuje z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu za účetní období předchozího roku trvání reorganizace. Vyhláška o odměně obsahuje tabulku s ročními obraty a podle toho, jaký měl dlužník v daném roce obrat, je určena měsíční odměna insolvenčního správce. Odměna u reorganizace však může být i odlišná, a to na základě rozhodnutí schůze věřitelů. S takovou výší odměny však musí souhlasit rovněž insolvenční správce.¹⁴⁹

Nabytím právní moci rozhodnutí, jímž se povoluje reorganizace, se současně ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo přímo na základě zákona nebo podle rozhodnutí insolvenčního soudu. Díky tomu je k inkasu pohledávek¹⁵⁰ oprávněn sám dlužník a nikoliv ustanovený insolvenční správce. Případné vymáhání pohledávek dlužníka není zpeněžením majetku a není možné aplikovat ustanovení pro určení výše odměny jako u konkursu. Insolvenční správce především dbá o řádné dodržování reorganizačního plánu a předává dlužníkovi zprávy o své činnosti, jakož i provádí úkony potřebné pro výkon dlužnických oprávnění. Vymáhal-li však insolvenční správce pohledávky dlužníka, u kterého byla povolena reorganizace, nepřísluší mu za tyto úkony odměna a zůstává mu pouze nárok na náhradu případných hotových výdajů.¹⁵¹

Pravděpodobně nejčastěji obdrží insolvenční správce odměnu za probíhající oddlužení, neboť oddlužení tvoří v České republice již tradičně nejvyšší počet případů řešení úpadku. Vyhláškou č. 133/2019 Sb., došlo k významné změně Vyhlášky o odměně, přičemž tato změna cílila výhradně na určení odměny v oddlužení. Novela byla nutná, neboť současně se změnou

¹⁴⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 6. 2016, č. j. 4 VSPH 928/2016-B-47, sp. zn. KSCB 28 INS 19746/2014.

¹⁴⁹ § 2 a §2a Vyhlášky o odměně.

¹⁵⁰ Inkasem pohledávek se zpravidla rozumí mimosoudní proces vymáhání pohledávek, jež zahrnuje písemnou, telefonickou či osobní urgenci dlužníka s cílem působit na něj, aby dobrovolně uhradil svůj dluh vůči věřiteli.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 NSCR 13/2016.

Vyhlášky o odměně byl novelizován taktéž InsZ mimo jiné v části oddlužení, kdy bylo zavedeno řešení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Vyhláška o odměně tak aktuálně obsahuje totožně jako před výše uvedenou novelou ustanovení, dle kterého se pro účely výpočtu odměny insolvenčního správce při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty užijí pravidla pro výpočet odměny u konkursu. V případě kombinovaného způsobu řešení oddlužení, tj. plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty se odměna insolvenčního správce určuje kombinací procentuálního vyjádření ze zpeněženého majetku a paušální měsíční částkou. Procentuální vyjádření odměny ze zpeněženého majetku je obdobné jako výše odměny v konkursu. Nutno podotknout, že výše uvedená novela Vyhlášky o odměně přinesla zvýšení odměny, co se týče společného oddlužení manželů. Dříve činila u oddlužení manželů měsíční odměna insolvenčního správce částku 1.125 Kč, kdežto nyní je to 1.500 Kč. Do § 38 odst. 1 InsZ byla novelou č. 64/2017 Sb. včleněna věta, že insolvenční správce má též nárok v případě oddlužení na odměnu z počtu přezkoumaných přihlášených pohledávek, a to ve výši 25 % částky určené jako odměna za tutéž činnost v konkursu. Toto ustanovení však nebylo promítnuto do Vyhlášky o odměně, resp. do přechodných ustanovení InsZ. Novelizovaná úprava by se tak měla dle názoru Vrchního soudu v Praze užít pouze v případech, kdy o úpadku dlužníka, jakož i o povolení oddlužení bylo rozhodnuto po nabytí účinností novely InsZ provedenou zákonem č. 64/2017 Sb. Při opačné úvaze a dodatečně založeném nároku insolvenčního správce na odměnu by došlo ke zkrácení míry uspokojení nezajištěných věřitelů a taktéž by byla ohrožena schopnost dlužníka splatit alespoň 30 % svých dluhů.¹⁵² Tato mezerovitá úprava se však v průběhu času pomalu stírá, neboť postupně ubývají insolvenční řízení, u kterých byl zjištěn úpadek, jakož i rozhodnuto o povolení oddlužení ještě před účinností výše uvedené novely InsZ. Tím však nelze omluvit nedostatek zákonodárce, že do přechodných ustanovení alespoň v některé z pozdější novel InsZ jasně neurčil pravidla pro taková řízení.

Nejsou ani neobvyklá řízení, ve kterých působí více insolvenčních správců. Jejich odměna se ovšem určuje podílem s ohledem na délku doby, po kterou vykonávali činnost, její rozsah a náročnost. Nelze určovat každému jednotlivému správci, jenž působil v insolvenčním řízení, odměnu samostatně a tím navyšovat náklady insolvenčního řízení. Premisa Vyhlášky o odměně v této situaci spočívá v tom, že odměna insolvenčního

¹⁵² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 3. 2018, č. j. 4 VSPH 398/2018-B-15, sp. zn. KSPH 62 INS 9811/2017.

správce bude vždy jednotná, stejná. A to bez ohledu na to, zda v řízení působil jediný správce, či jich bylo více.¹⁵³

Ze závěrů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 NSČR 54/2013 vyplývá, že odměna insolvenčního správce bude vždy stejná, ať již tuto funkci vykonávala jedna nebo více osob. Je tomu tak proto, že pro věřitele a dlužníka není podstatné, kolik osob bylo ve funkci insolvenčního správce činných. Celková odměna se má proto rozdělit mezi všechny osoby činné v řízení (využitelné například v případě, kdy je insolvenční správce odvolán nebo je ustanoven oddělený insolvenční správce).¹⁵⁴

Obdobně jako je v českém prostředí ponechána úprava odměňování insolvenčních správců podzákonnému právnímu předpisu, také nám blízká německá právní úprava upravuje otázku odměňování insolvenčních správců vyhláškou.¹⁵⁵ Německá vyhláška o odměně insolvenčního správce obsahuje v případě konkursu podobně jako česká Vyhláška o odměně tabulku, ve které je odměna insolvenčního správce odstupňována dle hodnoty majetkové podstaty. Částky a procentuální vyjádření podílu odměny insolvenčního správce jsou v případě německé úpravy poměrně vyšší, než je tomu u českých insolvenčních správců. Tak například při hodnotě majetkové podstaty 25 tisíc eur (zhruba 650 tisíc Kč) připadá na odměnu insolvenčního správce 40 %, což činí 10 tisíc eur (zhruba 260 tisíc Kč).¹⁵⁶ Procentuální podíl odměny se pak z narůstající hodnotou majetkové podstaty snižuje, což je obvyklý jev u tohoto typu určování odměny i u jiných profesí. Nutno však podotknout, že německá úprava ponechává možnost insolvenčnímu soudu odměnu insolvenčnímu správci ještě také zvýšit či snížit. Co se týče německého oddlužení, rozlišuje německá úprava fázi před schválením oddlužení a po jeho schválení. Za fázi před schválením oddlužení náleží insolvenčnímu správci paušální částka 800 eur. Po povolení oddlužení náleží insolvenčnímu správci vždy procentuální poměr z přijatých částek od dlužníka, přičemž je výslovně stanoveno, že odměna činí nejméně 100 eur za každý rok činnosti insolvenčního správce, přičemž v případě většího počtu věřitelů je odměna zvyšována.¹⁵⁷

Od roku 2008 nedošlo u insolvenčních správců prakticky k žádné valorizaci jejich odměn. Jsou určitým zvláštním procesním subjektem, kdy někdy se v obdobném zvláštním postavení nachází například státní zastupitelství. Státním zástupcům se jako ostatním státním

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 NSČR 54/2013.

¹⁵⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. KSOL 16 INS 29261/2015, č. j. 1 VSOL 507/2021-B-47.

¹⁵⁵ Insolvenzrechtliche Vergütungsordnung.

¹⁵⁶ Přepočteno s kurzem 26,20 Kč za 1 euro.

¹⁵⁷ §§ 11 – 14 Insolvenzrechtliche Vergütungsordnung.

orgánům pochopitelně odměna v čase valorizovala. Rozhodně nezanedbatelná je za tuto dobu i inflace. Řečí čísel došlo od roku 2008 ke zvýšení průměrné mzdy o zhruba 51 %. Navýšení také doznaly soudní poplatky, když ty byly od roku 2008 zvýšeny o 25 % (původně 4 % z žalované částky, aktuálně 5 % z žalované částky; výjimkou je elektronický platební rozkaz). Postupnými novelami zejména insolvenčního zákona (především z let 2017 a 2019) došlo také k tomu, že podstatná část soudní agendy byla přenesena právě a insolvenční správce – za nejvýznamnější agendu bych označil přezkum pohledávek, kdy zejména u oddlužení podnikatelů může být přezkumná část značně časově náročná.

Na půdě poslanecké sněmovny již zazněl návrh, že by insolvenční správci mohli být odměňováni provizním způsobem. To zjednodušeně řečeno znamená, že by byl insolvenční správce motivován tím, aby od dlužníka „vymohl“ pro věřitele co nejvíce. Nesmíme však zapomínat na to, že insolvenční správce nemá ze zákona stanovenou odpovědnost za výsledek a takový návrh novely je dle mého názoru rozporný se zákonem.¹⁵⁸

Za další důvod pro úvahu ohledně zvýšení odměny insolvenčních správců lze uvést zkrácení doby oddlužení u některých případech. Pro insolvenčního správce toto však znamená „ztrátu“ několika měsíčních odměn, na které by měl dříve za standardních podmínek nárok.

7.2. Náhrada hotových výdajů

Insolvenčnímu správci přiznává InsZ mimo odměny též náhradu jeho hotových výdajů vynaložených v insolvenčním řízení. S ohledem na charakter činnosti jimi budou zpravidla cestovní výdaje (např. za účelem ohledání aktiv dlužníka, účast na soudních jednáních), jízdné, poštovné, telekomunikační poplatky, znalecké posudky a různá vyjádření odborníků včetně případných překladů apod.¹⁵⁹

Insolvenční soud může rozhodnout i opětovně v průběhu insolvenčního řízení o vyplacení zálohy na odměnu i hotové výdaje insolvenčního správce. Takové rozhodnutí je rozhodnutí přijatým v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu, proti němuž není odvolání přípustné. Přípustnost odvolání nemůže být založena ani nesprávným poučením soudu. Pokud se některé osoby cítí dotčeny na svých právech tím, že byla insolvenčnímu správci vyplacena záloha na odměnu a hotové výdaje,

¹⁵⁸ ČAK varuje před snižováním odměn insolvenčních správců [online]. zizlavsky.cz, 3. 2. 2021 [cit. 27. 12. 2022]. Dostupné na <<https://www.zizlavsky.cz/cak-varuje-pred-snizovanim-odmen-insolvencnich-spravcu/>>.

¹⁵⁹ MARŠÍKOVÁ Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 75 – 76.

jsou nuceni uplatňovat příslušné opravné prostředky až v rámci projednávání konečné zprávy.¹⁶⁰

Insolvenčnímu správci nezřídka kdy také vznikají náklady na archivaci dokumentů dlužníka, kterou je povinen zajišťovat. InsZ ukládá v ustanovení § 313 odst. 2 insolvenčnímu správci povinnost zajišťovat evidenční a odbornou správu dokumentů vzniklých z činnosti dlužníka, případně jeho právních předchůdců. Tyto činnosti však již není povinen provádět. Insolvenční správce tak zpravidla zajistí provádění těchto činností specializovanou osobou, neboť sám nedisponuje potřebnými materiálními vybavením. Náklady z takto vzniklých služeb nejsou kryty odměnou ani náhradou hotových výdajů a jsou proto nutnými výdaji podle § 7 odst. 3 Vyhlášky o odměně.¹⁶¹

Insolvenční správce je oprávněn dát se v soudním řízení zastoupit advokátem. To také za situace, kdy je insolvenční správce sám i advokátem. Náklady vzniklé za zastupování insolvenčního správce advokátem pak budou v případě soudního řízení náklady řízení. Insolvenční správce však není oprávněn dát se zastoupit v incidenčním sporu advokátem, který je zaměstnancem daného insolvenčního správce. V souladu s § 15a a § 15b zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, může advokát vykonávat advokacii v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti či zahraniční společnosti. Advokacii pak vykonává jménem zaměstnavatele a na jeho účet, tedy nikoliv samostatně. Pokud bychom zvolili opačný postup *ad absurdum*, musel by insolvenční správce jakožto účastník incidenčního sporu a současně zaměstnavatel nejprve zplnomocnit k zastupování sám sebe jako advokáta a následně svého zaměstnance jako zaměstnaného advokáta. Proto v takovém případě nemůže odměna za zastupování v soudním řízení náležet k nákladům řízení a netvoří hotové výdaje, které by mohly být insolvenčnímu správci přiznány skrze náklady řízení.¹⁶²

7.3. Vyúčtování

Samotné vyúčtování své odměny a náhrady hotových výdajů provede insolvenční správce v konečné zprávě. Pokud se v daném řízení konečná zpráva nepodává, pak ve zprávě o své činnosti. Totéž platí i pro předběžného nebo odděleného insolvenčního správce. V případě, že je insolvenční správce zproštěn funkce a insolvenční řízení probíhá dále,

¹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2020, sp. zn. 29 NSČR 130/2019.

¹⁶¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 10. 2015, č. j. 1 VSPH 363/2015-B-41, sp. zn. KSPL 54 INS 13299/2011.

¹⁶² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 1. 2011, sp. zn. 10 Cmo 171/2010, uveřejněné pod č. 119/2011 Sbírkou soud. rozh. a stanovisek, část občanskoprávní, obchodní a správní.

případně je též odvolán, vyčíslí insolvenční správce svou odměnu a hotové výdaje ve své zprávě o činnosti. Obě zprávy se zveřejňují v insolvenčním rejstříku. Tyto částky však insolvenční soud schválí až v rámci úkonů, kdy se ukončuje insolvenční řízení.¹⁶³ Insolvenční soud pak může dle okolností každého konkrétního případu po projednání s věřitelským výborem odměnu insolvenčního správce zvýšit nebo snížit. Pro snižování odměny budou vést zejména závěry o tom, že insolvenční správce porušil některou ze svých povinností, případně že nenavrhl provedení částečného rozvrhu, ačkoliv to stav zpeněžení majetkové podstaty umožňoval.¹⁶⁴

Z důvodu, že insolvenční správce není insolvenčním soudem jmenován do funkce pouze na určité úkoly, ale zásadně pro celé insolvenční řízení. Většina insolvenčních správců bude s ohledem na své příjmy také plátcem daně z přidané hodnoty. Pro účely odvádění daně z přidané hodnoty není důležité, kdy insolvenční správce provedl určitou činnost, ale kdy dojde k poskytnutí služby. Tehdy nastává zdanitelné plnění. Služba poskytovaná insolvenčním správcem končí až vyúčtováním jeho odměny a hotových výdajů v podané konečné zprávě. Takové plnění se považuje za uskutečněné až v momentu nabytí právní moci rozhodnutí, kterým insolvenční soud schválil odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce.¹⁶⁵ Dále se v souvislosti plátcovstvím insolvenčních správců DPH a jeho vlivem na odměnu, resp. její výši, zabýval Vrchní soud v Praze. Současný § 38 odst. 2 InsZ stanovuje maximální částku, kterou bude na odměně a náhradě hotových výdajů hradit insolvenčnímu správci stát. Vrchní soud v Praze dospěl v rámci výkladu práva k závěru, že tato hranice nezahrnuje daň z přidané hodnoty. Nelze trestat ty insolvenční správce, kteří jsou plátcem daně z přidané hodnoty, neboť by byli jinak znevýhodněni oproti správcům, kteří plátcem této daně nejsou. Pokud by tato částka byla za všech okolností konečnou, ten insolvenční správce, který by byl plátcem daně z přidané hodnoty, by fakticky obdržel nižší odměnu.¹⁶⁶

Proti konečné zprávě insolvenčního správce mohou oprávněné osoby podávat své námítky. O takových námítkách následně rozhoduje insolvenční soud. Insolvenční správce však může na námítky proti konečné zprávě reagovat tak, že konečnou zprávu opraví, doplní či zpřesní její obsah. Stejný postup může aplikovat i tehdy, když byly insolvenčním

¹⁶³ MARŠÍKOVÁ Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 75.

¹⁶⁴ § 138 InsZ.

¹⁶⁵ HEPPEROVÁ, Eva. Insolvenční poradna, na dotaz odpovídá insolvenční správce se zvláštním povolením Mgr. Ing. Eva Hepperová. *Konkursní noviny*, 2014, roč. XVII, č. 6, s. 18.

¹⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2016, č. j. 3 VSPH 381/2015-B-17, sp. zn. KSHK 41 INS 7259/2014.

soudem zjištěny v rámci přezkumu konečné zprávy určité chyby a nejasnosti. Taktéž je připuštěno, aby insolvenční správce na podkladě podaných námitek „vzal zpět“ svůj požadavek na projednání konečné zprávy a po jejím přepracování ji předložil znovu. V takovém případě však opět náleží oprávněným osobám právo podávat i proti doplněné, opravené či jinak upravené konečné zprávě své námitky. V tomto směru je nutné, aby insolvenční soud v rámci svého usnesení uvědomil úpadce a přihlášené věřitele o skutečnosti, že došlo k přepracování konečné zprávy, a že mohou podávat své námitky pouze vůči „nové“ konečné zprávě, přičemž původní konečná zpráva zůstane neschválenou. Pokud k tomu nedojde, není proces projednávání původní konečné zprávy ukončen.¹⁶⁷

¹⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3169/2011.

Závěr

Předložená rigorózní práce se v souladu cíli uvedenými v úvodu zabývala osobou insolvenčního správce jakožto významným zvláštním subjektem insolvenčního práva, a to zejména z pohledu podmínek, které musí uchazeči usilující o vykonávání této funkce splňovat, jaké povinnosti jsou insolvenčním správcům kladeny vzhledem k jejich odpovědnosti a v neposlední řadě z pohledu důležité složky odměňování.

Insolvenční právo je tradičně terčem změn v právní úpravě. Na tyto změny bývá praxe zpravidla schopna patřičně reagovat pouze s velkými obtížemi. Velké změny představovaly i poslední roky 2019 a 2020. To samozřejmě přináší i nutnost insolvenčních správců se neustále těmto změnám přizpůsobovat, neboť se jich tyto změny zpravidla přímo dotýkají při jejich činnosti.

V první kapitole bylo nastíněno základní a výchozí představení insolvenčního správce. Byla ve stručnosti shrnuta historie a vývoj tohoto procesního subjektu od římského práva. Tato práce si nikterak nekladla za cíl pojednat detailně o historii insolvenčních správců. Záměrem bylo se věnovat především recentní situaci. Dále byla uvedena a rozebrána aktuální právní úprava vymezeného tématu, a to včetně úpravy na úrovni evropského práva.

Druhá kapitola byla věnována vymezení, jak na insolvenční správce nahlíží zahraničí. Pro srovnání byli vybráni vyspělí zástupci Common law a kontinentálního práva. Především pak německá právní úprava je a může být i do budoucna významným inspiračním zdrojem pro tuzemského zákonodárce.

Ve třetí kapitole byly analyzovány podmínky kladené na uchazeče o výkon činnosti insolvenčního správce, přičemž nejprve byly podrobeny zkoumání podmínky a předpoklady pro tzv. „obecné“ správce. Byť právní řád ČR s pojmem obecný insolvenční správce nepracuje, tato práce ho užívá z důvodu snazší orientace a pochopení textu. Pozornosti si zaslouží zejména dílčí kapitola 3.3. o zkouškách insolvenčních správců. Byla provedena analýza zkoušek za předchozí kalendářní roky, a to jak u obecných, tak i u zvláštních správců. Současně byly srovnány profesní zkoušky s ostatními nejbližšími povoláními – advokáti, daňoví poradci, zapsaní mediátoři. Zkoušky insolvenčních správců ze srovnání vyplývají jako absolutně nejtěžší, resp. s nejnižším procentem úspěšných uchazečů. V rámci prováděné analýzy byl také objasněn způsob ustanovování jednotlivých zkušebních komisí. Pozoruhodným faktem je, že i přesto, že uchazeči o složení profesní zkoušky nevědí dopředu o složení zkušební komise na daném termínu, dochází velmi často k omlouvám z termínu zkoušky a nedostavení se ke zkoušce.

Ve čtvrté kapitole bylo analyzováno ustanovování správců do funkce tzv. kolečkem či rotačním systémem a také další legální způsoby. Ústavní soud „odsoudil“ postup zastávaný dříve Krajským soudem v Ostravě, kdy docházelo k obcházení primárního způsobu jmenování dle InsZ. Dále byly v této kapitole popsány rozdíly mezi odvoláním z funkce a zproštěním funkce. Byť zákon dává věřitelům možnost odvolat insolvenčního správce, není tato možnost v praxi příliš využívána. To je zapříčiněno pouhou pasivitou věřitelů. Převážně tak bude k odvolání správce docházet přímo soudem. Ke zproštění funkce může dojít jak z důvodu negativních, tak i pozitivních. Insolvenční soud zproští insolvenčního správce funkce pro porušení jeho povinností nebo také v případě zrušení konkursu, zastavení řízení či v případě splněného oddlužení. Pro které porušení povinností bývají insolvenční správci nejčastěji zprošťování funkce, je blíže uvedeno v kap. 5.1. Toto zařazení se jeví jako vhodnější, neboť kapitola č. 5. se věnuje konkrétním povinnostem, kdežto kapitola č. 3 spíše procesu uvedených skutečností. V rámci čtvrté kapitoly byly také rozvedeny judikatorně řešené případy podjatosti insolvenčního správce.

Pátá kapitola byla věnována povinnostem a odpovědnosti insolvenčního správce. Zejména odpovědnost není příliš jasně dána. S přijetím InsZ došlo alespoň k přijetí speciální úpravy odpovědnosti a není proto třeba vycházet z obecného právního předpisu jako tomu bylo v minulosti. V souladu s požadavkem na odborný postup je nastavena objektivní odpovědnost insolvenčního správce za škodu. Jako nejtěžší následek vzniku škody z důvodu porušení povinnosti na straně insolvenčního správce lze chápat především možné spáchání trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 TrZák. Zůstaneme-li však v intencích insolvenčního práva, je insolvenční správce primárně povinen způsobenou škodu nahradit. K tomuto účelu taktéž slouží povinné pojištění. Nejvyšší soud přináší praktický postup, kdy škoda nebude insolvenčním správcem uhrazena. Takový správce by měl být své funkce dle § 32 InsZ zproštěn a na jeho místo by měl nastoupit správce nový, který by vymáhal škodu po zproštěném insolvenčním správcem ve prospěch majetkové podstaty. V této kapitole jsou také uvedena statistická zjištění Ministerstva ohledně nejčastěji porušovaných zákonných povinností ze strany insolvenčních správců, a to s odkazy na zákonná ustanovení.

Předposlední kapitola analyzuje nejdůležitější činnosti insolvenčního správce, které nebyly předmětem rozboru v předchozích kapitolách, a není možné je opomenout. Tedy jde zejména o činnosti v rámci majetkové podstaty, dále zpracování pohledávek a obranu před nepoctivým jednáním dlužníka. K dalším činnostem by šlo zařadit například podávání průběžných zpráv (např. o plnění oddlužení, o přezkumu). Pozoruhodnou skutečností je,

že mimo jiné tato činnost je ze strany insolvenčních správců jednou z nejčastěji porušovaných, přestože jde o spíše obligátní a automatickou činnost. V rámci této kapitoly je rozebráno na jednotlivých místech také srovnání se zahraničím. Zajímavým faktem je také, že v důsledku osvobození od soudních poplatků a nemožnosti správce nést povinnost k náhradě nákladů soudního řízení, je v insolvenční správce v určitém ohledu „nedotknutelnou osobou“.

Poslední kapitola předložené práce je věnována problematice odměňování insolvenčních správců. Odměna je určována v závislosti na tom, jakým způsobem je řešen dlužníkův úpadek. Také bylo analyzováno, kdo a za jakých podmínek je plátcem správcovy odměny. Co se týče zpeněžování majetku a určování odměny z této činnosti, je rovněž neméně důležitá judikatura vyšších soudů. V případě, kdy v jednom insolvenčním řízení působí více správců, není dle Nejvyššího soudu možné počítat odměnu tak, jako by v řízení vystupoval vždy jeden insolvenční správce. Je nutné vyjít z hledisek délky doby, po kterou konkrétní správce vykonával činnost, její rozsah a náročnost. Analýze byly také podrobeny některé problematické náklady insolvenčních správců a zodpovězeny otázky, zda se mají takové náklady správcům nahrazovat z majetkové podstaty. Odměnu i náhradu hotových výdajů musí insolvenční správce řádně vyúčtovat, přičemž dobou, kdy došlo k činnosti, se pohledem daňových povinností rozumí až okamžik nabytí právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů. S ohledem na veškeré povinnosti insolvenčních správců a tomu korespondující odpovědnosti, jakož i s ohledem na náročnost profesních zkoušek lze rozumně vznést úvahu a otevřít diskuzi nad zvýšením odměny insolvenčních správců. K té prozatím došlo pouze u společného oddlužení manželů.

Co se týče v úvodu stanovené hypotézy, je autor s ohledem na obsah této práce názoru, že nauka vnímá insolvenčního správce jako zvláštní procesní subjekt, jenž v sobě skýtá prvky soukromé podnikající osoby s veřejnoprávním orgánem. Toto pochopitelně nese jisté výkladové potíže, když v praxi se objevují úvahy ohledně zřízení samosprávné komory (obdobné například České advokátní komoře), jenž by měla vedle Ministerstva a insolvenčních soudů vykonávat dohled na činnosti insolvenčních správců, přičemž by byl zachován stávající „hybridní“ model postavení insolvenčního správce. Autor práce s touto myšlenkou do jisté míry souhlasí, když samosprávná komora tradičně dbá na řádný výkon dané profese a zároveň hájí zájmy svých členů.

Seznam použité literatury

Monografie

- BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář*. Praha: C. H. Beck. 2007. 1550 s.
- EPSTEIN, David, Gustav, NICKLES, Steve, WHITE, James, Justesen. *Hornbook on Bankruptcy*. St. Paul: West Publishing, 1993. 1077 s.
- FRONC CHALUPECKÁ, Kristýna, CZUDEK, Damian. *Odpovědnost v insolvenčním právu*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 108 s.
- HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 1824 s.
- HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš, VALENTA, Petr. *Vybrané instituty insolvenčního zákona v rozhodnutích Nejvyššího soudu*. Praha: C. H. Beck, 2019. 231 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016. 1280 s.
- JEREMIAS, Christoph. *Internationale Insolvenzaufrechnung*. Mohr Siebeck: Tübingen, 2005. 330 s.
- KODEK, Georg. *Insolvenzrecht*. Wien: Facultas Verlags und Buchhandels AG, 2018, 242 s.
- KOVÁŘOVÁ, DANIELA a kol. *Odměna advokáta. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 280 s.
- KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM, Alexandr, PACHL Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2008, 906 s.
- KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM, Alexandr, PACHL Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 1246 s.
- MARŠÍKOVÁ Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848 a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha: Leges, 2018. 1240 s.
- MOKAL, Rizwaan Jameel. *Corporate insolvency Law: Theory and Application*. Oxford University Press, 2005. 380 s.
- RICHTER, Martin, BENÝŠEK, Jan, ČUJAN, Radomír a kol. *Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018. 512 s.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 624 s.

- RICHTER, Ondřej. *Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení. Komentář*. C. H. Beck, 2014. 307 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Vybrané problémy z teorie konkursního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 323 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2008. 322 s.
- ŠÍNOVÁ, Renata, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Irena a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. Praha: C. H. Beck, 2015. 359 s.
- ŠNOBLOVÁ, Zuzana, NĚMČÁK, Vítězslav. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 284 s.
- STANISLAV, Antonín, KOZÁK, Jan. *Zákon o insolvenčních správcích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. 236 s.
- WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015. 352 s.
- WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015. 621 s.
- ZELENKA, Jaroslav. *Insolvenční zákon: (zákon č. 182/2006 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*. Praha: Linde, 2007. 687 s.

Odborné články

- BĚLOHLÁVEK, Alexander. Význam mezinárodního prvku v závazkových vztazích. *Právník*, 2006, roč. 145, č. 5, s. 568 – 879.
- BRODEC, Jan. Vliv mezinárodního insolvenčního řízení na smluvní závazky. *Právní fórum*, 2010, č. 10, s. 505 – 511.
- DEUTSCH, Erich. Úloha, postavení a pojetí insolvenčního správce v kontextu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). *Daně a finance*, 2007, č. 5, s. 3 – 6.
- HEPPEROVÁ, Eva. Insolvenční poradna, na dotaz odpovídá insolvenční správce se zvláštním povolením Mgr. Ing. Eva Hepperová. *Konkursní noviny*, 2014, roč. XVII, č. 6, s. 18.
- KAPITÁN, Zdeněk. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Část IX. Základní principy úpravy evropského insolvenčního práva a nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkových řízeních. *Právní fórum*, 2005, roč. 2, č. 10, s. 369 – 375.
- PACHL, Lukáš. Průvodce insolvenčního správce insolvenčním řízením. *Právní fórum*, 2008, č. 3, s. 107 – 113.

RABAN, Přemysl. Moderní pojetí konkursu a jeho obraz v některých světových insolvenčních systémech. *Právní rozhledy*, 2002, č. 9, s. 429 – 436.

SIGMUND, Adam. Kdo, kdy a proč musí odhalit skutečného majitele korporace. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 40 – 43.

SOKOL, Tomáš, JANČOVÁ, Iveta. K možné odpovědnosti za chybné provedení exekuce nebo insolvenčního řízení. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 10, s. 26 – 30.

ŠEVČÍK, Daniel, ŠEBESTA, Jiří. Majetková podstata a její zpeněžení. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 9, s. 33 – 35.

VESELÝ, Petr. Lze vyměnit insolvenčního správce? Jak a proč?. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 54 – 56.

Internetové zdroje

Advokátní kancelář FABIAN & PARTNERS, insolvenční správce [online]. Fabianpartners.cz, [cit. 27. 1. 2019]. Dostupné na <<http://www.fabianpartners.cz/cz/advokatni-kancelar/>>.

Asociace insolvenčních správců [online]. Asis.cz, [cit. 27. 1. 2019]. Dostupné na <<http://www.asis.cz/asociace/poslani/>>.

BARTUŠKOVÁ, Zuzana. *Zkoušky na daňového poradce očima účastníka* [online]. Pohoda.cz, 26. 5. 2015 [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ze-zivota-danovych-a-ucetnich-odborniku/zkousky-na-danoveho-poradce-ocima-ucastnika/>>.

ČAK varuje před snižováním odměn insolvenčních správců [online]. zizlavsky.cz, 3. 2. 2021 [cit. 27. 12. 2022]. Dostupné na <<https://www.zizlavsky.cz/cak-varuje-pred-snizovanim-odmen-insolvencnich-spravcu/>>.

Insolvenzordnung vydaný dne 5. 10. 1994 (BGBl. Str. 2866) [online]. Gesetze-im-internet.de, [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné na <<https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG005900000>>.

Insolvenzverwalter [online]. Wikipedia.org, [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné na <<https://de.wikipedia.org/wiki/Insolvenzverwalter>>.

Jak zkouška probíhá [online]. Justice.cz, [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<https://insolvency.justice.cz/zkousky-insolvencnich-spravcu/obecna-jak-zkouska-probiha/>>.

LUHAN, Jan. *Zpráva předsedy zkušební komise ČAK* [online]. Bulletin-advokacie.cz, 22. 9. 2017 [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/zprava-predsedy-zkusebni-komise-cak>>.

NUNNER KRAUTGASSER, Bettina, PATETER, Klaus. *Arbeitsverhältnisse in der Insolvenz – Die aktuelle Rechtslage in Österreich*, ZInsO-Aufsätze, s. 1820 – 1834 [online]. Static.uni-

graz.at, [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné na <https://static.uni-graz.at/fileadmin/rewi-institute/Zivilverfahrensrecht/B%C3%BCcher/ZInsO_2013_38_1820.pdf>.

Poznatky z dohledové činnosti Ministerstva spravedlnosti [online]. Insolvenca.justice.cz [cit. 27. 12. 2022]. Dostupné na <<https://insolvenca.justice.cz/poznatky-z-dohledove-cinnosti-ministerstva-spravedlnosti/>>.

PRCHAL, Lukáš. *Ministerstvo spravedlnosti chystá těžší zkoušky pro insolvenční správce* [online]. Právní rádce, 16. 2. 2017 [cit. 4. 2. 2019]. Dostupné na <<https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-65626420-ministerstvo-spravedlnosti-chysta-tezsi-zkousky-pro-insolvenčni-spravce>>.

ROSŮLKOVÁ, Jana. *Pelikán vyhláškou upravuje požadavky na materiální a personální vybavení insolvenčních správců* [online]. Česká justice, 26. 2. 2018 [cit. 2. 4. 2019]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2018/02/pelikan-vyhlas-kou-upravuje-pozadavky-materialni-personalni-vybaveni-insolvenčních-spravcu/>>.

Seznam insolvenčních správců. [online]. Isir.justice.cz, [cit. 30. 1. 2019]. Dostupné na <<https://isir.justice.cz/InsSpravci/public/seznamFiltr.do>>.

Stížnost na insolvenční správce [online]. insolvenca.justice.cz, [cit. 23. 11. 2020]. Dostupné na <<https://insolvenca.justice.cz/casto-podavane-stiznosti/stiznost-na-insolvenčního-spravce/>>.

SUCHÁ, Anna. *Za chyby se platí aneb k odpovědnosti insolvenčního správce* [online]. Epravo.cz, 13. 6. 2013 [cit. 25. 1. 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/za-chyby-se-plati-aneb-k-odpovednosti-insolvenčního-spravce-91694.html>>.

ŠEVCOVICOVÁ, Edita. *Rozhovor s Editou Ševcovicovou – Zkoušky daňových poradců* [online]. Fucik.cz, 29. 6. 2017 [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<https://www.fucik.cz/publikace/rozhovor-s-editou-sevcovicovou-zkousky-danových-poradcu/>>.

ŠEVČÍK, Daniel. *Právní závaznost pokynu a formulářů vyžadovaných soudy* [online]. Insolvenca-sevcik.cz, 23. 4. 2016 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné na <<http://www.insolvenca-sevcik.cz/novinky/seznam.htm>>.

ŠIKEL, Lukáš. *Podle nové metodiky čekají na insolvenční správce pokuty ve výši 5 milionů korun* [online]. Právní rádce.cz, 28. 3. 2017 [cit. 24. 1. 2019]. Dostupné na <<https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-65674760-podle-nove-metodiky-cekaji-na-insolvenčni-spravce-pokuty-ve-vysi-5-milionu-korun>>.

VESELÝ, Petr, HAŠOVÁ, Klára. *Formuláře v oddlužení – co soudce, to názor* [online]. ePravo.cz, 12. 12. 2017 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/formulare-v-oddluzeni-co-soudce-to-nazor-106798.html>>.

Zkoušky insolvenčních správců [online]. Justice.cz, [cit. 8. 2. 2019]. Dostupné na <<https://insolvency.justice.cz/zkousky-insolvenčních-spravcu/>>.

Žižlavský, advokátní kancelář, Specialisté na insolvenční právo. [online]. Zizlavsky.cz, [cit. 27. 1. 2019]. Dostupné na <<http://www.zizlavsky.cz/o-nas>>.

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2631/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 17/15.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 2450/16.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2101/09.

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. května 2006, *Eurofood IFSC Ltd.*, C-431/04, Sb. rozh. s. I-3872.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2020, sp. zn. 29 NSČR 130/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 29 NSČR 103/2015 zveřejněné ve sbírce soud. rozh. a stanovisek pod č. 23/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2020, sp. zn. 29 NSČR 126/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sp. zn. 29 NSČR 103/2020,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1566/96, R 17/98.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2017 sp. zn. 29 NSČR 105/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 29 NSČR 93/2014, uveřejněné pod č. 58/2016 Sbírky soud. rozh. a stanovisek, část občanskoprávní, obchodní a správní.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 29 NSČR 47/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 NSČR 179/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 NSČR 179/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 NSČR 27/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 NSČR 54/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 NSČR 13/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 NSČR 13/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 340/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 29 ICdo 37/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 29 NSČR 2/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 29 NSČR 147/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. 29 NSČR 107/2013, uveřejněné pod č. 114/2014 Sbírkou soud. rozh. a stanovisek.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3169/2011.

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2015, sp. zn. 9 As 152/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 508/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 29 ICdo 49/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1141/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1043/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 29 Cdo 716/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4268/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2772/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 29 ICdo 39/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 29 ICdo 4/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2021, sp. zn. 29 ICdo 21/2019.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 3. 2018, č. j. 4 VSPH 398/2018-B-15, sp. zn. KSPH 62 INS 9811/2017.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 9. 2019, č. j. 4 VSPH 1218/2019-A-131, sp. zn. KSPH 71 INS 18101/2015.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 12. 2009, č. j. 1 VSPH 655/2009-B-50, sp. zn. KSUL 45 INS 797/2009.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 5. 2016, č. j. 1 VSPH 1168/2015-B-292, sp. zn. KSCB 28 INS 1350/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2013, č. j. 2 VSPH 999/2012-B-23, sp. zn. KSUL 43 INS 14227/2011.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2017, č. j. 4 VSPH 808/2017-B-23, sp. zn. KSPA 60 INS 12065/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 6. 2016, č. j. 4 VSPH 928/2016-B-47, sp. zn. KSCB 28 INS 19746/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 10. 2015, č. j. 1 VSPH 363/2015-B-41, sp. zn. KSPL 54 INS 13299/2011.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 1. 2011, sp. zn. 10 Cmo 171/2010, uveřejněné pod č. 119/2011 Sbírkou soud. rozh. a stanovisek, část občanskoprávní, obchodní a správní.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2016, č. j. 3 VSPH 381/2015-B-17, sp. zn. KSHK 41 INS 7259/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 4. 2016, č. j. 3 VSOL 1227/2015-B-192, sp. zn. KSBR 29 INS 33609/2013.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 10. 2012, č. j. 3 VSOL 455/2012-B-1039, sp. zn. KSBR 37 INS 398/2010.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 7. 7. 2010, č. j. 3 VSOL 222/2010-B-256, sp. zn. KSBR 39 INS 398/2010.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 6. 2014, č. j. 2 VSOL 358/2014-B-17, sp. zn. KSOS 33 INS 26228/2013.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 6. 2014, č. j. 2 VSOL 292/2014-B-60, sp. zn. KSOL 16 INS 7593/2009.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 11. 2021, č. j. 1 VSOL 507/2021-B-47, sp. zn. KSOL 16 INS 29261/2015.

Právní předpisy

Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848, o insolvenčním řízení.

Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a řádu kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.

Vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců.

Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

Vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a insolvenčních správců minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

Vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Zákon č. 99/1964 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon).

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Ostatní prameny

Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon o úpadku a způsobech jeho řešení a zákon o insolvenčních správcích.

Fachanwaltsordnung (FAO) – Německo.

Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866) – Rakousko.

Insolvenzrechtliche Vergütungsordnung vom 19. August 1998 (BGBl. I S. 2205) – Německo.

Insolvency Act 1986 of United Kingdom (England, Wales, Scotland, Northern Ireland) – Velká Británie.

Abstrakt

Tato rigorózní práce se věnuje osobě insolvenčního správce jako zvláštnímu procesnímu subjektu insolvenčního řízení. Zaměřuje se především na předpoklady a podmínky kladené na uchazeče o výkon činnosti insolvenčního správce, na nejdůležitější činnosti insolvenčního správce, jeho povinnosti a odpovědnost a v neposlední řadě na jeho odměňování. Důraz je kladen mimo jiné na zkoušky insolvenčních správců. Do práce jsou na celé řadě míst promítnuty judikatorní závěry vyšších soudů. Závěrem jsou pak zhodnoceny jednotlivé dílčí závěry práce.

Abstract

This rigorous thesis deals with the person of the insolvency administrator as a special procedural subject of insolvency proceedings. It focuses primarily on the assumptions and conditions imposed on the tenderers to perform the activities of the insolvency trustee, on the most important activities of the insolvency trustee, on his duties and responsibility, and last but not least on his remuneration. Emphasis is placed, among other things, on the examinations of insolvency administrators. The judicial conclusions of higher courts are reflected in a number of places of this thesis. Finally, the individual partial conclusions of this thesis are evaluated.

Klíčová slova

Insolvenční správce, předpoklady pro výkon funkce insolvenčního správce v České republice, odpovědnost insolvenčního správce, povinnosti insolvenčního správce, odměňování a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce, zkoušky insolvenčních správců, jmenování do funkce, odvolání z funkce, zproštění funkce insolvenčního správce, insolvenční právo.

Key words

Insolvency trustee, prerequisites for the performance of the function of the insolvency trustee in Czech republic, the liability of the insolvency trustee, obligations of the insolvency trustee, rewarding and reimbursement of overpayments of the insolvency trustee, tests of trustees, appointment to a function, withdrawal from the office, dismissal of the function insolvency trustee, insolvency law.